



Экскурсіі ў коміне цукровага завода



Дэгустантар павінен шмаг есці



Як сказаць пра «гэта» дзецям?



Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

СТАР. 3

СТАР. 4

СТАР. 8

## НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ІНТАРЭСЫ — У ПРЫЯРЫТЭЦЕ

Беларусь зацікаўлена ў крэдыце МВФ з улікам уласных інтарэсаў

Аб гэтым заявіў Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка аб ходзе перагавораў па праграме пашыранага фінансавання з МВФ, паведамліў карэспандэнт БЕЛТА.

Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што адбыліся сустрэчы з кіраўніком МВФ у Нью-Ёрку, а таксама ў Мінску з прадстаўнікамі, якія выдучы перагаворы з нашым урадам. «Мы не знайшлі нейкіх праблем ва ўзгадненні праграм з МВФ. Тое, што прапануецца, разумна, і рана ці позна дэяццацца рэалізоўваць. Але пытанне адно — калі, у якія тэрміны, і, самае галоўнае, якія ў выніку гэтага будучы наступствы», — адзначыў Аляксандр Лукашэнка.

Ён заявіў: «Хачу, каб ва ўрадзе і Нацыянальным банку цудоўна разумелі маю пазіцыю. Але я яшчэ раз падкрэсліваю: рэзаць па жывым, і невядома навошта, каб дагадаць каму-небудзь, я не збіраюся». «Мы пойдзем толькі на таякі, якія вы іх называеце, рэформы (гэта нават не рэформы, гэта нармальнае функцыянаванне дзяржавы), дык вось, мы пойдзем толькі на ўдасканаленне таго, што ў нас ёсць. Толькі тады пойдзем, калі будзем упэўнены, што ў выніку, напрыклад, павышэння тарыфаў на ЖКГ, людзі змогуць заплаціць па рахунках», — запэўніў Прэзідэнт.

Ён таксама закрануў тэму прыватызацыі: «Калі гэта прыватызацыя, то мы павінны быць упэўнены, што гэта будзе прыватызацыя сумленна, чыстая, адкрытая і, самае галоўнае, — канкурэнтная, у тым ліку пры прыватызацыі таго або іншага прадпрыемства».

Што датычыцца пытання павышэння пенсійнага ўзросту, то Прэзідэнт заявіў: «Калі мы гаворым аб тым, што нам трэба павышаць пенсійны ўзрост, што нам, дарэчы, МВФ настойліва рэкамендуе, я перад выбарамі гэта скажу, гэта мая абсалютная перакананасць — нам трэба павышаць пенсійны ўзрост, і назваў прычыны. Але пры гэтым скажу, што мы павінны параіцца з народам. Я даручыў Адміністрацыі Прэзідэнта, думаю, яны ўжо выпрацавалі нейкі алгарытм, як з народам параіцца».

Пры гэтым кіраўнік дзяржавы заўважыў: «Калі не мы сёння гэта зробім, то ўсё гэта ляжа на нашых дзяцей. Калі ва ўрадзе ў некага трэнд бегчы паперадзе паравоза, то я хачу папярэдзіць — не рабіце гэтага».

Як перакананы Аляксандр Лукашэнка, неабходна зыходзіць з інтарэсаў народа. «Мы павінны дзейнічаць у інтарэсах уласнага народа. Калі ў МВФ нас не падтрымаюць і не разумеюць, у гэтым няма трагедыі. Мы будзем далей з імі працаваць або не працаваць наогул, галоўнае — гэта наш народ і дзяржава. Яны (МВФ. — Заўвага БЕЛТА) усю праграму пералічылі, я нідзе не скажу ні не — ні па тарыфах, ні па ўзросце, ні па зарплате. Ні з таго ні з с'яго рабіць нельга, зламаем краіну, пакрыўдзім народ, дэстабілізуем абстаноўку і страцім у выніку сэнс».

Кіраўнік дзяржавы лічыць, што ўсё неабходна рабіць разумна і ўзважана. Прэм'ер-міністр Андрэй Кабякоў адзначыў: «Гэта, па сутнасці, меры, якія мы ўжо рэалізоўваем або плануем рэалізаваць у бліжэйшай перспектыве з улікам патрэбаў эканомікі. Пытанне толькі ў тэрмінах і хуткасці рэалізацыі».

## Найноўшая гісторыя

### ПАГЛЯДЗЕЦЬ НА СЯБЕ

Замежныя аўтары даследуюць беларускі феномен

Учора ў Музеі сучаснай беларускай дзяржаўнасці былі прадстаўлены адразу два праекты: зусім новая, выдадзеная ў Расіі, кніга «Дзяржаўнасць. Нацыянальная ідэя Беларусі» і падручнікавае выданне дакументальнага фільма «Нацыянальная бяспека. Казіфіцыент надзеінасці», створанага аналітычным цэнтрам «Эсоом» разам з тэлекампаніяй «ВаенТВ».

Абодва праекты перасякаюцца не толькі таму, што і ў адным, і ў другім непасрэдным удзел бярэ «Эсоом», але таму, што беларуская дзяржаўнасць без нацыянальнай бяспекі немагчымая. Менавіта так патлумачыў рашэнне спалучыць дзве прэзентацыі кіраўнік цэнтра «Эсоом» Сяргей Мусіенка.

— Гэты праект доўга выношваўся, у яго цяжкі лёс, — расказаў пра кнігу Сяргей Мусіенка. — Гэта пераклад кнігі, якая будзе выдадзена, я спадзяюся, праз тыдзень у Нью-Ёрку, але расійскай выдаўцы аказаліся спрытнейшыя, і вось мы яе прэзентуем сёння тут. Па незалежных ацэнках, такога праекта не было.

Паказальна, што беларуская прэзентацыя кнігі, якая была надрукавана толькі 27 лістапада ў маскоўскай выдавецтве «Кніжны мир», адбылася раней за расійскую, запланаваную на 10 снежня ў рэдакцыі газеты «Вечерняя Москва».

СТАР. 2



## СКІРМАНТАЎСКІЯ ВЯЧОРКІ,



або Апошнія ігрышчы перад Піліпаўкай

СТАР. 5

У скарбонку народных звячяў і абрадаў, узятых пад ахову дзяржавы як нематэрыяльнага гісторыка-культурнага каштоўнасць, просіцца яшчэ адзін — вясёлая гульня з «катом». Гульня альбо своеасаблівае карпаратыўнае ігрышча моладзі (таксама і сямейных пар) у апошні вечар перад Піліпаўкай — Калядным постам — на тэрыторыі старажытнай Беларусі была вельмі распаўсюджаная. На жаль, цяпер гэтая забава — гульня з імправізіраваным «катом» (а рабілі яго з

цеста і кавалка каўбасы) не забыта толькі ў адной вёсцы, што на Міншчыне. Захавальнікам забавы «Пячы ката» з'яўляецца калектыў мастацкай самадзейнасці вёскі Скірмантава Дзяржынскага раёна. Сёлета напярэдадні 40-дзённага посту ўдзельнікі гурта «Вяселюха» наладзілі чарговы вечар з досціпамі і жартамі, танцамі і спевамі. Навукоўцы і эксперты былі абрадаў і традыцыйнай спадчыне, наведваючы скірмантаўскія загавіны, прыйшлі ў поўнае захапленне ад убачанага.

Фота Аляксандра Кішчука

## Узровень гатоўнасці

### Зона павышанай адказнасці

На Беларускай АЭС будучы працаваць дзяўчаты?

Першы энергаблок Беларускай АЭС плануецца ўвесці ў эксплуатацыю ўжо ў 2018 годзе, другі — у 2020-м. Хто будзе працаваць на атамнай электрастанцыі? Ці застрахованы мы ад так званых «чалавечкага фактара»? І наколькі запатрабаваная і прэстыжная гэта прафесія — атамшчык?

#### Прэстыжная праца, але цяжкая вучоба

Сёння на ядзерную галіну працуюць чатыры беларускія ВНУ: Белдзяржуніверсітэт, Міжнародны дзяржаўны экалагічны інстытут імя акадэміка А.Д. Сахарова, які сёлета ўвайшоў у склад БДУ, Беларускае нацыянальнае тэхнічнае ўніверсітэт і Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі. Прычым у кожнай з ВНУ свой кірунак: хтосьці рытуе фізікаў-ядзершчыкаў, хтосьці — экалагаў, а хтосьці — тых, хто будзе стаяць ля пульта кіравання АЭС, а таксама займацца распрацоўкай аўтаматызаваных сістэм.

Сёння падрыхтоўку праходзяць 750 чалавек, — расказвае кансультант у праекце вышэйшай адукацыі Міністэрства адукацыі Мікалай МАРУДА. — Хоць станцыя яшчэ будзе, але ўжо адбыліся тры першыя выпускі: у агульнай суме мы падрыхтавалі больш як



350 спецыялістаў па шасці асноўных спецыяльнасцях. Трэцяя частка гэтага выпуску запатрабавана на пляцоўцы будаўніцтва Беларускай АЭС і пры камплектаванні штату эксплуатацыйнага персаналу АЭС. Больш як трэць працуюць у арганізацыях, звязаных з ядзернай энергетыкай і крыніцамі інізуючага выпраменьвання, астатнія — у сумежных галінах эканомікі.

СТАР. 3

## Прыватны сектар

### ЦІ МЕСЦА Ў ГОРАДЗЕ «ВЁСЦЫ НАВУКОЎЦАЎ»?

Нашчадкі акадэмікаў спрабуюць адстаяць свае сядзібы

Адноўленая сядзіба Лошыцкага парка ў савецкія часы мела назву «Белы дом». Тут жылі супрацоўнікі даследнай станцыі Усесаюзнага інстытута раслінаводства, створанай у 1925 годзе, іх нашчадкі і цяпер памятаюць гадзі дзяцінства, праведзеныя ў «Белым доме». У ім яны даўным-даўно не жывуць, аднак неўзабаве могуць страціць і дамы, у якіх правалі большую частку далейшага жыцця, — у новай рэдакцыі Генеральнага плана Мінска яны ідуць пад знос, а на іх месцы плануецца пабудова шматпавярховікі.

#### ШТО НІ ДОМ — ТО ПАМЯТНАЯ ШЫЛЬДА

На супрацьлеглым ад парку баку ракі, дзе цяпер парослая бур'яном пустка чакае інвестара для шматпавярховай забудовы, яшчэ не так даўно былі сельгасгудзі Усесаюзнага інстытута раслінаводства. Дакладней, даследныя палі, дзе вырошчвалі агародніну, былі гадавальнікі базу, чорных парчак, маліны.

— Кіраваў усёй гэтай справай з Масквы Мікалай Вавілаў, які за агароджай насупраць камвольнага камбіната заклаў сад. Пладовыя дрэвы і кустарнікі ён прывозіў з усяго свету. На аснове гэтай калекцыі пачалася селекцыя пладовых і ягідных культур у Беларусі, — гаворыць мясцовае жыхарка, дачка прафесара, доктара сельгаснавуку Аркадзя Дзятвава Любові ГАМОЛКА. — Цяпер гэты сад вырублены, тут смажацца шашлык...

У 1958 годзе на базе даследнай станцыі стварылі Беларускае навукова-даследчы інстытут пладаводства, агародніцтва і бульбы. І тады ж для супрацоўнікаў пабудавалі цэлую вуліцу — Мінурына. Уздоўж яе узвялі тыпавыя домкі, прычым два першыя з іх паабпал вуліцы, бы своеасабліва брама, якая запрашае ў пасёлак, стаяць упоперак.

СТАР. 4

## Я зноў выбіраю «Звязду»

Галіна Канстанцінаўна МАГЛЮЙ, жыхарка Віцебска:

### «30 ГАДОЎ ВЫПІСВАЮ. І НА ІНШУЮ ГАЗЕТУ НЕ ПРАМЯНЮ»

— Я больш за 40 гадоў адпрацавала ў школе настаўніцай біялогіі і хіміі. А «Звязду» пачала выпісваць у 1985 годзе. Тады абвясцілі неабходнасць праводзіць палітфармацыю ў школе на беларускай мове, трэба было недзе шукаць неабходную інфармацыю. І беларускамоўная «Звязда» для гэтага падыходзіла ідэальна... Раней я жыла ў Навагрудку. У Віцебску — з 2007 года. І газеце любімай не здрадзіла. А каб ведаць, што адбываецца ў Віцебску, выпісала яшчэ і гарадскую газету. Але ж «Звязда» ўсё роўна самая любімая. Сачу за публікацыямі Алены Ляўковіч, а таксама журналіста, які асвятляе падзеі Віцебскай вобласці. Люблю фотаздымкі Анастасіі Клешчука — яны ўпрыгожваюць нумары. Увогуле, газету робяць прафесіяналы з вялікай літарой. Чытаць яе цікава, шмат тут карысных парад... Я ніколі «Звязду» на іншую газету не прамяню!



Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@zviazda.by

## ХРОНІКА АПОШНІХ ПДЗЕЙ

### Германія адправіць ваенных у Сірыю

Кабінет міністраў Германіі на пасяджэнні 1 снежня пагадзіўся далучыцца да ваеннай аперацыі супраць тэрарыстычнай групы «Ісламская дзяржава». Урад дазволіў удзельнічаць у антытэрарыстычнай аперацыі нямецкім узброеным сілам, цяпер рашэнне застаецца за парламентам Германіі. Калі адпаведная прапанова будзе прынята бундэстагам, то ў Сірыю могуць адправіцца да 1200 салдат. Таксама ў краіну будуць накіраваныя самалёты-разведчыкі «Тарнада», фрэгат і самалёты-запраўшчыкі. У рашэнні ўрада гаворыцца, што аперацыя ў Сірыі не павінна абцяжарыць Германію даражэй за 134 мільёны еўра.



### МВФ уключыў юань у кошык рэзервовых валют

Выканаўчы савет Міжнароднага валютнага фонду ўключыў кітайскі юань у кошык рэзервовых валют. Рашэнне ўступіць у сілу 1 кастрычніка 2016 года, паведамляюць інфармагенцтвы. У кошык рэзервовых валют МВФ ужо ўваходзяць долар ЗША, еўра, японская ена і брытанскі фунт. Юань стане трэцяй па вазе валютай у кошыку, скараціўшы больш за ўсё долю еўра. Найбуйнейшую долю ў кошыку захавае долар.

### У Таджыкістане закрываюцца ўсе абменнікі

Нацбанк прыняў распараджэнне №211, згодна з якім будучы закрыты ўсе абменныя пункты валюты, а валютная аперацыя, у тым ліку купля-продаж замежнай валюты, будучы праводзіцца ў банках і фінансавых аб'ектах абслугоўвання, філіялах банкаў на месцах і галаўных офісах крэдытных арганізацый.

## ПАДРАБЯЗНАСЦІ

### У ЗША ўпершыню пачнуцца масавыя выпрабаванні прэпарата, які падаўжае жыццё

Вучоныя ў ЗША збіраюцца прыступіць да масавых выпрабаванняў метфарміну — самага перспектыўнага, паводле іх слоў, прэпарата, які запавольвае старэнне. Пра гэта паведамляе The Telegraph. Зімой 2016 года навукоўцы для тэсціравання прэпарата запланавалі прыцягнуць каля трох тысяч пажылых людзей ва ўзросце 70-80 гадоў, у якіх дыягнаставаны рак, хваробы сэрца або старэчая прыдукаватасць (або высокія рызыкі іх узнікнення). Спецыялісты спадзяюцца, што ім удалася паказаць, што ў людзей, якія прымаюць метфармін, запавольваецца працэс старэння і спыняецца развіццё хваробы. Раней аналагічныя вынікі ўдалося атрымаць у доследах з жывёламі. Навукоўцы мяркуюць, што ў сярэднім прэпарат можа падоўжыць жыццё на 50 працэнтаў.



## ПІШАМ ПРА ТОЕ, ШТО САПРАЎДЫ ВАЖНА

Падпіска на газету можна ў любым аддзяленні паштовай сувязі; з дапамогай аплатна-даведачнага тэрміналу РУП «Белпошта»; праз сістэму «Інтэрнэт-падпіска» на сайце www.belpost.by; у кіёсках «Белсаюздрука»; у паштальёнаў.

## 5 разоў на тыдзень!

Падпіска, дарэчы, можа стаць добрым падарункам для вашых родных і блізкіх, для вашых сяброў.

## Ідзе падпіска на «Звязду»

на I квартал 2016 года!

Тры пытанні да ўлады

У АДЭЛЬСКУ — СВЯТА МЛЫНАРОЎ, У АЗЁРАХ — РЫБАКОЎ, або Кожнаму мястэчку па «фішцы»

У Гродзенскім раёне стараюцца папулярываваць гісторыка-культурную спадчыну, традыцый сваіх населеных пунктаў — дзеля мясцовых жыхароў і гасцей. Вось і наядуна ў аграгарадку Адэльск адбылося свята млынароў. 3 гэтай нагоды — пытанні карэспандэнта «Звязды» да начальніцы аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага райвыканкама Наталлі РАМАНОВІЧ.



— У чым гістарычныя карані свята млынароў і якія цікавыя там можна ўбачыць?

— Гэтае свята прымержвалі ў Адэльску да дня святаго Марціна, заступніка млынароў. Яно распачынаецца са службы ў касцёле, а затым, пасля тэатрызаванага шэсця ўдзельнікаў ладзяцца розныя імпрэзы. Сёлета, напрыклад, у праграме свята, акрамя выступленняў аматараў народнай песні, былі конкурсы бытавых танцаў «Восень у стэлі этна» і таксама конкурсы «Найлепшыя святочны каравай» і «Найлепшыя традыцыйныя падворак». Гасці пабывалі ў музейных пакоях Адэльскага цэнтры культуры і народнай творчасці. У адным прадастаўлены драўляны музычны інструмент народнага майстра Беларуса Мар'яна Скрамалевіча, а ў другім — ткацтва і вышыўка Наталлі Кавальковай. Прычым і Мар'ян Антонавіч, і Наталля Мікалаеўна не проста паказваюць свае вырабы, але і праводзяць майстар-класы для ўсіх зацікаўленых.

Дарчы, дзякуючы супрацоўнікам мясцовага цэнтры культуры і народнай творчасці быццам вярнулася з мінуўшчыны і яшчэ адно свята — «Адэльскі фест». Як і ў былыя часы, імпрэзы ладзяцца на старажытны кірмашавыя плошчы. Некалкі месяцаў таму падчас фесту ўрачыста адкрылі памятны знак да 525-годдзя заснавання Адэльска, на якім выравіравана выява заступніка мясцовых жыхароў — святаго Антонія. Стварылі інтэрнэт-блог аграгарадка «Адэльскі леталі» з гістарычнымі, археалагічнымі і іншымі звесткамі пра яго.

— Якія яшчэ імпрэзы ладзяцца ў тых ці іншых месцах раёна?

— Стараемся, каб у кожным аграгарадку было сваё брэндавае свята. У Азёрах гэта свята рыбака, у Капцёўцы — свята вяндліны, у Парчы — лісчак, у Індурцы — беларускай лялькі, у Квасоўцы — фестываль фальклору «Вяртанне да вайкоўка». Напрыклад, у апошнім удзельнічаюць усё клубныя ўстановы раёна, аматарскія калектывы і салісты. Сёлета ў першы фестывальны дзень прайшоў конкурс рэгіянальнай кухні і рамястваў «Чароўная скарбніца». На падворках праводзілі майстар-класы народнай майстры, дэманстравалі пэўныя этапы прыгатавання мясцовых страў. А ў другі дзень адбыўся конкурс этнаграфічнай і танцаў і гульнямі.

— Наколькі перспектывына гэты мясцовы «фішкі» з пункту гледжання прыцягнення турыстаў?

— Шмат імпрэз ладзім у раёне нашай прыроднай жамчужыны — Аўгустоўскага канала. Ужо традыцыйнымі сталі рэгіянальнае свята народнай творчасці «Аўгустоўскі канал запрашае сямброў» і абласны фестываль «Аўгустоўскі канал у культуры трох народаў». Аўгустоўскі канал у мінулае года праходзіў і ў г. Аўгустоў (Польшча). Работнікі культуры прапануюць турыстам фальклорнае шоу «Забавы па-жытамлянску», тэатрызаваныя паказы «Гулянка па-квасоўску», «У гасці да Гандзі» і іншыя. Не пакаідае турыстаў абываковымі і дзгустачыя страў нацыянальнай кухні.

Дарчы, вышэйзгаданы праект «Свята млынароў» перамог на конкурсе «Найлепшы праект турыстычнай падзеі 2014 года ў Брэскай і Гродзенскай абласцях». А ўвогуле ў раёне прапрацавалі і цяпер паспяхова рэалізуюць шэсць гісторыка-культурных турыстычных маршрутаў, дзякуючы якім сёлета ўжо атрымалі больш за 125 мільяёнаў рублёў пазабюджэтных даходаў.

Барыс ПРАКОПЧЫК, prakopchik@zviazda.by Гродзенскі раён

ПАГЛЯДЗЕЦЬ НА СЯБЕ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Некалькі экзэмпляраў, адзін з якіх учора быў падараны Музею сучаснай беларускай дзяржаўнасці, а другі — Прэзідэнцкай бібліятэцы, прывезла ў Мінск адна з аўтараў выдання — доктар палітычных навук, прафесар Маскоўскага дзяржаўнага інстытута міжнародных адносін Алена Панамарова.

Унікальнасць кнігі ў тым, што пра Беларусь разважаюць, я феномен даследуюць і аналізуюць пераважна аўтары замежныя. Гэта погляд на нашу краіну збоку. Кніга ўяўляе сабой зборнік артыкулаў 20 вядомых вучоных і публіцыстаў з Аўстрыі, Бельгіі, Балгарыі, Беларусі, Італіі, Польшчы, Расіі, Сербіі, Францыі, ЗША, Швейцарыі. У ЗША кніга выйдзе на англійскай мове, яна будзе адрознівацца знешне і па змесце. На жаль, пакуль невядома, калі з'явіцца кніга ў беларускіх крамах і бібліятэках.

Што тычыцца фільма, то яго беларускія тэлегледачы мелі магчымасць бачыць у дзень інаўгурацыі Прэзідэнта Беларуса Аляксандра Лукашэнка.

У прэзентацыі кнігі і фільма, прывесаных найноўшай гісторыі нашай дзяржавы, удзельнічалі парламентары, прадастаўнікі дзяржорганаў, вучоныя, журналісты і эксперты.



Во́лгa МЯДЗВЕДЗЕВА. medvedeva@zviazda.by

Святло ў акне

ЧАСОВАЕ ВЫХАВАННЕ, або Як не выгадаваць з дзіцяці пасіўнага спамяўца

Сістэма сямейнага ўладкавання дзяцей-сірот і тых, што страцілі бацькоўскую апеку, — адзін з напрамкаў не толькі прафілактыкі сацыяльнага сіроцтва, але і аховы дзяцінства ў Беларусі ў цэлым. Пры гэтым самай уразліва катэгорыя малых, якім патрэбна пільная ўвага і тэрміновая дапамога, — гэта немаўляты ад нараджэння да трох гадоў. Менавіта яны найбольш пакутуюць ад знаходжання ў дамах дзіцяці і маюць шанцы потым вырасці ў «праблемных дарослых».

Так лічыць Наталля ПАСПЕЛАВА, дырэктар Нацыянальнага цэнтры ўсынаўлення, якая расказала пра змену «вектара развіцця» сістэмы нацыянальнага сямейнага ўладкавання. Найбольша ўвага пры гэтым будзе надавацца менавіта тым дзецям, якія могуць быць найбольш траўмаванымі, калі трапіць у інтэрнальныя ўстановы. Гэта дзеці-інваліды, падлеткі, у якіх ужо замацаваліся пэўныя ўяўленні пра тое, як не павіна адбывацца ў сям'і, і малых ад нараджэння да трох гадоў.

— Трэба даць падлетку магчымасць даразі хача і па пару гадоў у нармальным умовах сямейнага дабрабыту і добраўзыхавання, інакш мы рызыкуем у будучыні атрымаць асоб бяз пэўнага месца жыхарства, не прывязаных ні да прафесіі, ні да чалавечых кантактаў, — зазначыла яна. — Самыя маленькія, трапляючы ў дом дзіцяці, знаходзяцца ў стане страсу, бо не атрымліваюць персаніфікаванай увагі дарослага, у адказ на якую маглі б сфарміраваць давер да света. Пыроўнага задумана, што каго немаўляці павіны быць адзін або двое любячых

Паспелава. — Да малага велмы хутка прывязваеш і не хочаш з ім развітацца. Аднак гэта тая сітуацыя, калі дзіця трэба, як каштоўны дар, перадаць з адных любячых рук у другія, не звяртаючы ўвагі на ўласныя пакуці. Тады гэта будзе паказчыкам існавання сістэмы аднадушнага, для якіх самае галоўнае — дапамагчы дзіцяці пайсці далей да лепшага жыцця. Гэтая сістэма дае вынікі — кожнае трэцяе дзіця, усыноўленае ў Беларусі, пэўны час жыю ў замашчальнай сям'і.

Станоўчы вопыт такой працы мае ў нашай краіне інстытут прафесійнага замашчальнага клопату, які сёння прадастаўляе двюма формамі выхавання дзяцей-сірот: гэта прыёмныя сям'і, дзе можна глядзяцца да чатырох малых, і дзіцячыя дамы сямейнага тыпу, дзе клопатам бацькоў-выхавальнікаў акружана ад п'яці да дзесяці дзетак.

Такі інстытут ствараў менавіта пад патрэбы дзяцей, а не пад жаданні дарослых. За 15 гадоў існавання праз яго прайшлі 10 000 малых, якія жылі ў атмасферы паспяховага асяроддзя і атрымалі станоўчы сямейны вопыт. Яго «выпускнікі» самі стваралі сям'і і выхоўваюць дзяцей — у адрозненне ад выхадцаў з інтэрнатаў, у якіх зніжана здольнасць да адаптацыі і прывіты комплекс пасіўнага спамяўца сацыяльных паслуг.

Ірына СІДАРОК

Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь глыбока смуткуе ў сувязі са смерцю акадэміка Нацыянальнай акадэміі навук Беларуса, доктара тэхнічных навук, прафесара,

заслужанага дзеяча навукі Рэспублікі Беларусь, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР АСТАПЧЫКА Станіслава Аляксандравіча і выказвае шчырыя спачуванні яго родным і блізкім.

Інфармацыйныя тэхналогіі

НАШЫ ПРАГРАМІСТЫ НА ВАГУ ЗОЛАТА

Ці захаваецца прэфэрэнцыйны рэжым для Парка высокіх тэхналогій? У Палаце прадстаўнікоў абмяркоўвалі гэта і іншыя пытанні

Парк высокіх тэхналогій атрымаў унікальныя ўмовы для развіцця. Як адзначае намеснік дырэктара адміністрацыі ПВТ Аляксандр МАРЦІНКЕВІЧ, за дзесяць гадоў, пачынаючы з даты рэгістрацыі свайго першага рэзідэнта, кампаніі растуць не толькі колькасна, але і якасна. У Беларусь прыходзіць усё больш вядомых міжнародных гульцоў рынку, ствараюцца цэнтры распрацоўкі. Адсутнічаюць праблемы як з боку бізнесу, так і з боку дзяржавы. А гэта дазваляе пашырацца ІТ-сферы не толькі ў Мінску. У Беларусь створаны яшчэ буйныя ІТ-кластары ў Гомелі і Брэсце. Таксама ў маі 2016 года філіял Парка высокіх тэхналогій плануецца адкрыць у Гродне.

З'явіцца СВОЙ VIBER?

Як расказалі супрацоўнікі ПВТ, падчас прыняцця дэкрэта ў Беларусь сярэд усіх краін постсавецкай прасторы выкарыстоўваюцца экстрэмарыяльныя прыцыпы рэгістрацыі. Гэта азначае, што для карыстання спецыяльным прававым рэжымам няма неабходнасці знаходзіцца толькі на тэрыторыі парка ў Мінску. Сёння любая кампанія можа пачаць вёсці працу нават у рэгіёнах. Як растлумачыў Аляксандр Марцінкевіч, у краіне ёсць прыклад, калі людзі працуюць у аграбудаўніцтве Магілёўскай вобласці і пры гэтым атрымліваюць дзяржаўную падтрымку згодна з экстрэмарыяльнымі прыцыпамі парка. Варта адзначыць, што прыклады рэалізацыі такіх умоў ва ўсім свеце магчыма пералічыць на пальцах абедзвюх рук.

«Цяпер мы бачым, што бізнес, як правіла, рэдка ўдзельнічае ў падтрымцы кампаній-пачаткоўцаў. Бо заўсёды працей купіць гатовы прадукт. Для нас важна забяспечыць падтрымку, каб ад ідэі прайсці да існавання, а потым — да прадукту. Гэта можа рабіць толькі дзяржава. Было прынята адпаведнае рашэнне, і сёння мы вядзем будаўніцтва вялікага інавацыйнага цэнтры ў Гродне, які будзе ў сябе ўключаць цэнтр для правядзення розных ІТ-мерапрыемстваў, адукацыйны і бізнес-цэнтр. Ду-

маю, там мы створым магчымасць развіцця не толькі ўжо існуючым ІТ-кампаніям, але і тым, хто толькі пачынае бізнес у сферы інфармацыйных тэхналогій», — растлумачыў Аляксандр Марцінкевіч. Ён нагадаў, што ў кастрычніку адкрыўся бізнес-інкубатар, у задачы якога ўваходзіць работа з маладымі ІТ-кампаніямі. Зараз эксперты павіны адбраць 6-7 камандаў, якім будуць прадастаўлены інфраструктура і спецыяльныя адукацыйныя курсы. «На гэтай базе мы паспрабуем падрыхтаваць або вырашыць новы Viber у Беларусі», — заўважыў спецыяліст.

Акрамя гэтага, адна з задач бізнес-інкубатора — фарміраваць камандаў і стварэнне спрыяльнага асяроддзя для зносі спецыялістаў з інавацыйнымі ідэямі і аб'яднання іх у групы. «Для гэтага мы стварылі каворкінг-цэнтр. У лютым 2016 года скончылася першая адукацыйная праграма «Асновы інавацыйнага прадпрыемства». Па яе выніках мы будзем ведаць, ці з'явіцца ў нас новы Viber», — запэўніў Аляксандр Марцінкевіч.

АПРАЎДАНА РЫЗЫКА

Парк высокіх тэхналогій павышае інвестыцыйную прывабнасць Беларуса, уключае ў пашырае вопыт карпаратыўнага кіравання ў сферы ІТ, забяспечвае прыця-



ПВА, інавацыйнае развіццё Беларуса неабходна паскорыць. У сувязі з гэтым у парламенце абмяркоўваюцца змены ў Дэкрэце №12 «Аб Парку высокіх тэхналогій». Згодна з дакументам пашыраюцца віды дзейнасці кампаній-рэзідэнтаў парка ў новых навукаёмкіх напрамках. «Абмяркоўваюцца пытанне захавання прэфэрэнцыйнага рэжыму для Парка высокіх тэхналогій, наўраўне са стабільнымі ўмовамі гаспадарання для ўсіх рэзідэнтаў. Гэта дасць дадатковы эффект для эканомікі нашай краіны ў частцы экспарту і ўкаранення новых тэхналогій», — адзначыў Уладзіслаў Шчэпаў.

Депутаты Палаты прадстаўнікоў таксама цікавацца стратэгіяй развіцця парка на далейшых перспектывах, каб дапамагчы ўсім неабходным. «Мы звяртаемся да рэзідэнтаў, кіраўніцтва ПВТ з пытаннем, што трэба змяніць у заканадаўстве, што абцяжарвае нязменным для таго, каб парк развіваўся», — адзначыў Уладзіслаў Шчэпаў.

Депутаты Палаты прадстаўнікоў таксама цікавацца стратэгіяй развіцця парка на далейшых перспектывах, каб дапамагчы ўсім неабходным. «Мы звяртаемся да рэзідэнтаў, кіраўніцтва ПВТ з пытаннем, што трэба змяніць у заканадаўстве, што абцяжарвае нязменным для таго, каб парк развіваўся», — адзначыў Уладзіслаў Шчэпаў.

«Краіне неабходна паскорыць інавацыйнае развіццё, таму мы маем патрэбу ў дадатковых свежых ідэях. Гэта тычыцца, у прыватнасці, удзелу камерцыйнага сектара, малых і сярэдніх прадпрыемстваў у рэалізацыі праграмы інавацыйнага развіцця», — растлумачыў парламентарый. Таксама ён адзначыў, што ПВТ мае асаблівае значэнне для Беларуса. Парк стымулюе ўкараненне інавацыйных тэхналогій у эканоміку Беларуса, вырашае пытанне падрыхтоўкі спецыялістаў і папярэджае іх адток за мяжу.

Ілья КРЫЖЭВІЧ, kryzhevich@zviazda.by

Цэны

«ЖЫРОЎКІ» ПАЦЯЖЭЮЦЬ

3 першыя дзён зімы праіндэксавалі цэны (якія субсідуюцца дзяржавай) на газ, а таксама тарыфы на электрычную і цеплавую энергію для насельніцтва

Гэта прадугледжана пастановай Савета Міністраў №996 ад 30 лістапада 2015 года, паведамляе прэс-служба ўрада. Спецыялісты падлічылі, што за снежань спажыцкі ўжо ў наступным месяцы па пэўных пазіцыях будучы плаціць прыкладна на 3,8% больш.

Такім чынам, з першых дзён месяца тарыф на цеплавую энергію для патрэб ацяплення і гарачага водазабеспячэння вызначаны ў памеры 100 088 рублёў за 1 Гкал. Кошт 1 кубічнага метра прыроднага газу пры наяўнасці індывідуальных прыбораў уліку расходу газу і індывідуальных газава-ацяпляльных прыбораў у ацяпляльных перыяд вызначаны на ўзроўні 646,9 рубля, у летні перыяд — 2 368,5 рубля. Пры адсутнасці індывідуальных газава-ацяпляльных прыбораў (незалежна ад сезона) кошт аднаго «куба» газу складзе 2 368,5 рубля.

Без прыбораў індывідуальнага ўліку расходу газу цэна яго пры наяўнасці газавай пліты і цэнтралізаванага гарачага водазабеспячэння або індывідуальнага воданагравальніка (за выключэннем газавога) кошт звадкаванага газу аднаго чалавека ў месяц вызначана на ўзроўні 18 800 рублёў, пры наяўнасці газавай пліты і газавога воданагравальніка (пры адсутнасці цэнтралізаванага гарачага водазабеспячэння) — 53 500 рублёў, а пры наяўнасці газавай пліты (пры адсутнасці цэнтралізаванага гарачага водазабеспячэння і газавога воданагравальніка) — 25 100 рублёў.

Індэксуецца ў снежні і тарыфы на электрычную энергію. Цяпер кошт электрычнасці ў жылля дамах (кватэрах), абсталяваных ва ўстаноўленым парадку электрычнымі ліямі, па аднастаўчаным тарыфе складае 841,5 рубля за 1 кВт·г, па дыферэнцаваным тарыфе — 589 рублёў за 1 кВт·г і перыяд мінімальнага награвання за 22.00 да 17.00

гарачага водазабеспячэння і газавога воданагравальніка — 30 700 рублёў. У дакуменце гаворыцца і пра павышэнне цэн на звадкаваны газ. Так, кошт 1 кубічнага метра з устаноўленымі прыборамі індывідуальнага ўліку расходу газу пры наяўнасці індывідуальных газава-ацяпляльных прыбораў у ацяпляльных перыяд складзе 10 025,7 рубля, у летні перыяд — 6 315,1 рубля. Пры адсутнасці індывідуальных газава-ацяпляльных прыбораў кошт «куба» такога газу складзе таксама 6 315,1 рубля. Без прыбораў індывідуальнага ўліку расходу газу пры наяўнасці газавай пліты і цэнтралізаванага гарачага водазабеспячэння або індывідуальнага воданагравальніка (за выключэннем газавога) кошт звадкаванага газу аднаго чалавека ў месяц вызначана на ўзроўні 18 800 рублёў, пры наяўнасці газавай пліты і газавога воданагравальніка (пры адсутнасці цэнтралізаванага гарачага водазабеспячэння) — 53 500 рублёў, а пры наяўнасці газавай пліты (пры адсутнасці цэнтралізаванага гарачага водазабеспячэння і газавога воданагравальніка) — 25 100 рублёў.

Індэксуецца ў снежні і тарыфы на электрычную энергію. Цяпер кошт электрычнасці ў жылля дамах (кватэрах), абсталяваных ва ўстаноўленым парадку электрычнымі ліямі, па аднастаўчаным тарыфе складае 841,5 рубля за 1 кВт·г, па дыферэнцаваным тарыфе — 589 рублёў за 1 кВт·г і перыяд мінімальнага награвання за 22.00 да 17.00

і 1 683 рублёў за 1 кВт·г у перыяд максімальных награвання за 17.00 да 22.00. Кошт электрычнасці для патрэб ацяплення і гарачага водазабеспячэння з далучанай магнутасцю абсталявання больш за 5 кВт вызначаны на ўзроўні 990 рублёў за 1 кВт·г у перыяд мінімальнага награвання за 23.00 да 6.00 і 2 970 рублёў за 1 кВт·г у астатні час сутак.

Электрычная энергія, за выключэннем пазначанай у папярэдніх выпадках, па аднастаўчаным тарыфе будзе аб'яўдзена ў якасці выхараў краіны ў памеры 990 рублёў за 1 кВт·г, па дыферэнцаваным тарыфе — 693 рублёў за 1 кВт·г у перыяд мінімальнага награвання за 22.00 да 17.00 і 1 980 рублёў за 1 кВт·г у перыяд максімальных награвання за 17.00 да 22.00.

У прэс-службе Мінэканомікі нам паведалі, што змены тарыфаў ажыццяўляюцца згодна з Указам кіраўніка дзяржавы №550 «Аб некаторых пытаннях рэгулявання тарыфаў (цэн) на жыллёва-камунальныя паслугі і ўнясенні змяненняў і дапаўненняў у некаторыя ўказы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь». У гэтым дакуменце адзначаецца, што тарыфы на жыллёва-камунальныя паслугі штоквартальна індэксуюцца на працягу года ў памерах, якія не перавышаюць фактычных індэксаў намінальнай заробатнай платы па краіне, якія склаліся ў Беларусі за папярэдні квартал.

Сяргей КУРКАЧ, kurkach@zviazda.by

Апладысменты

ВЯЛІКІЯ ГАСТРОЛІ

Маскоўскі тэатр паказаў ў Мінску спектаклі паводле Астроўскага і Чэхава

Дзяржаўны акадэмічны Малы тэатр, а некалі Імператарскай маскоўскай малы тэатр, мае такі слаўны і багаты вопыт, што гісторыя гэтай установы ў нейкім сэнсе з'яўляецца гісторыя рускага тэатра. Створаны яшчэ ў 1756 годзе, названы «домам Астроўскага» таму, што на яго сцэне сталіся ўсе творы драматурга, Малы тэатр па сённяшні дзень захоўвае высокую планку, трымаецца традыцый і заўсёды актуальнай класікі. У першы зміні дзень ён распачаў свае гаспадарствы на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Горкага ў Мінску.

У нашу сталіцу каманда тэатра прыехала па праграме ўзаемадзеяння з рускамоўнымі замежнымі (для Расіі) тэатрамі «Вялікія гаспадарствы»—2015. Замежная праграма, што фінансуецца Федэральным цэнтрам падтрымкі гастрольнага дзейнасці (міністэрствам культуры Расіі). Дзякуючы гэтым чатыры дні, да 4 снежня, на сцэне тэатра імя Горкага ў Мінску паказваюць два спектаклі — камядзю «Вайкі і авечкі» Астроўскага ў пануючы аднаго з вядучых рэжысёраў Малага тэатра Віталія Іванова і ім жа пастаўлены спектакль «Вя-

сельле, вясельле, вясельле!» па творах Чэхава «Прананова» і «Мядзведзь». Пачалі з «Вайкоў і авечак», дзе вобразы жывёльнага свету праецыруюцца на адносіны паміж людзьмі. У камядзі задзейнічаны народныя артысты Расіі Людміла Пялякова, Барыс Неўзороў, Яўгенія Глушэнка і Людміла Цітова.

Рэпертуар гастроліяў вызначаўся жаданнем паказаць нашы найлепшыя спектаклі, акрамя гэтага, выбар быў абумоўлены тэхнічнымі магчымасцямі сцэны тэатра імя Горкага ў Мінску, — патлумачыў намеснік генеральнага дырэктара ДАМТ Віктар БАРАБАШКІН.

Спектаклі «Вайкі і авечкі» і «Вясельле, вясельле, вясельле!» будуць паказаны ў тым жа выглядзе, у якім яны ставяцца на маскоўскай сцэне, — для гэтага Малы тэатр прывёз поўны комплект дэкарацыі і апаратуры. Частку выдаткаў па арганізацыі гастроліяў, акрамя ўласна расійскага міністэрства культуры, узяў на сябе і сам тэатр імя Горкага. Добра было б, калі б падобная гастрольная праграма была арганізавана для беларускіх тэатраў.

Ірына КАЦЯЛЮВІЧ, katsyalovich@zviazda.by

Формула поспеху

«ВІКТОР ГЮГО» ДЛЯ ТЫХ, ХТО СТВАРАЕ БЕЛАРУСКУЮ КУЛЬТУРУ

Тамара Ніжнікава, Генадзь Аўсянінкі, Расціслаў Янкуоскі — імяны, якія ведаюць аматары тэатра, кіно і музыкі Беларуса. Іх праца была ўвесь час навідавоку, увесь час адзначалася. Але ўпершыню дзеячы беларускай культуры, трое нашых любімых, сапраўды народных артыстаў адзначаны медалямі ЮНЕСКА «Віктор Гюго» (уручаецца з 1985 года). Таксама кожнаму з іх быў уручаны дыплом Генеральнага дырэктара ЮНЕСКА Ірыны Бокавай.

Яны першыя шчырыя людзі. Напрыклад, оверна «зорка» Тамара Ніжнікава, атрымліваючы ўзнагароду, дзякавала беларускай публіцы, якая яе любіла і слухала. Пры гэтым Тамара Мікалаеўна ўмудрылася актыўную працу на сцэне сумішаць з мацярнікімі клопатамі. Яна вырашыла траіх дзяцей і пры гэтым гатовая была ў любы момант, калі трэба, выйсці на сцэну і спяваць. Генадзь Аўсянінкі быў вельмі расчучены тым, што прымаў ўзнагароду на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, у якім служыць усё жыццё: «Я на гэтую сцэну прыйшоў, калі ў росквіце былі заснавальнікі гэтага тэатра. І цяпер удзячны ўсім, хто працуе ў труп». На пастаноўкі з удзелам Расці-

слава Янкуоскага публіка ходзіць у Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага. Адзін з цікавых вобразаў прадстаўніка беларускай шпяхты ён стварыў у спектаклі «Пане Каханку».

— Прынятае ЮНЕСКА рашэнне аб ўзнагароджанні траіх грамадзян Беларуса гэтай высокай адзнакай сведчыць аб прызнанні іх значнай ролі ў захаванні і развіцці нашай нацыянальнай культуры. Гэта таксама з'яўляецца высокай ацэнкай месца беларускай культуры ў супольнасці сусветных культур, — адзначыў першы намеснік міністра замежных спраў Беларуса Аляксандр МіХЕВІЧ.

А Павел ЛАТУШКА, Надзьвічаны і Паўнамоцны прадстаўнік Беларуса пры ЮНЕСКА, падкрэсліў: — Беларус — краіна багатай культуры, багатай культуры. Яна ў кожнай краіне, гісторыя складаецца з фактаў і падзей. А гэтыя факты і падзеі робяць канкрэтных людзей — выключныя, таленавітыя, крэатыўныя, надзьвічаныя і незвычайныя. Для мяне сёння як для грамадзяніна сваёй краіны і ён прадстаўнік Беларуса пры ЮНЕСКА влікі гонар вітаць такіх выключных людзей. Гэтыя людзі — сапраўдныя зоркі беларускай культуры.

Ларыса ЦІМОШЫК, tsimoshyk@zviazda.by

ПЕРШЫЯ АХВЯРЫ ТОНКАГА ЛЁДУ

Дзякуючы некалькім марозным ночам напрыканцы мінулага тыдня дзе-нідзе на вадаёмах пачаў утварацца лёд. Але ён вельмі крохкі, і выхад на яго небяспечны.

— Жыхары вёскі Ходчы, якому было 53 гады, пачалі шукаць сваякі ў нядзелью, — паведаміў карэспандэнту «Звязды» вядучы спецыяліст Віцебскай абласной арганізацыі Таварыства ратавання на водах Вячаслаў ВАНЕ-НАК

# ЗОНА ПАВЫШАНАЙ АДКАЗНАСЦІ

**(Заканч. пачатак на 1-й стар.)**  
Аб'ёмы выпуску спецыялістаў па новых прагнозах, цалкам задаволяць патрэбы Беларускай АЭС і ўсёй ядзернай энергетыцы рэспублікі.

Больш за тое, ВУНУ, якія рыхтуюць кадры для працы на атамнай станцыі, складаюць праграму падрыхтоўкі такім чынам, каб у выпадку адсутнасці вакансіі на БелАЭС спецыяліст мог працаваць не толькі ў атамнай галіне, але і ў структурах традыцыйнай энергетыкі, даследчых інстытутах, РНПЦ анкалогіі і медыцынскай радыялогіі імя Аляксандрава, на прадпрыемствах, што выпускаюць дазіметры і радыямэтры, і гэтак далей.

Працаваць у ядзернай галіне было прэстыжна ва ўсе часы. Праца атамшчыкаў цэнцірава ва ўсім свеце, гэта адна з самых высокааплацімых прафесій. У Беларусі заробак спецыялістаў АЭС таксама будзе адносна высокім па краіне. Але вывучыцца на адпаведных спецыяльнасцях даволі складана. Да таго ж і сама прафесія патрабуе вялікай самаадачы і пастаяннага самаадакавання.

**Трэнажоры запраграмаваны на тое, каб стварыць пазаштатныя сітуацыі, з якіх персанал павінен будзе знайсці выйсце. Такім чынам змяняецца рызыка «чалавечага фактара», які становіцца галоўнай прычынай усіх тэхнагенных катастроф.**

Тым не менш цікавасць абітурыентаў да «атамных» спецыяльнасцяў расце, што пацвярджаюць вынікі апошняй прыёмнай кампаніі. Так, конкурс на спецыяльнасці, звязаныя з ядзернай энергетыкай, вырас, а сума ўступных балаў на некаторыя з іх павялічылася ў 1,5 раза ў параўнанні з папярэднімі наборамі. Па некаторых спецыяльнасцях праходны бал быў вышэйшы за 300.

**За практычным досведам — да суседзяў**  
Кожны з чатырох універсітэтаў мае доўггэтарміновыя дагаворы з расійскімі вышэйшымі навучальнымі ўстановамі для праходжання беларускімі студэнтамі на іх базе практыкі. Напрыклад, БДУ актыўна працуе з Нацыянальным даследчым ядзерным універсітэтам «МІФІ» (г. Масква), а БНТУ — з Ніжнегародскім універсітэтам імя М.І. Лабачоўскага.

**Праэктар па вучэбнай рабоце БелДзяржуніверсітэта Аляксей ТОЛСЦІК** паведаваў, што на ядзерных спецыяльнасцях ва ўніверсітэце навуцаецца каля 400 студэнтаў. Іх падрыхтоўка вядзецца на фізічным і хімічным факультэтах, а таксама ў МДЭ імя Сахарова.

— Міжнародны дзяржаўны экалагічны інстытут быў створаны 23 гады таму пасля аварыі на ЧАЭС, таму ў нас былі і кадры, і навуковыя напрамкі, якія без прамаарудвання дазволілі ўключыцца ў падрыхтоўку спецыялістаў, што спатрэбіцца пры эксплуатацыі Беларускай АЭС, — падкрэслівае **дырэктар інстытута Сяргей МАСКЕВІЧ**. — Навучанне вядзецца па дзвюх спецыяльнасцях у рамках спецыяльнасці «Ядзерная і радыяцыйная бяспека». У лютым 2014 года адбыўся першы выпуск — 15 чалавек, а ў лютым 2015-га было выпушчана яшчэ 25 спецыялістаў.

Будучым інжынерам-ядзершчыкам выкладаюць не толькі беларускую, але і замежную спецыяльнасць, у тым ліку і з Японіі, дзе таксама сутыкнуліся з наступствамі радыяцыйнай катастрофы. Студэнты БДУ праходзяць практыку на дзейных АЭС і ў вучэбных цэнтрах Расіі і Украіны. Па лініі МАГАТЭ БелДзяржуніверсітэт атрымаў трэнажор ядзернага рэактара.

А вось БДУІР вядзе падрыхтоўку спецыялістаў, якія будуць абслуговаць усю электроніку АЭС. Падрыхтоўка мае тры складнікі: гэта базавая электронная падрыхтоўка, інфармацыйная тэхналогія і вывучэнне спецыфікі атамнай электрастанцыі, у тым ліку ядзернай фізікі, сістэм аўтаматыкі і кантролю АЭС, дазіметрыі, абароны ад выпраменьванняў і г.д. Выкладанне студэнтам ядзерных спецыяльнасцяў вядзецца на кафедры электронікі. Тут устаноўлена такое ж абсталяванне, як на будучай станцыі (пастаўшчыкамі трэнажораў сталі распрацоўшчыкі абсталявання для Беларускай

АЭС). Пры гэтым каля 80% студэнтаў праходзяць практыку на дзейных атамных станцыях і ў вучэбных цэнтрах Расіі і Украіны. Усе выкладчыкі, якія задзейнічаны ў падрыхтоўцы студэнтаў, таксама прайшлі павышэнне кваліфікацыі ў згаданых цэнтрах.

Мікалай Маруда дадаў, што, пачынаючы з 2009/2010 года, на закупку новага абсталявання для падрыхтоўкі кадрую па ядзерных спецыяльнасцях штогод выдзяляецца каля 4 млрд рублёў.

## Ніякіх скідак на слабы пол!

У пытаннях падрыхтоўкі ўласных кадрую Беларусі арыентацыя на досвед Расіі. Улічваючы яе пазіцыі як сусветнага лідара ў атамнай энергетыцы, а таксама тое, што мы будзем станцыю па расійскай праекце, вопыт партнёраў з яўрэйскага неацэнна для нас, асабліва на пачатковым этапе.

У адпаведнасць з кіруючымі дакументамі МАГАТЭ персанал ключавых пасадаў АЭС павінен быць укомплектаваны за два гады да ўводу энергблока ў эксплуатацыю.

**На закупку новага абсталявання для падрыхтоўкі кадрую па ядзерных спецыяльнасцях штогод выдзяляецца каля 4 млрд рублёў.**

— На сённяшні дзень на станцыі працуюць 437 работнікаў, з іх 40 замежных спецыялістаў, 250 спецыялістаў з беларускай энергасістэмы і 67 маладых спецыялістаў, — прайфармаваў **намеснік начальніка вучэбна-трэнажорнага цэнтру Беларускай АЭС Аляксандр ЕРЫН**. — Усе супрацоўнікі АЭС, незалежна ад вопыту работы, будуць прахо-

дзіць пастаяннае навучанне і павышэнне сваёй кваліфікацыі. Для людзей шэрагу пасадаў кожная смена будзе праходзіць на вучэбных трэнажорах.

У вучэбна-трэнажорных цэнтрах АЭС устаноўлены поўнамаштабны трэнажор — дакладная копія пульту кіравання атамнай станцыяй. На ім будзе адпрацоўваць свае навыкі персанал блокавага пульту кіравання АЭС, які нясе адказнасць за ядзерную і радыяцыйную бяспеку, забяспечвае надзейную і безаварыйную эксплуатацыю АЭС. Вучэбна-трэнажорны цэнтр літаральна начынены навучальнымі трэнажорамі і неабходным вучэбным абсталяваннем. Трэнажоры запраграмаваны на тое, каб стварыць пазаштатныя сітуацыі, з якіх персанал павінен будзе знайсці выйсце. Такім чынам змяняецца рызыка «чалавечага фактара», які становіцца галоўнай прычынай усіх тэхнагенных катастроф.

Як правіла, да кіравання абсталяваннем і сістэмамі блока дапускаюцца спецыялісты з пэўным узроўнем падрыхтоўкі і вопытам працы на АЭС. Беларускае станцыя не выключэнне, і таму першачаткова тут будуць працаваць пераважна запрашаныя спецыялісты з досведам работы на АЭС Расіі і Украіны. Але побач з імі будуць знаходзіцца беларусы, якія змогуць набыць адпаведны вопыт і выкарыстоўваць яго пры пуску другога энергблока. Паступова замежныя спецыялісты будуць замяняцца беларускімі...

Цікава, што дзяўчаты таксама змогуць працаваць на АЭС, але разлічваць на адказныя пасады ім не давядзецца. На цэлавых электрастанцыях прадстаўніцы слабага полу працуюць начальнікамі змены і нават дабіваюцца звання «найлепшая ў прафесіі», дык чаму на АЭС сітуацыя іншая? Няўжо спрацоўваюць гендарныя стэрэатыпы?

«Калі хтосьці будзе рэгулярна прапускаць работу ці запланаваныя на трэнажорах заняткі з прычыны, скажам, хваробы дзіцці, не кажучы ўжо пра дэкрэтны адпачынак, то аднавіць прафесійны ўзровень ім будзе вельмі праблематычна, — тлумачыць спецыяліст. — Адказны ўчастак працы патрабуе самай высокай кваліфікацыі. І ніякіх скідак на слабы пол тут быць не можа...»

**Надзея НИКАЛАЕВА.**  
nikalaeva@vziasda.by

## Добрая навіна

# СЭЛФІ З ПТУШЫНАГА РАКУРСУ

**У гамялячэн з'явілася свая вежа для агляду наваколя. Трэба толькі заплациць Br15 тысяч, пераадолець 204 прыступкі — і ты на самай вяршыні: 40 метраў над зямлёй і мора прыгажосці.**

Калісьці, у 1840-х, гэтак збудаванне было комінам цукровага завода, які належаў князю Паскевічам. Гавораць, даволі хутка вытворчасць перамясцілі ў Добруш, а пабудовы былі прыстасаваны пад аб'екты паркавага прызначэння. Так, ужо пасля рэканструкцыі ў канцы XIX стагоддзя комін стаў выкарыстоўвацца як вежа для агляду.

З таго часу яна шмат чаго перажыла. У гады Вялікай Айчыннай вайны пацярпела пры абстрэлах горада над Сожам. На сцяне з боку ракі дагэтуль



засталіся сляды ад асколкаў снарадаў і куль, у цэглэ затрымаўся метал. Невыпадкова і сёлетняе адкрыццё адбылося менавіта ў пахмурны лістападаўскі дзень — 72 гады таму савецкай вайска ўвайшлі ў толькі што пакінуты немцамі правабярэжны Гомель. Кажуць, былі прапановы замазаць адтуліны, каб усё было як новае. Але ж гісторыя аднавіць у гэтых цаглянах, якія памятаюць жудасныя часныя ваенныя выпрабаванні.

Пасля вайны будынак выкарыстоўваўся па сваім прызначэнні. У савецкі час за 3 калейкі на вежу можна было забрацца па неасветленай лесвіцы. У пачатку нашга стагоддзя цікавы для турыстаў аб'ект прызналі аварыйным і закрылі на рэстаўрацыю.

Амаль дзесяцігоддзе мы не бачылі Гомель з вышэйняй птушынай палёты, і вось зноў у гамялячэн з'явілася такая магчымасць. Большасць з маладых людзей у



першы працоўны дзень вежы прыйшлі ўзброеныя фотаапаратамі і папкамі для сэлфі. Каб любавіцца дэталюдамі і рабіць здымкі на вышыні было бяспечна, на верхняй пляцоўцы зроблена спецыяльная агароджа. Сучаснае асвятленне ўнутры вежы, новая вітая цагляная металічная лесвіца, зручныя парэччы — усё, каб госці горада адчувалі сябе утульна.

З вежы ўвесь Гомель спраўды як на далоні, відаць нават прыгарадныя вёскі. Між тым кіраўніцтва гомельскага палацава-паркавага ансамбля абяцае, што налета пануцца рэстаўрацыйныя работы і ў былым наземным вытворчым корпусе цукровага завода Паскевічаў, дзе цяпер размешчана аранжарэя з экзатычнымі раслінамі.

**Ірына АСТАШКЕВІЧ,**  
фота аўтара.  
iost@vziasda.by

# ЗНАК НА МЯЖЫ

**На стыку Беларусі, Польшчы, Украіны, каля вёскі Тамашоўка Брэсцкага раёна, устаноўлены знак «Буг» і памежныя слупы сучаснага ўзору.**

Работы па дэмаркацыі дзяржаўнай мяжы з Украінай вядуцца поўным ходам. У гэтым пераканаліся ўдзельнікі мерапрыемства, якое прайшло на участку мяжы ў Брэсцкім раёне. Як вядома, 30 ліпеня 2014 года было падпісана пагадненне паміж урадамі Беларусі і Украіны, якое зацвердзіла палажэнне аб дэмаркацыі дзяржаўнай мяжы паміж краінамі. Восенню мінулага года пачаліся работы па абнаўленні дзяржаўнай мяжы на участку працягласцю каля 112,6 кіламетра, дзе плануецца ўстанавіць больш за 400 памежных знакаў.

З ходам работ азнаёмілася дэлегацыя беларуска-украінскай



Сумеснай дэмаркацыйнай камісіі на чале з начальнікам упраўлення дэлімітацыі і дэмаркацыі дзяржаўнай мяжы Дзяржаўнага памежнага камітэта Беларусі Аляксандрам АРХІПАВЫМ. Удзельнікі сустрэчы прысутнічалі пры ўстаноўцы памежнага слупа Рэспублікі Беларусь на сотым паліку памежным знаку.

А вось дэмаркацыю пункта стыку трох дзяржаў абмяркоўвалі ў свой час у трохбаковым парадку. Адпаведны дакумент быў падпісаны 14 сакавіка 2013 года кіраўнікамі памежных ведамстваў Беларусі, Польшчы, Украіны ў Луцку. На мяжы неўзабаве з'явіцца ўнікальны аб'ект, які можна лічыць слаўтасцю. Ён складаецца з трох ідэнтычных элементаў. Беларусь устанавіла свой знак першай. Слуп з чырвонага граніту вышыняй у два з паловай метры на адным са сваіх бакоў мае адлюстраванне герба Рэспублікі Беларусь і надпіс «БУГ». Гэтая рака аб'ядноўвае тры дзяржавы. І зусім хутка паблізу з'явіцца знакі з украінскімі і польскімі гербамі.

**Святлана ЯСКЕВІЧ.**

# АДМОВІЦА АД ЦЫГАРЭТ

**Фінал акцыі Міністэрства па надзвычайных сітуацыях «Не маруй сваё жыццё!» ператварыўся ў сапраўднае шоу**

Наведнікі мінскага гандлёвага цэнтру «Сталіца», якія ў суботу прыйшлі туды па пакупкі, трапілі на маштабную антытытунёвую акцыю, якую праводзілі сталічныя ратаўнікі. Яны прапаноўвалі ўдзел у мінусце цікавых інтэрактыўных конкурсах, сфатраграфавалі з роставымі лялькамі, прымерцаваў баёўку і нават пакінуць свае пажаданыя курцы на спецыяльнай сцяне.

— Дзень добры, бяспройгрышная латарэя! — з такімі словамі супрацоўнікі Ленінскага РАНС Мінска віталі людзей, якія падыходзілі да ярка афарбаванага стэнда ратаўнікоў побач з уваходам у гандлёвы цэнтр. — Курцыце? Тады вам да нас. Дастаньце, калі ласка, пачак з цыгаретаў, скамячыце яго і кіньце ў каробку. А цяпер цягнуце нумарок. Прайграць немагчыма, вам абавязкова дастанецца які-небудзь маленькі прыз — эклер, печыва, стыкер, бірулька або наш календарык... І трывайце нашу антытытунёвую ўлётку.

У Беларусі дзевяць з дзесяці пажараў адбываюцца з-за непатушаных цыгарэт. Часцей за ўсё падзеі разгортваюцца па класічным сцэнарыі: выпіў, закурыў, заснуў... А што будзе далей, залежыць ужо ад таго, як хутка выключыць ратаўнікоў. Сёлета курэнне ў нецярпелым стане ўжо забрала 274 чалавечыя жыцці. Яшчэ дзве з паловай сотні курацоў удалося выратаваць. Прычым загінуць на пажары рызыкуе не толькі курэць, але і яго сям'я. Сучасныя сінтэтычныя матэрыялы, якімі літаральна нашлігавана кожная кватэра, пры гарэнні вылучаюць атрутныя таксіны. Ува сена адчуць неперыемы пах чалавек не можа, таму рызыкуе не працудзіць ўвогуле.

— Наша прафілактычная рэспубліканская акцыя «Не маруй сваё жыццё!»

праходзіла з 13 лістапада, — расказвае начальнік цэнтру прапаганды і сацыяльна-культурнай дзейнасці Мінскага гарадскога ўпраўлення МНС Павел ФІЛІМОНАЎ. — Сёння ж актывісты Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі ратаўнікоў-пажарных дзяжураць на ўсім трох узроўнях гандлёвага цэнтру. Вось зараз побач з намі дзці малююць карцінку, каб загітаваць сваіх бацькоў да таго, каб яны прытрымліваліся здаровага ладу жыцця. Тут мы выкарыстоўваем адзін псіхалагічны эфект — вядома, што дзіцячы малюнік на сур'яных тэмы куды больш краўляныя...

Частка супрацоўнікаў МНС пераапрунліся на час акцыі ў белыя ха-



латы і прапаноўвалі наведнікам вымераць аб'ём лёгкіх — органа, па якім цыгарэтны дым б'е куды больш, чым па іншых. А рабілася гэта цікавым спосабам — надзьмуваннем паветранага шара. Зразумела, што куральшчыка са стажам надзьмуць балонік да вялікіх размераў наўрад ці зможа. Восі і яшчэ адна прычына, каб развітацца з цыгарэтамі назаўжды.

**Валяр'я ШКЛЕННІК.**  
schklennik@vziasda.by

## Да ведама

### ТАРЫФЫ НЕ БУДУЦЬ «ЦІСНУЦЬ» НА ПАСАЖЫРАЎ?

**Беларуская чыгунка ініцыюе зніжэнне тарыфаў на праезд у міжнародных цягніках у зносінах з расійскімі чыгункамі на 2016 год. Пра гэта паведаміў першы намеснік начальніка пасажырской службы магістралі Андрэй КАШКО.**

У Беларусі кошт праязнага дакумента ў цягніках міжнародных зносін прывязаны да тарыфнай валюты, якой з'яўляецца швейцарскі франк. У сувязі з гэтым, улікам пэўных эканамічных працэсаў, якія адбываюцца як у Беларусі, так і Расіі, Беларускае чыгунка робіць сумесную працу з расійскімі калегамі па зніжэнні тарыфнай нагрукі на пасажыраў. «Чарговяны нашы прапановы накіраваны ў Расію для разгляду. Будзем чакаць адказу расійскіх калег па гэтым пытанні». Пры гэтым першы намеснік начальніка пасажырской службы Беларускай

чыгункі адзначыў, што ў краіне захаваны ў базавых каэфіцыентах тарыфы 2015 года на наступны перавозачны перыяд. «Мы пастараліся ўтрымаць сённяшняй сезонныя тарыфы — яны адпавядаюць тарыфам мінулага года, якія былі ў лістападзе 2014-га», — заўважыў Андрэй Кашко. «Мы дамовіліся, што будзем, па магчымасці, стрымліваць тарыфы. Таму звярнуліся да расійскіх партнёраў з прапановай знізіць тарыфную нагрукі на 2016 год». Разам з тым на фарміраванне тарыфаў у цягніках міжнародных зносінах аказваюць уплыў інфляцыйныя працэсы. «У лютым 2015 года мы прынялі сумесна з расійскімі партнёрамі беспспрэчдэнтнае рашэнне па зніжэнні тарыфаў адрэзу на 30 працэнтаў. Але пры гэтым у сакавіку адбыўся рост тарыфнай валюты, і ўсе нашы зніжэнні выраўнаваліся».

## АДМЕНЕНЫ ЗБОР ЗА ВЫПРАЎЛЕННЕ ПАМЫЛКІ

**Авіякампанія «Белавія» адмяніла новую платную паслугу па перафармленні памылкова запуюнныя білеты, уведзеную з пачатку месяца. Адпаведна скасаваны і збор у памеры 30 еўра за выпраўленне памылкі ў імені або прозвішчы пасажыраў.**

Нагадаем, такія сітуацыі маглі ўзнікнуць, калі апошняя афармлялі авіябілеты лацінскімі літарамі, перакладаючы, напрыклад, прозвішча з рускай мовы. А пры рэгістрацыі прад'яўлялі пашпарт, у якім прозвішча напісана ў беларускім варыянце. Уласна для самой авіякампаніі гэта не было вялікай праблемай, бо яе прадстаўнікам зразумела, што гаворка ідзе пра аднаго і таго ж пасажыра. Але пры выльце з-за мяжы ў яго маглі ўзнікнуць праблемы, рэгістрацыя на рэйс магла заняць больш часу.

Як патумачыла журналісту «Звязды» начальнік аддзела рэкламы і камунікацый авіякампаніі Волга Герасенка, «Белавія» адмяніла збор за выпраўленне памылкі ў імені або прозвішчы пасажыраў, «бо іх лаяльнае стаўленне да кампаніі і станочыня водгукі нашмат больш важныя».

**Сяргей РАСОЛЬКА.** rs@vziasda.by

## Ну і ну!

# КАМЕРУНСКІ ПАПУГАЙ-АШУКАНЕЦ

**Насамрэч экзатычная птушка мае выключна віртуальнае дачыненне да гісторыі, у якую трапіла жыхарка Веткаўшчыны. Пры гэтым роўняльня \$7 тысяч са зберажэнняў сямі і «адляцелі» ў цёплую краіну.**

Кажуць, чым недарэчнейша хлусня, тым ахвотней у яго вераць. Восі супрацоўніца аднаго з сельскіх ФАП-аў на сайце DOSKA.by знайшла аб'яву, у якой нехта прапаноўваў аддаць у добрыя рукі папугаў жако. Жанчына тут жа напісала ліст на адрас электроннай пошты прадаўца Ганны Jezzeel.

Уладальніца рэдкіх птушак на працягу 11 дзён падрабязна распавяла суразмоўцу па перапіску пра клімат, пра ўмовы ўтрымання, пра любоў будучай гаспадыні да птушак... Урэшце падцвердзіла сваю гатоўнасць аддаць птушак абсалютна бясплатна. І калі беларуска гатовая была прыняць папугаў, высветлілася, што трэба заплациць за іх транспартаванне ў Беларусь з Камеруна. Менавіта ў гэтай краіне знаходзілася ўладальніца. Дамовіліся, што беларуска перавядзе \$500 за тую папугаў, якіх ёй вышлюць самалётам. Дарэчы, грошы жанчына ўзяла з агульнага рахунку на ўмовы паўнай сакрэтнасці ад мужа. Дома яна паведаміла код плячэжы для здымання грошай. На наступны дзень запатрабавалася яшчэ \$960 — за астраўку (\$3570). Потым — за прышчэпкі жывому грузу (\$1650). Амаатарка экзотыкі аплацила і гэту

працуду. Невядома асоба з Афрыкі ўпэўнена сцвярджала, што ўсе пералічаныя грошы хутка будуць вярнуцца і напісала яшчэ \$1400 — для афармлення праязных дакументаў.

Толькі ў гэты момант да высокай жанчыны дайшло, што з яе банальна цягнуць грошы, і толькі тады яна звярнулася ў міліцыю. Усяго ж за некалькі дзён беларуска перавяла ў Камерун \$6690 і заплацила камісію банку ў памеры \$337.

Як расказалі ў прэс-службе Гомельскага абласнога УУС, праваахоўнікі высветлілі, што камп'ютары, з якіх влялася пералічка з жыхаркай нашай краіны, знаходзяцца ў Камеруне ў ЗША. На мінулым тыдні Веткаўскім РАУС па факце махлярства ў буйным памеры заведзена крымінальная справа. Пытанне, ці вярнуцца сродкі за віртуальны папугаў, застаецца адкрытым. Цяпер зроблены неабходныя запыты, трэба чакаць афіцыйных адказаў.

Між тым у сусветным паўцніні шмат гісторыяў пра аналагічныя гісторыі з удзелам «бясплатных» птушак у якасці прынады. Пляч гадзю таму нават унік тэрмін «камерунскае ашуканства». Так назвалі яго жыхары Амерыкі. Потым ідэя вымагання грошай «на птушку» захапіла Еўропу, а цяпер дайшла і да постсавецкай прасторы. Схем у махлярстве шмат. Іх задача — выцігнуць з даверлівых пакупнікоў як мага больш грошай.

**Ірына АСТАШКЕВІЧ.**  
iost@vziasda.by

## ПАДАГРАВАЎ ЭЛЕКТРАЧАЙНІК... НА ЭЛЕКТРАПЛІТЦЫ

**У канцы рабочага дня ў будынку па сталічных праспекце Пераможы працавала сігналізацыя сістэмы перадачы паведамлення пра надзвычайнае здарэнне «Маланка».**

Падчас разведкі ратавальнікі ўстанавілі, што на другім паверсе двухпавярховага будынка ад-

былося загаранне электрачайніка, які пакінулі на электраплітцы. Вінаватой асобай аказалася 79-гадовы слесар. Пажар аператыўна ліквідавалі, у выніку здарэння ніхто не пацярпеў.

**Сяргей РАСОЛЬКА.** rs@vziasda.by

# ЦІ МЕСЦА Ў ГОРАДЗЕ «ВЁСЦЫ НАВУКОЎЦАЎ»?

(Заканчанне. Пачатак на 1-й стар.)

Будынікі, што называюцца, капітальныя: сцены — больш за паўметра таўшчынёй. Ужо ў тых гадах іх была вада, адпаведна, праведзена каналізацыя. Ацэпленне адразу было пачынам, але печы не абы-якія — галандскія, з прыгожай кафляй.

На кожным доме па Лошыцкім завулку (менавіта так цяпер называецца колішняя вуліца Мічурына) можна вешаць мемарыяльную шыльду. Тут жыву першы дырэктар інстытута канды-

бацка меў непасрэднае дачыненне да будаўніцтва вуліцы.

— У 1999 годзе мы гэта ўсё ўзаконілі, атрымалі тэхпаспарты, аформілі зямлю. Але ў новым генплане напісана, што гэты дом мае больш за 50% зносу. Напаўна, праз тое, што не адрамантавана другая палова. Але гэта рэальна зрабіць, проста людзям не даюць, — расказвае Генадзь.

— Мы байміся ўкласці грошы, бо кожныя пяць гадоў мы на мяжы зносу, — падхоплівае Любоў Гамолка,



Генадзь Усціновіч адрамантаваў свой дом уласнымі рукамі.

ній, выкладчыкі вядучых ВНУ Мінска, лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі БССР, прэміі Прэзідэнта, спецыялісты ў іншых сферах.

Юген Шаміягоў — сын знакамітых пчалаводаў Міхаіла і Антаніны Шаміягоў. Калі некалькі гадоў таму яго маці спынілася 80 гадоў, у яго гонар ён пасадзіў на участку вінаград. Расліна прынялася, але цяпер аказалася пад пагрозай знішчэння. Памяць аб маці навукоўца — таксама.

## «Ты нарадзіў дзіця, а ў цябе яго хочучь забраць»

Разам са зносам прыватнага сектара і далейшай забудовай гэтага лапка зямлі паўстае экалагічная праблема для наваколля.

— «Белы дом» стаіць на гары. З яго адкрываецца цудоўная перспектыва: унізе — рака, за ёй — балотцы, гэта таксама свая экасістэма з рэдкімі відамі раслін і птушак. Цяпер сядзіба стала развітым турыстычным цэнтрам. І атрымліваецца: стануць турысты на гары — і што яны ўбачаць? Шэрыя панэльныя дамы? — абуралася жыхары.

Яны кажучь, што за іх дамамі захавацца пасадкі калекцыйнага бэзу і фундаку, розных форм арабыні. Расліны вырабляць, як калісціцы вырублі шыкоўную алею з 20-метровых ліп. Апроч таго, для лошыцкага музейнага комплексу былі распрацаваны рэгламенты забудовы тэрыторыі, якія, па меркаванні жыхароў, ужо парушаюцца.

— Калі была прэзентацыя праекта ў Ленінскім раёне, распрацоўшчык Галіна Перліна сказала, што для гэтага раёна прапануюць высакашчыльную шматпавярховую забудову. Гэты тэрмін прадугледжвае пэўны дыяпазон па павярховасці і колькасці людзей на гектар. Распрацоўшчык сказала, што «мы прапануем усё гэта зрабіць па ніжняй мяжы». Але ж вы разумееце: калі ёсць рэгламент, які прадугледжвае як ніжнюю мяжу, так і верхнюю, то, калі знойдзецца інвестар, ён будзе будаваць па верхняй мяжы. Таму гэта ўсё — гульня слоў, — мяркуе Любоў Аркадзеўна.

Ушчыльненне ўмоўнасці і так вострае пытанне з дзіцячымі садкамі ў Лошыцкім, узнікне і праблема з паркоўкамі.

— Каля ракі знаходзіцца водаахоўная зона. І калі ў пачатку Лошыцкі яна дасягае двух кіламетраў, то на нашай тэрыторыі звуаецца да 200 метраў, а далей плануецца дзве шасцінакі дарогі і жылы мікрараён. А што гэта такое? Зімой — соль, мяняеце напрамку вятроў і парушэнне водна-злажнага дыяметра, хімічнае забруджванне. Тут нічога не застаецца, ніякіх рэдкіх відаў.

Жыхары пакінулі свае заўвагі праекціроўшчыкам і ў тым ліку пацікавіліся, ці прайшоў праект экалагічную экспертызу. Цяпер яны рыхтуюць лісты ў Мінпрыроды.

— Чаму за кошт адных трэба будаваць жыллё для іншых? І для каго яны будуць, дзе рэальна тры гараджане? Чым больш будуць, тым больш людзей з абласцей прыязджае і хоча тут пасяліцца, а там усё чэхне, — задаюцца пытаннямі суразмоўцы.

## На прысядзібных участках тут вырошчваюць магноліі, абрыкосы, грэцкія арэхі — такія віды раслін сустрагнеш не ў кожным батанічным садзе.

Дом, у якім жыве Таццяна Раманавец, унучка члена-карэспандэнта НАН Амбросова, 13-ты біёлаг у сям'і, у 1998 годзе перажыў пажар. Ратавалі сям'ю і рэчы ўсёй вуліцы — тут сапраўды асабліва атмасфера і адносіны паміж суседзямі, якія ў шматкватэрных дамах рэдка сустрагнеш. Будынак давалося рэканструяваць, і суседзі таксама дапамагалі мяняць дах, рамантаваць пакоі. Сядзячы ў прасторнай Таццянінай кухні, з сумама думаеш пра сваю «сяміметручку» і здзіўляешся, як абноўленаму, адрамантаванаму дому маглі паставіць «клаймо» — больш за 50% зносу. Такую выснову зрабілі супрацоўніцы БТІ, якія пяць гадоў таму візуальна ацэньвалі стан дамоў, прычым у жыл- лё Таццяны, па яе словах, нават не зайшлі.

Людзі гавораць, што ўклялі ў свае дамы столькі маральных, фізічных і матэрыяльных сіл і сродкаў, што іх не пакрые ніякая кампенсацыя. Перасяленне з дома ў кватэру яны лічыць не паляпшэннем жыллёвых умоў, а ярка з наадварот.

— Гэта тое ж, што ты нарадзіў дзіця, а ў цябе яго хочучь забраць. Пакуль на гэта малядыя гады жыцця, і ў мяне ўжо не хопіць здароўя наню ўладкоўваць жыллё, — лічыць Генадзь Усціновіч, які нягледзячы на пагрозу зносу, працягвае добраўпарадкоўваць свой дом...

Дзіяна СЕРАДЗЮК. seradzyuk@zviazda.by



Прыкладна так першапачаткова выглядалі ўсе будынікі па Лошыцкім завулку.

## Памяць

# УЗГАДВАЮЧЫ САВЕЦКАГА ХЕМІНГУЭЯ

## У Магілёве сустрэліся прыхільнікі творчасці Канстанціна Сіманавы

«Сіманавіцкі чытанні» становяцца ўсё больш папулярнымі сярэд творчай моладзі. У будучы прэзіаіку і пэаэту ёсць добрая магчымасць заявіць пра сябе падчас міжнароднага конкурсу, які праводзіцца ў рамках гэтага мерапрыемства. Сёння ён быў прысвечаны стагоддзю з дня нараджэння пісьменніка і 70-годдзю Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Удзел у ім прынялі паўтысячы чалавек з ліку вольных і пачынаючых літаратараў далёкага і блізкага замежжа. Асабліва прыемна, што ў якасці падарункаў найлепшым выкарыстоўваліся кнігі і часопісы выдавецкага дома «Звязда».



Сярод пераможцаў літаратурнага конкурсу шмат моладзі.

— Мы атрымалі шмат дыктоўных, годных работ. Уладальнікамі дыпламаў 1-й, 2-й і 3-й ступені сталі адразу па некалькі чалавек, — падкрэсліў старшыня Смаленскай абласной арганізацыі Саюза пісьменнікаў Расіі Алег ДАРАГАНЬ, які ўзначаліў журы гэтага конкурсу.

Смаленск і Магілёў моцна звязаны творчасцю пісьменніка. На легендарным Буйніцкім полі Сіманавіч убаўчыў герояў свайго будучага рамана «Жывыя і мёртвыя», а ў Смаленску напісаў знакаміты радкі: «Ты помніш, Алёша, дароги Смоленщины...». «Па завашчаны пісьменніка, яго прах быў развезены над Буйніцкім полем. У эпоху ўсеагульнага атэізму ён паказаў гэтым сваё яднанне з тымі, хто загнуў, абараняючы радзіму, каго ён увекавечыў у сваіх раманах і вершах, — адзначыў Алег Дарагань. — Сіманавіч адкрыў тэму экзістэнцыялізму ў літаратуры, выразна паказаў сутнасць чалавека, які знаходзіцца паміж жыццём і смерцю на полі бою. Пра гэта ён пісаў лагічна тонка піша ў сваіх творах. Нездарма яго называюць савецкім Хемінгуэем».

Круглы стол, сустрэчы з пісьменнікамі, ветэранамі, краязнаўцамі, якія звычайна праходзяць у рамках «Сіманавіцкіх чытанняў», даюць добрую магчымасць удзельнікам падзяліцца творчымі здабыткамі, знайсці адказ на хвалюючыя пытанні.

— На такіх сустрэчах мы звяртаем гадзіннікі, аналізуем, наколькі пісьменнікі гатовы супрацоўнічаць адзін з адным, адстойваць праўду гісторыі і пісаць новыя творы, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне, — кажа старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай ЧАРГІНЕЦ. — Тыя, хто лічыць, што тэма вычарпана, глыбока памыляюцца. Конкурс, прысвечаны Перамозе ў Вялікай Айчыннай вайне, паказваюць, што прыяе колькасць моладзі з задавальненнем піша на гэтую тэму. Мы трымаем пераможцаў гэтых конкурсаў пад увагай, дапамагаем ім развіваць талент, выдаём іх першыя кнігі.

Нэллі ЗІГУЛЯ. zigulya@zviazda.by

Фота аўтара

## Мы будзем працягваць пісаць, таму што хочам тут застацца. Бо важныя нават не самі дамы, а гісторыя і ўнёсак тых людзей, якія тут жылі.

Вядома, час рабіў сваю справу, і дамам навукоўцаў патрабаваўся рамонт. Цяпер некаторыя з іх часткова перабудаваны: у 1990—2000-х давалі дазвол на рэканструкцыю. І гэта адыграла дрэнную ролю ў лёсе пасёлка: ледзь статус «вёскі навукоўцаў» як гісторыка-культурнай каштоўнасці скасаваўлі ў сувязі з тым, што архітэктурная задумка квартала ўжо парушана.

У адным з «папярочных» будынкаў жыве Генадзь Усціновіч з сям'ёй. Яго



Кожны ласунак «здае экзамен» на знешні выгляд, колер, кансістэнцыю, пах, смак.

Як спалучаюцца салёныя агуркі і цукеркі, колькі салодкага можа з'есці чалавек за раз, і чаму дэгустатары лічаць сябе капрызнымі спажывцамі, даведаліся карэспандэнты «Звязды», наведаўшы навукова-практычны цэнтр НАН Беларусі па харчаванні.

## Пра смак, пах, колер і вопыт

— Узор №5 вельмі прыліпае да абгорткі. Яго на сонцы трымалі? — пытаецца адзін з членаў дэгустацыйнай камісіі.

У адказ чуюцца цвёрдае «не». Як вынік — пункт ацэнкі «Структура» узор №5 не прайшоў. Але гэта яшчэ толькі пачатак. Кожны ласунак «здае экзамен» на знешні выгляд, колер, кансістэнцыю, пах, смак. «Выдатнікі» без лішніх пытанняў атрымліваюць права трапіць на прылаўкі крам, а вось тыя, хто экзамен «заваліў», адраўляюцца на працягу доўга ў спілку заўваг Цэнтральнай дэгустацыйнай камісіі і потым паўторна вяртаюцца на дэгустацыю. На гэты раз было чатыры такія «пераздачы». Прахадны бал для новых відаў прадукцыі — 3,5, для тавараў, якія выпускаюцца серыйна, — 3,0.

— Прабачце, калі ласка, а чым, напрыклад, па колеры адзначаюцца вось гэтыя дзве абсалютна аднолькавыя пліткі шакаладу? — шпэтат пытаюцца я ў «калегі» па дэгустацыйным сталам.

# У ДЭГУСТАТАРАЎ «САЛОДКАЕ ЖЫЦЦЁ»?

## Карэспандэнты «Звязды» высвятлялі гэта на ўласным досведзе

— Узор №13 ад «Камунаркі» — сапраўды горкі шакалад. Ён мае цёмны колер, бліскучы пярдні бок, выразныя грані, аднародную структуру і маналітнасць у злёме. Узор №14 ад «Спартак», як вы бачыце, не такі, — хутка адказала жанчына.

Шчыра кажучы, гэтага я не бачыла. Як па мне, звычайны шакалад, Галоўнае, што не з'яўляецца колеру.

— Вопыту ў вас няма, — быццам супярэчыць, кажа мая суразмоўца. — З першага разу прафесіяналамі не становяцца.

Аднак, як высветлілася, акрамя вопыту, патрэбен талент (дакладней сільнасць) і, вядома ж, вышкі! — У Беларусі няма ўстаноў, дзе рыхтуюць спецыялістаў такога профілю, таму супрацоўнікі нашага цэнтра і галоўныя тэхнолагі буйных кандытарскіх прадпрыемстваў («Камунаркі», «Спартак», «Слодыч», «Віцьбы» і іншых) праходзяць курсы па агульных прыкметах сансарнага аналізу. — тлумачыць Ала ШАЎЧУК, сакратар ЦДК, кіраўнік групы па кандытарскай галіне аддзела тэхналогіі кандытарскай і маслатлушчавай прадукцыі Навукова-практычнага цэнтра НАН па харчаванні.

Спецыялісты кажучь, што вывучыць тэорыю па падручніках — справа трох дзён. Поўнае апісанне працэсу дэгустацыі шмат часу не займае. А вось адрозніваць смак, пах, водар вучацца ўсё жыццё.

## Пра тэмпературу, святло і... салёныя агуркі

— Вы, я спадзяюся, не моцна надушыліся? — раптам пытаецца Ала Шаўчук.

— Звычайна, — не разумеючы пытання, адказваю я.

— На дэгустацыі лішнія пахі не патрэбны. Моцны парфюм толькі ўскладняе нашу працу.

Каштаваць кандытарскія вырабы насладу? — шпэтат пытаюцца я ў «калегі» па дэгустацыйным сталам.

ну да пачатку «працэсу» трэба даць рэцэптарам адпачыць. Не курчыць, не есці вострых страў, не піць моцнай кавы. А апоўдні так і атрымліваецца, што ты не хвіліну назад паснедаў, але яшчэ не галодны, ужо не сонны, але яшчэ і не стаміўся.

У дэгустацыйным пакоі павінна быць святло і цёпла. У ідэале — дзённае святло. Тэмпература — ад 17 да 23 градусаў. Мае значэнне і зручная пастава спецыяліста. У Цэнтральную дэгустацыйную камісію ўваходзіць каля дваццаці пяці чалавек.

— І дзе тут функцыя? — пытаецца старшыня камісіі, паказваючы на ўзор №6 «Цукеркі шакаладна-кранчэвы з здробненым фундукам».

Не адгучы смаку фундука змагла і я. Але на гэтым мае поспехі ў гэтай нялёгкай, як высветлілася, справе скончыліся. Даць ацэнку паху ласунаку? — місія невыканальная. Усё тут дужа апетытна, і гэта нягледзячы на тое, што салодкае я не вельмі люблю.



Наша Каця спрабуе разабрацца ў тонкасцях незвычайнай прафесіі дэгустатара.

— Я ледзь адолела тры цукеркі, зефір і печыва! Як вам удаецца не проста столькі каштаваць салодкага, а раскладаць прадукт на «добра» і «дрэнна»? — пытаюцца ў Алы Адольфаўны.

## У складзе дэгустацыйнай камісіі кандытарскіх вырабаў толькі адзін мужчына. Спецыялісты кажучь, што гэта проста супадзенне, без ніякіх падводных камяняў.

— Ва ўсіх сваёй працы, — усміхаючыся, кажа мая суразмоўца. — Увогуле, на адным пасяджэнні камісіі рэкамандуюцца каштаваць не больш за 25 узораў кандытарскіх вырабаў. Калі даводзіцца дэгуставаць больш, то члены камісіі павінны перарывацца на паўзу.

Каб хоць трохі нейтралізаваць смакавыя адчуванні пасля пробы апошняга ўзору ўсходніх ласунакаў, па парадзе «калег» адкусваю адзін з салёных агуркоў, якія таксама знаходзяцца на стала дэгустатараў кандытарскіх вырабаў. Кампанію ім складаюць аліўкі, лімоны, апельсіны, яблыкі, несалодкая гарбата. Гэта, як той казаў, цуд асаблівага не зробіць, але не злытачы ноткі смаку павінна дапамагчы.

— Навошта чарнавік? — пытаюцца я ў «калегі», якая робіць пазнакі на звычайнай бела паперы.

— Кожнае выпраўленне ў дэгустацыйным лісце аднак арганалептычных характэрных кандытарскіх прадукцыі не вельмі, мякка кажучы, вітаецца плюс пацярджана асабістым подпісам. Таму лепш сябе падстрахаваць. Напрыклад, паспяшаўся, паставіў адну адзнаку, а праз пяць секундаў зразумеў, што ласунак залугоўвае вышэйшага бала, — дзеліцца член камісіі.

## Пра мужчын, дзяцей і быт

Мы з фотакарэспандэнтам трапілі на адкрытую дэгустацыю, гэта значыць, у дэгустацыйных лістах укаваліся найменшым узораў і іх вытворцы. Узоры «засакрочваюцца» толькі ў тым выпадку, калі

## На варце смаку



Дэгустацыйны працэс.

Узнікаюць рознагалоссі па пытаннях якасці прадукцыі.

Што тычыцца закрытай дэгустацыі, то тут пазначваюцца шыфры ўзораў, а членам камісіі агучваюцца толькі група прадукцыі (напрыклад, вафлі, карамель, печыва). Падчас закрытай дэгустацыі членам камісіі забаронена размаўляць, абменьвацца меркаваннямі адно з адным.

— А ці не спрабавалі вы запрашаць ацэньваць кандытарскія вырабы «галюўных экспертаў» салодкага — дзяцей? — пытаюцца я ў Алы Шаўчук.

— Не, такога вопыту не было. Высновы атрымваюцца непрафесійнымі, кшталту «падабаецца» ці «не падабаецца», — кажа сакратар ЦДК.

## Прафесійныя навыкі дэгустатара запатрабаваны і ў побыце.

Як кажучь самі спецыялісты, яны досыць капрызныя спажывцы — заўважаюць тое, што не бачыць звычайны чалавек.

Цікава, што ў складзе дэгустацыйнай камісіі кандытарскіх вырабаў толькі адзін мужчына. Спецыялісты кажучь, што гэта проста супадзенне, ніякіх падводных камяняў тут няма. Працаваць у гэтай вобласці могуць як жанчыны, так і прадстаўнікі моцнай паловы.

Прафесійныя навыкі дэгустатара запатрабаваны і ў побыце. Напрыклад, каб выбраць у краме якасны свежы зефір, асабліва калі купляеш яго ў якасці падарунка. Як кажучь самі спецыялісты, яны досыць капрызныя спажывцы. Ім удаецца заўважыць тое, што не бачыць звычайны чалавек.

Часцей за ўсё дэгустатара працягваюцца каля трох гаўдзін. Мне і фотакарэспандэнту халіпа хвілін трыццаць, каб зразумець, што не такое ўжо салодкае жыццё ў дэгустатараў кандытарскіх вырабаў. Гэтая праца патрабуе не проста уважлівасці, засяроджанасці, добрага нюху і смакавай адчувальнасці, але таксама і здольнасці з'есці каля трыццаці ўзораў цукерак, незалежна ад таго, ці хочацца вам сёння салодкага...

Кацярына АСМЫКОВІЧ

Рэха Першай сусветнай

# ПАКЛОН САЛДАТУ

## У Пастаўскім раёне ўшанавалі памяць воінаў

Дзьме пранізлівы восенскі вецер. Цярусьці дробны дожджык, зрэдку зрываючыся буйнымі кроплямі. Ногі правальваюцца ў вільготнай няскошанай траве. Надвор'е па-здарадніцку супраць. Але мы ідзем, нягледзячы ні на што. Узбіраемся на гару, перадоўваем лясны гущар або рэзка спускаемся ўніз (займку тут можна катацца на санках). Імчы, каб пакланіцца магілам салдат — воінам Першай сусветнай.



Брацкая магіла салдат рускай арміі ў Сіўцах.

Першая сусветная вайна завяршылася 11 лістапада 1918 года, калі было падпісана Камп'ёнскае перамір'е. У гэты дзень ва ўсім свеце адзначаецца Дзень памяці яе ахвяр і Дзень прымірэння. Ужо традыцыяй стала праводзіць сімвалічныя акцыі і мерапрыемствы.

Аўтапрабег памяці ўпершыню праішоў і на Пастаўшчыне. А між іншым, край знаходзіўся ў эпіцэнтры Першай сусветнай вайны. Лінія фронту падзяліла яго восенню 1915 года ў ходзе Свянцянскага прарыву, а Нарачанская аперацыя ў сакавіку 1916-га пераўтварыла Пастаўскі раён у руіны і паялышча. І дагэтуль пастаўская зямля ўсыпана снарадамі, абарончымі збудаваннямі і... магіламі.

На тэрыторыі раёна налічваецца больш за 30 месцаў, дзе пахаваны салдаты Першай сусветнай. І гэта не канчатковая лічба. Дзякуючы мясцовым энтузіястам, раённым уладам і, у першую чаргу, неабаякавым да падзей стагадовай даўніны людзям, знаходзяцца новыя пахаванні, адкрываюцца імёны забытых салдат. Разам з пастаўчанамі, святарамі, вайскоўцамі і краязнаўцамі з суседніх раёнаў пакланілася іх магіламі падчас аўтапрабегу і карэспандэнт «Звязды».

### ПУНКТ № 1. КАШЫЦЫ

Напэўна, гэтае месца, як і ўсе наступныя, не бачыла столькі людзей запар. Упершыню гучала тут і малітва. Людзі хадзілі на мясцовыя могілкі, і большасць з іх не ведала, што побач з іх родзічамі пахаваны салдаты Першай сусветнай вайны. Хоць старажылы сцярджалі: прыкладна да 1985 года магілы было добра відаць. Тады яны размяшчалася за вясковым могілкамі, якія за столькі гадоў пашырыліся і ўшчыльную далучыліся да палкавых.

### ПУНКТ № 2. СІЎЦЫ

У вёсцы Сіўцы знаходзіцца брацкая магіла салдат рускай арміі. Гэта адно з нямногіх месцаў, пра якое мясцовыя жыхары ведаюць даўно. Мяркуюцца, што тут спачываюць салдаты, якія загінулі падчас газавай атакі. У вёсцы ўсяго некалькі хат, а пахаванне заўсёды даследнае. Чаго не скажаш пра іншыя месцы. Праўда, так было да нядаўняга часу, пакуль за справу не ўзяўся мясцовы энтузіяст Андрэй Мацур. Прауючы ў свой час над персанальнай выставай «Нябачныя помнікі Вялікай вайны»,

фатограф-аматар натрапіў на вялікую колькасць пахаванняў перыяду Першай сусветнай. Мясцовы жыхар і пачуваць не мог, што імі літаральна ўсыпаны ўвесь раён. Пахаванні былі ў вельмі крытычным стане. Каб дайсьці да некаторых, часам даводзілася не толькі скашваць траву ў пояс, а і спілоўваць цэлыя зараснікі. Пра стан помнікаў (калі яны ёсць), надмагільных пліт і магіл нават казаць не было чаго.

Прывесці іх у больш-менш прыстойны выгляд дапамаглі такія ж, як ён, энтузіясты, мясцовыя ўлады. Падключыліся і вядомыя краязнаўцы, якія займаюцца добраўпарадкаваннем падобных месцаў не адзін год. Работа пачалася ў красавіку гэтага года, а ўжо 11 аб'ектаў — пад аховай дзяржавы.

### ПУНКТ № 3. ЛОПУЦЫ

Помнік вышэйшай прыкладна ў чатыры метры стаіць і на пустаці непадалёк ад вёскі Лопуцы, што ў Лынтупскім сельскім Савеце. На думку эксперта па воінскіх пахаваннях Першай сусветнай вайны ў Беларусі Уладзіміра Багданова, на гэтым месцы знаходзіліся лазарэтыя могілкі 115-й нямецкай пяхотнай дывізіі. «Пахадзіўшы па вёсцы, можна вызначыць, дзе размяшчаліся і сам лазарэт, — гаворыць вядомы журналіст і фатограф. — Відавочна, там паміралі параненыя ў ходзе Нарачанскай аперацыі. Захавалася толькі некалькі надмагільных бетонных пліт. Рускіх пахаванняў сярод іх няма, але гэта не значыць, што іх тут

не было. На Пастаўшчыне, асабліва ўздоўж лініі фронту, практычна ўсе могілкі змяшаныя. Гэта тлумачыцца тым, што бліжэй да Вялікадня 1916 года ваюючыя бакі дамовіліся аб перамір'і і выйшлі на нейтральную паласу, каб пахаваць сваіх салдат. Выпадкова завязалася перастрэлка. На наступны дзень немцы паставілі ўмову: не падыходзіць да іх пазіцыі бліжэй, чым на 150 метраў, а забітых рускіх салдат, якія апынуліся на іх тэрыторыі, яны пахаваюць самі. Такі атрымалася. Немцы хавалі расійскіх салдат побач са сваімі, ставілі праваслаўныя крыжы, потым іх мянялі на бетонныя помнікі. На большасці з іх надпіс — «невядомы рускі салдат», але сустракаюцца асобныя імёны і прозвішчы.

кі, якія валяліся на паверхні, сабралі мясцовыя жыхары. Яны і пахавалі іх у адным месцы. Новы помнік з'явіўся тут нядаўна дзякуючы намаганням ксяндза Яцака.

— Салдат, які загінуў або на сваёй тэрыторыі, або на тэрыторыі іншай краіны, мае права не проста на магілу, але і на тое, каб яна ахоўвалася, не была растаптаная, каб каля яе быў усталяваны памятник знак, — перакананы Юрый Кісялёў. — У гэтым іронічна мы робім першыя крокі. Калі мы лічым сябе краінай цывілізаванай і культурнай, мы павінны ліквідаваць белья плямы ў гісторыі і аднавіць гістарычную памяць. Будзем пра гэта памятаць — падобнага не дапусцім, забудзем — трагедыі не пазбегнем.



Нядаўна сталі вядомыя імёны 20 расійскіх воінаў, пахаваных на могілках у вёсцы Кашыцы.

### ПУНКТ № 4. КАМАІ

Побач з адным з найстарэйшых храмаў Беларусі, пабудаваным у Камаях у 1606—1609 гадах, — невядомая мемарыяльная пліта. Каля славуэтага касцёла ў гонар Іаана Хрысціцеля падчас Першай сусветнай вайны былі пахаваны салдаты нямецкай арміі. Гэта цяпер тут стаіць помнік, а яшчэ нядаўна пра месца пахавання нішто не нагадвала...

Намеснік старшыні Пастаўскага райвыканкама Юрый Кісялёў, які хадзіў у Камойскую школу, памятае помнік, пастаўлены тут яшчэ немцамі. Не можа забыць і тое, як у адно імгненне яго не стала. Чаго толькі не рабілася на гэтым месцы! Чалавечыя астан-

### ПУНКТ № 5. ДВАРЧАНЫ

Тут, літаральна за прысуджэнным участкам, ужо стагоддзе спачываюць салдаты 1-га каралеўскага прускага пяхотнага палка №97. «Колькі тут жыў, столькі і прапалака. Такія ж малодцы палілі...» — кажа гаспадыня. З цягам часу могілкі ператварыліся ў груды каменя. Крыжы паваліліся і быццам ураслі ў зямлю.

— Тыя крыжы, якія можна было паставіць, вярнулі на месцы, — расказвае Андрэй Мацур. — Тыя ж, што раскалоліся на часткі, склалі каля падножжа памятнага каменя. Па перыметры могілак высеклі ўсе дрэвы. Па-добраму, гэтае месца трэба было абгародзіць. Думаю, што сумеснымі намаганнямі

знойдзем час. У нас шмат аднадумцаў, таму ёсць на каго разлічвацца.

Неабаякавы да падзей стагадовай даўніны і пісьменнік Вячаслаў Бандарэнка, які прывясціў Першай сусветнай вайне не адну кнігу. А між іншым, цікавае да тэмы ў вядомага тэлеведучага ў першую чаргу сямейная. У Першай сусветнай удзельнічала пяць яго продкаў. І ўсе, дарэчы, былі афіцэрамі.

— Родны прапрадзед ваяваў па паўднёвым участку фронту, на Палессі, — расказвае Вячаслаў Бандарэнка. — Яго сын, мой стрыечны прапрадзед, — на Сморгоншчыне. Стрыены прапрадзед, Міхаіл Міхайлаў, быўшы камандзірам брыгады, удзельнічаў у ліквідацыі Свянцянскага прарыву, вызваў Вілейку і змагаўся падчас Нарачанскай аперацыі. Не так даўно я даведаўся, што памёр ён напярэдадні Другой сусветнай вайны ў Савецкім Саюзе. А раней думаў, што і грамадзянскаю не перажыў: выжыць у саветскай Расіі царскаму генералу было няпроста.

### ПУНКТ № 6. ПЯТРОЎШЧЫНА

Большасць пахаванняў на інтэрнацыянальных могілках у лясным масіве вёскі Пятроўшчына належыць салдатам нямецкага 136-га пяхотнага палка. Але ёсць і некалькі пліт, на якіх па-польску напісана «невядомы расійскі салдат». Да таго ж захаваліся нямецкія паштоўкі, на якіх выразна ві-

даць, што на правым сектары могілак былі пахаваны нямецкія салдаты, а на левым — узвышаюцца праваслаўныя крыжы.

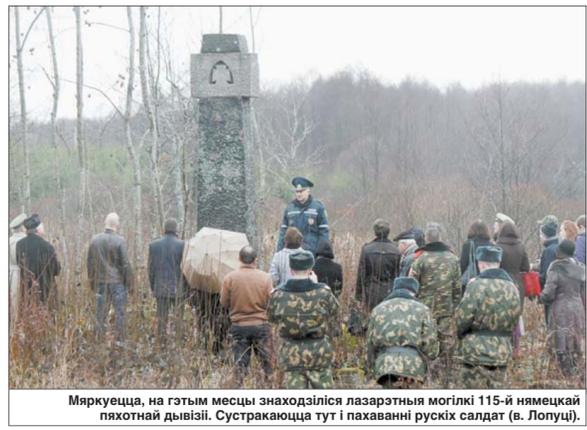
Могілкі знайшлі ў вельмі дрэнным стане. Раскапаная магіла была напоўнена смеццем, а тое, што засталася ад пахаванняў, было згорнута ў тры вялікія курганы. Ёсць здагадка, што зрабілі гэта падчас будаўніцтва дарогі, якую некалі раскапалі праз могілкі. Пакуль прапала адзін курган: дасталі шмат пліт, помнік. Але месца размяшчэння пахаванняў аднавіць так і не ўдалося...

\*\*\*

Гэтыя месцы — толькі частка таго, што за такі кароткі час удалося дасягнуць да ладу. Тут не стаяць шыкоўныя мемарыялы і манументы, рэдка сустранеш і помнік. Ад пахаванняў жа рускіх салдат не засталася амаль нічога. А калі нешта і ёсць, то, як правіла, разбурана, расцягнута, растаптана... Відаць, дагэтуль Першай сусветнай вайны цікавіліся толькі чорныя капальнікі. На шчасце, з'явіліся іншыя — неабаякавыя да гісторыі — людзі, якія клопаюцца пра тое, каб захаваць памяць аб тых, хто праціў кроў на нашай зямлі. Наперадзе ў краязнаўцаў-энтузіястаў — новыя аб'екты, якія патрабуюць добраўпарадкавання.

Вераніка КАНЫТА. kanyuta@zviazda.by

Пастаўскі раён. Фота Андрэя МАЦУРА і з архіва Уладзіміра БАГДАНОВА.



Мяркуюцца, на гэтым месцы знаходзіліся лазарэтыя могілкі 115-й нямецкай пяхотнай дывізіі. Сустракаюцца тут і пахаваныя рускіх салдат (в. Лопуцы).

# СКІРМАНТАЎСКІЯ ВЯЧОРКІ



(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Летась, як і раней, на «печанага ката» скірмантоўцы збіраліся ў доме Наталлі Радзко — кіраўніцы «Вяселюхі». А сёлета было вырашана сабрацца ў Доме культуры — у абсталяваным «пад хату» пакоі, каб хапала месца ўсім і за шчодрым сталом пасядзець, і польку станчыць, і на вілках, як на кані, пад'ехаць да «ката». А галоўнае, каб было дзе падвесіць самога героя забавы — печаную булку.

Напачатку, пакуль госці збіраюцца ў пакоі, ставяць стравы на стол, танчаць, гаспадыня рыхтуе цеста і лепіць з яго часткі будучага «ката» — галаву, тулава, лапы. Потым ставіць усё ў печ. Пакуль пячыцца «кот», у памяшканні пачынаецца сапраўдны тэатр смеху. Тут і жарты, і гульні, і дасціпныя тосты. Яно і зразумела — на працягу часу, аж да шостага студзеня, такіх шумных бядэд ужо не будзе. Госці кідаюцца ў соккі, танцуюць крававак, каробачку, нарчаньку і «лысага». Гуляюць у «Раменьчык», «Цыбульку», «Вішаньку». Час ад часу пятаюцца, ці спіскае «кот». Калі, нарэшце, печыва дастаюць з печы, тут жа майструюць дужа падобнага ката, кажучы: «Ад печы да кута нясець лысага ката». Яго падвешваюць за пояс да столі, так, каб можна было ўхапіць ротам.

Пачынаецца гульня. Госці бяруць у рукі вілкі, якімі дастаюць з печы чыгуны, садзяцца на іх, быццам бы на коней, і скачучы да пірага. Кожны кажа: «Ад парог да кута еду па лысага ката!» і кожны хоча адкусіць хвост. Але не кожнаму гэта ўдаецца. «Штрафнікі» выконваюць заданні: пахадзіць буслом або пёўнем ля «куруцы» (гэта для мужчын), напайць «жураўля», станцаваць або праспяваць прыпеўкі (для жанчын), а той, што ў гадах, — стаць на лаву і пракрычаць тры разы: «Мама, рыхтуй падушкі, замуж хачу!»

Потым дзеляць смачнага «ката» на ўсіх — каму лапы, каму галаву. А хвост — ён з сапраўднай каўбасы — кожнаму па трохі.

Анатоль КЛЯШЧУК, фота аўтара.



### Сувязі

## СУСТРЭЧА Ў БЕЛАРУСКІМ САДКУ Ў БЕЛАСТОКУ

Вядома, што Беласточчына з'яўляецца цэнтрам кампаніінага пражывання беларусаў у Польшчы. Большасць з іх захавала сваю тоеснасць, мову і традыцыі, якія яны шануюць, беражліва абарогаюць, перадаюць сваім дзецям. У наступным годзе адзначыць 60-годдзе найстарэйшай і самай ўплывовай беларускай грамадска-культурнай арганізацыі — Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы.

Днямі ў беларускім перадшколі, ці, як па-нашаму, дзіцячым садку № 14, у Беластоку адбылася незвычайная сустрэча. У гэты дзень беларускіх дзетак завіталі старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, намеснік старшыні фонду, старшыня таварыства «Беларусь — Польшча» — вядомы беларускі пісьменнік Анатоль Бутэвіч і аўтар гэтых радкоў. А нагоды для сустрэчы стала прэзентацыя толькі што выдадзенай у Беластоку Фундацыяй эканамістаў навакольнага асяроддзя і натуральных рэсурсаў казка Беларускага аўтара Людмілы Стружэцкай «Ноч жука-светляка». Выдатны ілюстрацыі да кніжкі зрабіла вядомая беларуская мастачка Рыта Цімохава. Адметным з'яўляецца тое, што казка выдадзена асобнымі кніжкамі на беларускай, польскай і рускай мовах пры дапамозе гранта міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Польшчы.

Беларускія групы ў дзіцячым садку былі створаны роўна 20 гадоў таму па ініцыятыве Міраслава Пякарскага. Гэты быў небылы эксперымент, які стымуляваў актыўнае развіццё, а дакладней аднаўленне беларускамоўнай адукацыі ў Польшчы. «Увесь час працуем над узбагачэннем праграмы навучання. Усё ў ёй скіравана на тое, каб дзеці і бацькі адчувалі, што з'яўляюцца беларусамі, — гаворыць сённяшні дырэктар

садка Люцыя НІМІРОВІЧ. — У садку выхоўваюцца каля 100 дзетак. Клопаціцца пра іх таксама спецыяльна створаная грамадская арганізацыя «АББА» — аб'яднанне бацькоў, беларускамоўных апантантаў...»

Такім чынам, агульным намаганням у Беластоку створаны ўнікальны беларускі асяродак. Гэта адразу адчула і наша дэлегацыя, як толькі адчынілі дзверы садка. «Дзень добры!» і «Шчыра вітае!» — такімі словамі сустрэклі нас выхаванцы. Уся атмасфера ва ўтульным будынку — прыгожае афармленне на беларускай мове, дзіцячыя малюны беларускія кніжкі — усё падкрэслівае адметнасць гэтага месца. Асабліва ўсцешыла выступленне дзетак, якія ў беларускіх вышыванках пад свой уласны акампанімент выканалі некалькі беларускіх песень, паказалі сваё танцавальнае майстэрства. Гэты дзіцячы калектыў дзейнічае ў садку ўжо некалькі гадоў, часта выступае на фестывалях беларускай песні ў Беластоку.

Пасля нашых шчырых апладзісмантаў дзеткі расселіся ў зале, з цікавацю пазіраючы на віноўніцу сустрэчы — аўтарку кніжкі. Пытанні да іх і іх адказы напоўнілі залу дзіцячым непасрэднасцю. Трэба было бачыць, як уважліва слухалі дзеці прыгожую і добрую казку аб пастушку, які бег за сонцам, забудзіўся ў трапіі ў госці да жукоў-светлячоў. Варта прызнацца, што і для нас, дарослых, яна адкрыла невядомы свет істот, якіх мы таксама не аднойчы сустрэклі ў лесе, але мала што аб іх ведалі...

Салодкай узнагародой для ўдзячных слухачоў стаў пачастунак беларускімі цукеркамі з прыгожай упакоўкай «Спадчына Беларусі». Напрыканцы сустрэчы мы паабяцалі абавязкова наведаць гэты незвычайны беларускі асяродак, каб перадаць дзецям новыя беларускія кніжкі...

Тадэвуш СТРУЖЭЦКІ.

## КАРЦІНЫ КІТАЙСКІХ МАЙСТРОЎ — У ДАР МУЗЕЮ

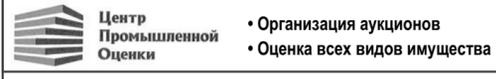
Дзсятка палотнаў славетых кітайскіх мастакоў атрымаў ад гасцей намеснік старшыні Брэсцкага аблвыканкама Леанід ЦУПРЫК, каб перадаць іх музеем абласнога цэнтра.

У складзе дэлегацыі, якая наведвала Брэст, былі мастацтвазнаўца, прадстаўнік Беларускай канфедэрацыі творчых саюзаў у Кітаі на грамадскіх пачатках Ліу ГУАНЦЫН, прафесар Цэнтральнай акадэміі мастацтваў Чэнь МОУ, а таксама бізнесмены і грамадскі дзеячы. Яны падарылі Брэсту каліграфічныя работы ва ўсходнім стылі і карціны, якія ўяўляюць сабой традыцыйны кітайскі

жывапіс. Аўтары работ — вядомыя майстры з Паднябеснай.

Дарэчы, прафесар Чэнь Моу ў Беларусі не ўпершыню. Ён дэманстраваў свае творы на вернісажы падчас фестывалю «Славянскі базар у Віцебску», а цяпер прыбыў на прэзентацыю выставкі, якая была прадстаўлена ў Нацыянальным мастацкім музеі. У Брэсце прафесар зрабіў мноства здымкаў: і ў крэпасці, і ў ваколіцах музея «Бярэсце», і проста на вуліцах горада. Скажаў, што гэтыя фотазамалёўкі будуць выкарыстаны ім у новых карцінах.

Святлана ЯСКЕВІЧ. yakovich@zviazda.by



Центр Промышленной Оценки
• Организация аукционов
• Оценка всех видов имущества

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Table with columns: Наименование, Инвентарный номер, Общая площадь, Назначение. Includes items like 'Пластмассовый цех', 'Склад металлошвеллов', 'Здание открытого склада'.

Составные части и принадлежности проходной: ограждения (металлическое 276 м и бетонное 966 м), покрытие (асфальт 2038 кв.м)

Составные части и принадлежности ТП: кабельные сети (572,7 м), воздушные сети (583,9 м), опоры бетонные 15 шт.

Составные части и принадлежности теплицы: тепловой пункт, склад

Составные части и принадлежности емкостей: колодезь, ограждение емкостей

Составные части и принадлежности наружных сетей водопровода: насосная станция, артезианская скважина

Составные части и принадлежности теплотрассы

В состав предмета аукциона входят зеленые насаждения в количестве 94 единицы (в соответствии с перечнем, размещенным на сайте организатора аукциона www.cpo.by)

Начальная цена с НДС 20% - 5 234 648 166 белорусских рублей (снижена на 50%)

Сведения о земельном участке: предоставление праву для обслуживания зданий и сооружений производственной базы на праве постоянного пользования пл. 3,3894 га

Задаток 10% от начальной цены предмета аукциона в белорусских рублях перечисляется на р/с № 3012343260014; нерезидентами РБ в валютном эквиваленте по курсу Нацбанка РБ на дату платежа на в/с: в долларах США (USD) - 3012343265044; в российских рублях (RUB) - 3012343265028; в ЦШЯ № 507 г. Минска ОАО «Белинвестбанк», БИК 1530001739, УНП 191021390, получатель платежа - ЗАО «Центр промышленной оценки»

Срок подписания договора купли-продажи 15 рабочих дней после проведения аукциона

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, условия оплаты предмета аукциона, а также возмещения затрат и оплаты вознаграждения за организацию аукциона, оговорен в Условии его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Предущее извещение о проведении аукциона опубликовано газете «Звезда» от 27.08.2015

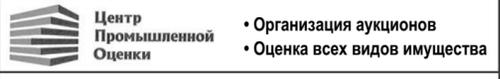
Дата и время проведения аукциона 22.12.2015 в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, офис 1703, ЗАО «Центр промышленной оценки»

Дата и время окончания приема документов 21.12.2015 до 17.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, офис 1703, ЗАО «Центр промышленной оценки»

Контактные телефоны Тел.: +375 17-280-36-37; +375 29-183-69-71. E-mail: auction@cpo.by

УП «Белаэрокосмогеодезия» ПРИГЛАШАЕТ НА ПРОЦЕДУРУ ПЕРЕГОВОРОВ по проведению текущего ремонта кабинетов.

Документацию можно получить путем направления заявки на адрес электронной почты mail@geo.by или направив по факсу 284-32-43.



Центр Промышленной Оценки
• Организация аукционов
• Оценка всех видов имущества

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Организатор аукциона ЗАО «Центр промышленной оценки», г. Минск, ул. Мележа, 5/2, офис 1703

Продавец ОАО «МПОБТ», г. Минск, ул. Притыцкого, 62

Предмет аукциона (объекты недвижимости расположенные по адресу: г. Минск, ул. Притыцкого, д. 62)

Здание административно-бытового корпуса № 2 (Литер Г 4к)

Здание сборочного корпуса - финский модуль № 2 Литер Е 1/М

Начальные цены снижены на 30%. Лоты частично сданы в аренду. Более подробную информацию по арендаторам можно узнать у организатора аукциона

Сведения о земельном участке: Площадь: 0,4555 га, из них 0,1547 га с ограничениями в использовании земель - охранная зона сетей и сооружений канализации, охранная зона сетей и сооружений газоснабжения. Целевое назначение: Земельный участок для эксплуатации и обслуживания зданий административно-хозяйственных и зданий специализированных иного назначения.

Срок подписания договора купли-продажи 15 рабочих дней после проведения аукциона

Задаток 5% от начальной цены лота в белорусских рублях (BYR) перечисляется на р/с № 3012343260014; нерезидентами РБ может перечисляться в валютном эквиваленте по курсу Нацбанка РБ на дату платежа на в/с: в долларах США (USD) - 3012343265044; в российских рублях (RUB) - 3012343265028; в Дирекции ОАО «Белинвестбанк» по г. Минску и Минской области, БИК 1530001739, УНП 191021390, получатель платежа - ЗАО «Центр промышленной оценки»

Срок подписания договора купли-продажи 15 рабочих дней после проведения аукциона

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, а также возмещения затрат за организацию аукциона, оговорен в Условии его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Предущее извещение о проведении аукциона опубликовано в газете «Звезда» от 29.10.2015

Дата и время проведения аукциона 15.12.2015 в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, офис 1703, ЗАО «Центр промышленной оценки»

Дата и время окончания приема документов 14.12.2015 до 17.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, офис 1703, ЗАО «Центр промышленной оценки»

Контактная информация Тел.: +375 17-280-36-37; +375 29-183-69-71. E-mail: auction@cpo.by

УП «Белаэрокосмогеодезия» ПРИГЛАШАЕТ НА ПРОЦЕДУРУ ПЕРЕГОВОРОВ по проведению текущего ремонта кабинетов.

Документацию можно получить путем направления заявки на адрес электронной почты mail@geo.by или направив по факсу 284-32-43.

Филиал «Автобусный парк № 2» ОАО «Миноблвавтобус»

информирует об отмене ранее назначенного на 03 декабря 2015 года проведения открытого аукциона 2 лотами по продаже недвижимого имущества: здание склада и здание административно-хозяйственного.

Открытый аукцион состоится 12 января 2016 года по адресу: Минская обл., г. Слуцк, ул. Транспортная, 4 в 10.00

Капитальное строение (здание склада, инв. № 645/С-6624) площадью 520,6 кв.м, расположенное по адресу: Минская обл., г. Старые Дороги, ул. Колхозная, 33. Снизжена первоначальная цена продажи имущества на 60%, что составляет 422 649 120 (четыреста двадцать два миллиона девятьсот сорок девять тысяч сто двадцать) белорусских рублей (с учетом НДС 20%).

Капитальное строение (административный корпус) площадью 1447,8 кв.м (инв. № 640/С-61959) с объектами: здание административно-бытовое (инв. № 1001), котел газогенераторный водогрейный (инв. № 413933), котел газогенераторный водогрейный (инв. № 413932), асфальтовая дорожка с бордюром камнем (инв. № 2020), тротуар из тротуарной плитки перед АБК (инв. № 2021), расположенное по адресу: Минская обл., г. Слуцк, ул. Транспортная, 1.

Снизжена первоначальная цена продажи имущества на 60%, что составляет 2 919 569 660(два миллиарда девятьсот шестьдесят миллионов шестьсот шестьдесят) белорусских рублей (с учетом НДС 20%)

Срок подписания договора купли-продажи 15 рабочих дней после проведения аукциона

Задаток 10% от начальной цены объекта (лота) с учетом (НДС) на р/с 3012462470015 в РКЦ № 42 филиала ОАО «Белгоспромбанк» - Минское областное управление, код 342, г. Слуцк, ул. Копытская, 7, УНП 801070249, ОКПО 031211580.14. Получатель: Филиал «Автобусный парк № 2»

Срок подписания договора купли-продажи 15 рабочих дней после проведения аукциона

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, а также возмещения затрат за организацию аукциона, оговорен в Условии его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Предущее извещение о проведении аукциона опубликовано в газете «Звезда» от 29.10.2015

Дата и время проведения аукциона 12.01.2016 г. в 10.00 по адресу: Минская обл., г. Слуцк, ул. Транспортная, 4

Дата и время окончания приема документов 11.01.2016 г. до 16.00 по адресу: Минская обл., г. Слуцк, ул. Транспортная, 4

Контактная информация Тел.: +375 17-280-36-37; +375 29-183-69-71. E-mail: auction@cpo.by

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

Наименование (описание) имущества и его стоимость: Капитальное строение с инвентарным № 254/С-10593, наименование - ремонтные мастерские, общая площадь 765,1 кв.м. Стоимость 380 000 000 рублей.

Собственник (владелец) имущества: ЧПУП «Животворный источник» (УНП 390333011)

Местонахождение (адрес) имущества: Витебская область, Мiorский район, д. Шарги

Место (адрес), дата и время проведения торгов: 17.12.2015 г. в 15.00 г. Витебск, ул. «Правды», 32, каб. 318

Справочная информация об организаторе торгов: ГУЮ Витоболспоткомхоз 210101, г. Витебск, ул. «Правды», д. 34 www.vitebskjust.gov.by

Лицо, желающее принять участие в торгах, до начала торгов обязано: 1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством.

2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества (по каждому лоту) на депозитный счет управления принудительного исполнения ГУЮ Витоболспоткомхоз № 30042903001037 в ф-ле 200 ОАО «АСБ Беларусбанк», код 635, УНП № 300002505, не позднее 15.12.2015 г. Минимальная величина первого шага - 5 процентов от первоначальной стоимости лота.

В соответствии с частью 3 статьи 401 Хозяйственного процессуального кодекса Республики Беларусь возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется покупателем имущества. Более подробную информацию можно получить на сайте Главного управления юстиции Витебского облисполкома www.vitebskjust.gov.by

ИЗВЕЩЕНИЕ ОБ ОТКРЫТОМ АУКЦИОНЕ ПО ПРОДАЖЕ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА В ЧАСТНУЮ ОБЛАСТЕННУЮ ГРАЖДАН ДЛЯ СТРОИТЕЛЬСТВА И ОБСЛУЖИВАНИЯ ОДНОКВАРТИРНОГО ЖИЛОГО ДОМА

Организатор аукциона - Прибытковский сельский исполнительный комитет Гомельского района Гомельской области

Table with columns: № п/п, Адрес, кадастровый номер участка, Характеристика инженерных коммуникаций, Размер земельного участка, га, Целевое назначение земельного участка, Начальная цена земельного участка, руб., Размер задатка, руб., Затраты на организацию и проведение аукциона, руб.

1. Аукцион состоится 6 января 2016 года в 14.00 в здании Прибытковского сельского исполкома по адресу: Республика Беларусь, Гомельская область, Гомельский район, Прибытковский сельсовет, п. Шагеля, ул. Новая, У-15 321085603601000414 (лот №1)

Характеристика инженерных коммуникаций: Участок свободен от застройки. В радиусе менее 100 водопровод, газопровод, линия электропередач

Целевое назначение земельного участка: Для строительства и обслуживания одноквартирного жилого дома

Начальная цена земельного участка, руб.: 166 833 106

Размер задатка, руб.: 16 683 300

Затраты на организацию и проведение аукциона, руб.: 4 087 600 + расходы на размещение информации в СМИ

А также заключившие соглашение. Участник аукциона имеет право до начала аукциона на письменном отзыве заявления об участии в нем. Новая участника аукциона на аукцион приравнивается к письменному отзыву заявления об участии в нем. При этом участнику аукциона в течение 10 рабочих дней со дня проведения аукциона возвращается сумма внесенной им задатка (задатков).

Сведения об участниках аукциона не подлежат разглашению. Перед началом аукциона его участники обязаны зарегистрироваться в комиссии или организации и обменять билеты участников аукциона на аукционные номера, которые возвращаются в комиссию или организацию после окончания аукциона.

Условие проведения аукциона - наличие не менее двух участников. Порядок проведения аукциона: Аукцион начинается с объявления аукционистом порядка проведения аукциона, характеристики каждого земельного участка, выставленного на аукцион, цены земельного участка и шага аукциона. Первая объявленная аукционистом цена земельного участка определяется в соответствии с шагом аукциона.

Не допускаются начало торгов и продажа земельного участка по начальной цене. Если по объявленной аукционистом цене земельного участка аукционные номера подняли два участника аукциона и более, аукционист объявляет новую цену земельного участка в соответствии с шагом аукциона. Аукцион продолжается до тех пор, пока по новой объявленной аукционистом цене аукционный номер поднимет только один участник аукциона. Аукционист называет аукционный номер этого участника, трижды последнюю цену и объявляет о продаже земельного участка, а участника аукциона - победителем аукциона в отношении соответствующего земельного участка.

Если два и более участника аукциона согласились с объявленной аукционистом ценой, но ни один из них не согласился со следующей объявленной им ценой, аукционист предлагает участникам аукциона объявить свою цену, которая должна быть выше последней цены, с которой согласился участник аукциона. После объявления участником аукциона своей цены аукционист называет аукционный номер этого участника и предложенную им цену. При этом предложенная участником аукциона цена, равная цене, предложенной другим участником аукциона, не принимается. Участник аукциона объявляет свою цену до тех пор, пока не останется только один участник аукциона. Аукционист называет аукционный номер этого участника, трижды предложенную им цену и при отсутствии предложенных иных участников аукциона объявляет о продаже земельного участка, а участника аукциона - победителем аукциона по соответствующему земельному участку. Если после предложения аукциониста участникам аукциона объявить свою цену только один из участников объявит свою цену, аукционист предлагает участникам аукциона объявить свою цену, которая должна быть выше последней цены, с которой согласился участник аукциона. После объявления участником аукциона своей цены аукционист называет аукционный номер этого участника и предложенную им цену и при отсутствии предложенных иных участников аукциона объявляет о продаже земельного участка, а участника аукциона - победителем аукциона по соответствующему земельному участку. Если ни один из участников аукциона не

ИЗВЕЩЕНИЕ о проведении 21 декабря 2015 года повторных торгов с условиями по продаже имущества, принадлежащего ОАО «НПО Центр»

Торги проводятся в соответствии со ст. ст. 417, 418 Гражданского кодекса Республики Беларусь и порядком проведения аукциона по продаже имущества, принадлежащего ОАО «НПО Центр», утвержденным организатором торгов.

К участию в торгах допускаются юридические и физические лица, заключившие соглашение с организатором торгов о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона, внесшие задаток, а также представившие организатору торгов следующие документы:

заявление на участие в аукционе (по форме, установленной организатором торгов); заявление об ознакомлении с документами, продаваемым имуществом, порядком проведения аукциона (по форме, установленной организатором торгов); копию свидетельства о регистрации (для юридических лиц и индивидуальных предпринимателей); копию устава (для юридических лиц); копию платежного документа о внесении задатка; документы, подтверждающие полномочия представителя юридического (физического) лица; а также, при необходимости, иные документы в соответствии с порядком проведения аукциона.

Задаток перечисляется на расчетный счет УП «Минский городской центр недвижимости» № 301210497019 в региональной дирекции №700 ОАО «БПС-Сбербанк», г. Минск, код 153001369, УНП 190398583 в срок, установленный для приема документов на участие в аукционе.

Торги проходят в форме открытого аукциона с условиями на повышение начальной цены. Торги проводит аукционист, определенный организатором торгов. В процессе торгов начальная цена повышается аукционистом до тех пор, пока только один участник согласится приобрести предмет торгов. Данный участник объявляется победителем торгов, а наивысшая цена (цена продажи) фиксируется в протоколе о результатах торгов и не включает НДС. В ходе торгов участники могут предлагать свою цену за продаваемое имущество в соответствии с порядком проведения аукциона.

В случае, если торги признаны несостоявшимися в силу того, что заявление на участие в них подано только одним участником или для участия в них явился только один участник, предмет торгов продается этому участнику (покупателю) при его согласии по начальной цене, увеличенной на пять процентов.

Договор купли-продажи между продавцом и победителем торгов (покупателем) заключается после предъявления копии платежных документов о перечислении суммы вознаграждения за организацию и проведение торгов и подписывается в течение 10 рабочих дней со дня проведения торгов.

Оплата стоимости приобретенного имущества с учетом НДС осуществляется победителем торгов (покупателем) в порядке, предусмотренном в договоре купли-продажи.

Торги проводятся 21 декабря 2015 года в 15.00 по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, зал аукционов. Прием документов, а также консультации по вопросам участия в торгах осуществляются с 03.12.2015 по 17.12.2015 включительно в рабочие дни с 09.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00 (по пятницам - до 16.45) по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, каб. 6.

Телефоны для справок: (017)327-48-36 (УП «Минский городской центр недвижимости»); (017)259-05-54, (029) 686-45-13 (ОАО «НПО Центр»).

КРАТКАЯ ИНФОРМАЦИЯ ОБ ОТКРЫТОЙ ПРОДАЖЕ ЖИЛИЩНЫХ ОБЛИГАЦИЙ СЕДЬМОГО ВЫПУСКА

Общества с ограниченной ответственностью «ДЕКО-ПЛАСТ» (ООО «ДЕКО-ПЛАСТ»)

шестьсот тысяч) белорусских рублей и имеет эквивалент, равный 1 (Одному) квадратному метру общей площади жилого помещения в жилом доме №1 в составе объекта «Многоэтажные жилые дома со встроенно-пристроенными объектами торговли, административными помещениями, полузаглубленной и наземной автостоянкой в жилом районе Лебяжий в г. Минске» (далее - Жилой дом).

15. Цель выпуска облигаций и направления использования средств, полученных от размещения облигаций. Облигации выпускаются с целью привлечения денежных средств юридических лиц (или) физических лиц на осуществление строительства Жилого дома №1, на финансирование иных мероприятий, связанных со строительством указанного дома, а также на пополнение оборотных средств эмитента. Денежные средства, полученные от размещения облигаций, используются в соответствии с целями их выпуска.

16. Гарантии с обеспечением обязательств по облигациям. В качестве обеспечения исполнения обязательств эмитента по облигациям выступают поручительство Унитарного предприятия по оказанию услуг «Белоскладкомплекс» на сумму 13 200 000 000 (Тринадцать миллиардов двести миллионов) белорусских рублей согласно договору о предоставлении поручительства от 20.11.2015 №6Н.

Место нахождения поручителя: 223005, Минская обл., Минский р-н, аг/Колледици, ул. Чапаева, д. 37, офис 3.

Дата начала размещения облигаций - 25.11.2015. Дата окончания размещения облигаций - 20.04.2019.

14. Место, время и порядок размещения облигаций. Проведение открытой продажи облигаций осуществляется эмитентом самостоятельно ежедневно (за исключением выходных дней (субботы и воскресенья), государственных праздников и праздничных дней, установленных с объявленных нерабочими в соответствии с законодательством Республики Беларусь) с 09.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00 по адресу: Республика Беларусь, 220049, г. Минск, ул. Кирюна, 17, 5-й этаж, офис 3.

Открытая продажа облигаций осуществляется физическим и (или) юридическим лицам в соответствии с законодательством Республики Беларусь путем заключения соответствующего договора.

Жилищные облигации имеют право приобретать (как в процессе размещения жилищных облигаций, так и в процессе их обращения) юридические и физические лица. Заключение об обеспечении обязательств по облигациям, предусматривающей обязательства эмитента по строительству жилых помещений владельцам жилищных облигаций.

Открытая продажа облигаций осуществляется по цене, определяемой эмитентом в зависимости от ситуации на рынке строительства и недвижимости на момент продажи жилищных облигаций, а также исходя из соотношения спроса и предложения на рынке ценных бумаг.

15. Срок обращения облигаций. Срок обращения облигаций устанавливается с 25.11.2015 по 20.05.2019 (1272 календарных дней).

16. Дата начала погашения облигаций. Датой начала погашения облигаций является 20.05.2019.

17. Размер или порядок определения размера дохода по облигациям, условия его выплаты. Условия размещения облигаций не изчисляются и не выплачиваются.

18. Дата и номер государственной регистрации облигаций. Облигации зарегистрированы Департаментом по ценным бумагам Министерства финансов Республики Беларусь 27 ноября 2015 г. Регистрационный номер: 5-200-02-2659.

19. Сведения о месте, времени и способе ознакомления с проспектом эмиссии облигаций. С более подробной информацией (проспектом эмиссии облигаций) можно ознакомиться по адресу: Республика Беларусь, 220049, г. Минск, ул. Кирюна, 17, 5-й этаж, офис 3 ежедневно (за исключением выходных дней (субботы и воскресенья), государственных праздников и праздничных дней, установленных с объявленных нерабочими в соответствии с законодательством Республики Беларусь) с 09.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00 или по телефону 8 (017) 346 41 37.

Генеральный директор Управляющей компании эмитента И.Я. Кривецкий

Ответственный бухгалтер эмитента О.Э. Мышаковская

Департамент по ценным бумагам Министерства финансов Республики Беларусь ЗАВЕРЕНО 27 ноября 2015 года Лихачевский В.В.

КРАТКАЯ ИНФОРМАЦИЯ ОБ ОТКРЫТОЙ ПРОДАЖЕ ЖИЛИЩНЫХ ОБЛИГАЦИЙ СЕДЬМОГО ВЫПУСКА

Общества с ограниченной ответственностью «ДЕКО-ПЛАСТ» (ООО «ДЕКО-ПЛАСТ»)

1. Полное и сокращенное наименование эмитента. На белорусском языке: полное - Таварства з абмежаванай адказнасцю «ДЭКА-ПЛАСТ»; сокращенное - ТАА «ДЭКА-ПЛАСТ».

На русском языке: полное - Общество с ограниченной ответственностью «ДЕКО-ПЛАСТ»; сокращенное - ООО «ДЕКО-ПЛАСТ» (далее - эмитент).

2. Место нахождения эмитента, телефон, факс, электронный адрес (e-mail). Место нахождения эмитента: Республика Беларусь, 220049, г. Минск, ул. Кирюна, 17, 5-й этаж, офис 3.

Телефон/факс: 8 (017) 346 41 37; (e-mail): info@tapas.by.

3. Основные виды деятельности эмитента. Деятельность эмитента - продажа недвижимого имущества (код 70110 согласно Общегосударственному классификатору Республики Беларусь «Виды экономической деятельности» ОКРБ 2005-2006).

4. Номер расчетного счета эмитента, на который будут зачисляться средства, поступающие при проведении открытой продажи облигаций, наименование обслуживающего банка. Расчетный счет в белорусских рублях №3012103311016 в ОАО «БПС-Сбербанк» (адрес банка: бульвар имени Мухомяна, 6, 220005, г. Минск, Республика Беларусь, БИК 153001369, УНП 190398583).

5. Наименование периодических печатных изданий, определенных эмитентом для раскрытия информации, и сроки таких публикаций. Буллетерская отчетность эмитента будет публиковаться в газете «Звезда» в срок не позднее трех месяцев со дня окончания отчетного финансового года.

Информация о возбуждении в отношении эмитента производства по делу об экономической несостоятельности (банкротстве) будет публиковаться в печатных средствах массовой информации, учрежденных Высшим Хозяйственным Судом Республики Беларусь, в течение пяти дней с момента получения соответствующего судебного постановления.

Информация о внесенных изменениях в проспект эмиссии будет публиковаться в газете «Звезда» в срок не позднее 7 (семи) дней с даты государственной регистрации соответствующих изменений в регистрирующем органе.

6. Наименование депозитария, обслуживающего эмитента. Наименование депозитария: Открытое акционерное общество «БПС-Сбербанк» (далее - депозитарий). Место нахождения депозитария: бульвар имени Мухомяна, 6, 220005, г. Минск, Республика Беларусь.

7. Дата принятия эмитентом в Национальном банке Республики Беларусь 28 декабря 1991 г. (Регистрационный №25).

Специальное разрешение (лицензия) на право осуществления профессиональной и биржевой деятельности по ценным бумагам №02200/5200-1246-1086 выдано Министерством финансов Республики Беларусь, действующим по 30 января 2022 года.

7. Размер уставного фонда эмитента. Уставный фонд эмитента 5 560 000 000 (Пять миллиардов пятьсот шестьдесят миллионов) белорусских рублей.

8. Дата и условия принятия о выпуске облигаций и наименование органа, принимающего это решение. Решение о седьмом выпуске жилищных облигаций (далее - облигации) принято Общим собранием участников эмитента 20 ноября 2015 г. (протокол от 20.11.2015 №6Н).

9. Форма выпуска облигаций, объем эмиссии, количество облигаций. Форма выпуска и вид облигаций - бездокументарные, именные, конвертируемые

Объем эмиссии облигаций 13 200 000 000 (Тринадцать миллиардов двести миллионов) белорусских рублей

Количество облигаций 2 000 (Две тысячи) штук

Серия облигаций ДКП-7

Номера облигаций 000001-002000

10. Номинальная стоимость облигаций. Номинальная стоимость одной облигации составляет 6 600 000 (Шесть миллионов

# Країна Здароўя

Выпуск № 21 (351)

## Асаблівасці захворвання

# «МОКРЫ» НОС? МОГУЦЬ БЫЦЬ УСКЛАДНЕННІ

Насмарк добра знаёмы кожнаму. Прычынай рыніту — запалена сліззайстага носа — можа быць і алергія, і інфекцыя, і пераахладжванне, і... Словам, трэба разбірацца ў кожным канкрэтным выпадку, калі толькі вы за выздараўленне, а не за ускладненні.

Любы рыніт праяўляецца аднолькава — свербам, выдзяленнямі, чханнем, закладзенасцю. Аднак прычынай алергічнага рыніту становіцца цвіценне раслін. Адрозніць такі від насмарку ад іншых вельмі проста — тут няма павышэння тэмпературы, самі выдзяленні застаюцца вадкімі працягла час, а ў дадатак чалавек часта чхае, у яго ацякаюць нос і вочы.

Інфекцыйны рыніт пачынаецца тады, калі знізіўся імунітэт. А само зніжэнне адбываецца ў выніку пераахладжвання, шкодных звычак, дрэннай экалогіі, фізічных і псіхалагічных перагружак і г.д. Калі наш імунітэт зніжаны, то вірусы лёгка трапляюць на сліззістую нос, укараняюцца там і размнажаюцца, выклікаючы спачатку цяжар у галаве, чханне, смеленне ў носе, павышэнне тэмпературы цела. Даволі хутка нос становіцца



«мокрым», прычым спачатку выдзяленні будуць вадкімі, а пасля гнойнымі, бо даваліся клеткі эпітэлію, лейкоцыты.

Звычайна такі насмарк праходзіць праз 5-7 дзён. Аднак калі гэтага не адбылося, то трэба паказацца ўрачу. Рыніт можа перайсці ў хранічную форму або яшчэ горш — рэзаюцца ўскладненні.

Што гэта можа быць? Атыт, гаймарыт, фарынгіт, ларынгіт, бранхіт і г.д.

Якой можа быць прафілактыка?

— Трэба павышаць імунітэт, — кажа ўрач-тэрапеўт 24-й гарадской паліклінікі г. Мінска Валянціна ШЫЯН. — А для гэтага загартоўвайцеся — займіцеся спортам, гуляйце на свежым паветры, падбярыце падыходныя для вас водныя працэдур, сачыце за сваім харчаваннем і, безумоўна, адмоўцеся ад шкодных звычак. Адным словам, гэта ўсё і ёсць здаровы лад жыцця. Акрамя таго, для прафілактыкі менавіта інфекцыйнага рыніту важнае значэнне мае асабістая гігіена, уборка і правярванне памішканняў, што будзе зніжаць працэнт бактэрый у наваколлі.

Калі вы наогул сочыце за сваім здароўем, то ідэальна ў любым выпадку з рынтам паказацца ўрачу. Калі той алергічны, яго давадзіцца лячыць антыгстаміннымі прэпаратамі. Калі ж рыніт інфекцыйны, то трэба разабрацца, хто стаў правакатарам. Вірусу неабходна проціпаставіць супрацьвірусную тэрапію, бактэрыі — антыбактэрыяльную

## Сезонныя пытанні

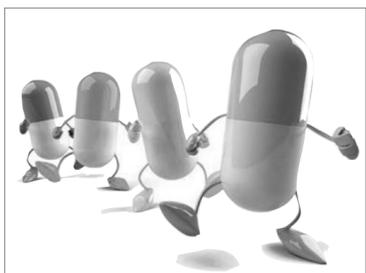
# НІКОЛІ НЕ СПІЦЬ, НІКОЛІ НЕ АДПАЧЫВАЕ...

## ЯК ПАДТРЫМАЦЬ ІМУНІТЭТ?

Наш імунітэт — гэта і вільчаквая залоза, і касцявы мозг, лімфатычныя вузлы, селязёнка, кішчэчнік, міндаліны, адэноіды. Вялікі набор, у якога два «начальнікі» — цэнтральная нервовая і эндакрынная сістэмы. Усё гэта забяспечвае здольнасць нашага арганізма процістаяць самым розным знешнім фактарам, якія намагаюцца змяніць яго нармальнае функцыянаванне. А каму ж не хочацца, каб з арганізмам было усё ў парадку? І дзеля гэтага некаторыя злоўжываюць імунамадэлюючымі прэпаратамі, якіх сёння на фармацэўтычным рынку няма. Тое, што на самай справе трэба ведаць і рабіць дзеля імунітэту, тлумачыць загадчык кафедры паліклінічнай педыятры Беларускай медыцынскай акадэміі паслядыпломнай адукацыі, доктар медыцынскіх навук, прафесар Уладзімір ЖАРНАСЕК.

— Паказанні для прызначэння імунамадэлюючых прэпаратаў сёння даволі шырокія. У аічныхных праграмах лячэння і рэабілітацыі прадуляжваецца выкарыстанне імунамадэляючых прэпаратаў для вырашэння праблемы рэцыдывуючых рэспіраторных інфекцый. Немагчыма адмакнуцца ад такіх лекаў у выпадках працяглай бактэрыяльнай, хламідыйнай, мікаплазмавай інфекцыі, пры хранічных захворваннях органаў дышання. Актыўна выкарыстоўваюцца імунамадэляючы ў комплексным лячэнні дзяцей з тымі ж частымі рэспіраторнымі захворваннямі, працяглымі інфекцыямі, хранічнымі запаленымі органаў дышання, хранічнымі ачагамі насаглоткі. І гэта сусветная практыка.

— Ці можна весці размову аб выкарыстанні такіх прэпаратаў з матай прафілактыкі? — Прафілактыка вострых рэспіраторных вірусных інфекцый бывае, як вядома, спецыфічнай і неспецыфічнай. Першая — гэта толькі вакцынацыя і толькі ў дачыненні да групы. Усе іншыя меры — неспецыфічныя і вельмі добра знаёмы. Гэта рацыянальнае, адпаведнае ўзросту харчаванне. Пры дэфіцыце вітамінаў дзецям і дарослым восенню-зімой можна прымаць вітамінна-мінеральныя комплексы. Абавязкова загартоўвацца! Аднак у выпадку кантактаў з носьбітамі рэспіраторнай інфекцыі (у садку, школе, на працы, дома і г.д.) паказаны індуктары інтэрферону, якія маюць розныя схемы прымя-



нення для таго, хто ўжо захварэў, і для таго, хто побач з хворым. Выбар такога прэпарату ажыццяўляецца з улікам узросту. Сёння існуюць і геннаінжынерныя энданазальныя формы інтэрферону (не прэпараты крыві), што вельмі добра, у тым ліку айчынай вытворчасці.

— Што такое імунітэт прыроджаны, а што — адаптыўны?

— Прыроджаны імунітэт абараняе ад інфекцый, ён ёсць у усіх жывых істот, у тым ліку ў чалавека. І ў розных людзей ён розны. Што да адаптыўнага імунітэту, то ён характэрны не для ўсіх жывых істот, але ў чалавека ёсць. Суцэльнасць з інфекцыяй, чалавек набывае неўспрымальнасць да яе. Адаптыўны імунітэт напрацоўваецца падчас непасрэднай сустрэчы з інфекцыяй або дзякуючы праведзенай вакцынапрафілактыцы.

— Імунітэт можа быць слабым ці моцным?

— Можна сказаць, што імунітэт бывае адекватным паступленым перад ім задачам, а бывае неадекватным. З узростам імунітэт мяняецца. Дзецц, якія часта хваралі, з нізкім імунітэтам, з цягам часу могуць дасягаць належнага ўзроўню функцыянавання.

Наша імунная сістэма не адпачывае ніколі, таму што перад ёю пастаўлена надзвычай маштабная задача — захаваць пастаяннае ўнутранае асяроддзе чалавека, у тым ліку клетачнага і генетычнага складу. Гэта наш ахоўнік. У кожным узросце ўзровень функцыянавання імунітэту адпавядае тым задачам, якія прырода перад ім ставіць. Таму і захворванні працякаюць па-рознаму ў розным узросце, ды і іх спектр таксама мяняецца — у дзяцей адно, у старых — іншае

## Тэхналогіі

# БЕРАЖЫ ЗРОК ЗАМАЛАДА

## Большасць захворванняў вачэй у дарослых — водгукі дзіцячых праблем

Афтальмолагі папярэджаюць: рэклама прыватных цэнтраў, якая кажа, што толькі ў іх «без болю, уколаў і швоў», некарэктная. Такія ж аперацыі праводзяць і ў дзяржаўных клініках. «Пераўзбраенне афтальмалагічнай службы пачалося з 2007 года. Цяпер наша абсталяванне адпавядае еўрапейскім і сусветным стандартам, а высокатэхналагічныя метады дыягностыкі даступны ў кожным рэгіёне», — адзначае галоўны пазаштатны афтальмолаг Міністэрства аховы здароўя Таццяна ІМШАНЕЦКАЯ. Якія тэхналогіі выкарыстоўвае беларуская медыцына, каб аднавіць зрок, ці існуюць бяшкодныя гаджэты і чаму клапаціцца пра вочы трэба ў першую чаргу дзецям, расказваюць спецыялісты.

## СКЛАДАНЫЯ АПЕРАЦЫІ ЗА «БЯСПЛАТНА»

Летась у стацыянарах пралячыліся 46 тысяч пацыентаў з захворваннямі вачэй, з іх больш за 31 тысячу падвергнулі лазернай хірургіі. Самая распаўсюджаная афтальмалагічная аперацыя ў Беларусі — выдаленне катаракты. У 90 працэнтах апэрыруюць з прымяненнем малых разрэзаў. Гэта скарачае час знаходжання ў балніцы, чалавек хутчэй вяртаецца да працы.

У дашкольнікаў праца за камп'ютарам, прагляд тэлевізара, карыстанне планшэтам ці тэлефонам павінны складаць не больш за 15 хвілін на дзень. Гэта рэкамендацыі Сусветнай арганізацыі аховы здароўя.

За пяць гадоў колькасць функцыянальных даследаванняў вачэй вырасла ў тры разы, ультрагучавы — амаль у два разы. Некаторыя складаныя аперацыі для самых хворых нічога не каштуюць (што тычыцца дзяцей, то для іх уся афтальмалагічная дапамога бясплатна). Напрыклад, трансплантацыя рагавіцы

з дапамогай фемтасекунднага лазера, які дазваляе рабіць трансплантаты максімальна адпаведнага памеру. Упершыню ў Беларусі яе правялі ў 2013-м. На сёння гэту аперацыю перанеслі каля 70 чалавек.

— У нас добра развіта пластычная хірургія арбіты і слёзных органаў, — дадае Таццяна Аляксандраўна. — На постсавецкай прасторы засталіся адзінкавыя хірургі, якія займаюцца гэтым напрамкам. І мы ганарымся тым, што ў нас такія спецыялісты ёсць. Хаця гэта і не настолькі папулярныя аперацыі: яны касметычныя, не паляпшаюць зрок.

Пяць гадоў таму мы былі на канферэнцыі ў Грузіі. Выступалі самымі апошнімі. Астатнія навукоўцы спачатку сумняваліся: «Жанчыны з Беларусі, што яны могуць сказаць?» І былі прыемна ўражаны. Цяпер у нас на кафедры ўжо правучыліся дзеці вядучых прафесараў Грузіі. Прыязджаюць і калегі з Расіі. Нядаўна, напрыклад, паступіла заяўка з Санкт-Пецярбурга. Чалавек атрымаў грант, каб прайсці курсы ўдасканалвання ў нас.

## ВІНАВАТЫ... ГАДЖЭТЫ

Большасць скаргаў, з якімі звяртаюцца да афтальмолагаў у дарослым узросце, — гэта водгукі праблем, набытых у дзяцістве. «Калі ў 18-20 гадоў пачынаеш лячыць адслэбанае сятчаткі (захворван-



не, якое лечыцца толькі хірургічна), то бачыш, што ў кожнага другога з пацыентаў — блізарукасць. Гэта праблема не ўзнікае раптоўна», — каментуе Таццяна Імшанецкая.

Паводле даных Міністэрства аховы здароўя, у структуры агульных дзіцячых захворванняў паталогія органаў зроку апошнія гады займае другое месца. Калі дашкольнікаў з блізарукасцю — 22 працэнта, то ва ўзросце ад 7 да 15 гадоў гэты дыягназ мае палова. Асноўнай прычынай праблем са зрочкам спецыялісты лічаць прамернае захлапленне сучаснымі гаджэтамі.

— Сродкаў, якія маглі б абараніць нашых дзяцей ад шкоднага ўздзеяння ўсёй электронікі, не існуе, — папярэджае Вікторыя КРАСІЛЬНІКАВА, галоўны пазаштатны дзіцячы афтальмолаг Міністэрства. — Ёсць выразныя санітарныя нормы, якія абмяжоўваюць дзяцей па занятках з тэхнікай у кожнай узроставай групе. У дашкольнікаў праца за камп'ютарам, прагляд тэлевізара, карыстанне планшэтам ці тэлефонам павінны складаць не больш за 15 хвілін на дзень. Гэта рэкамендацыі Сусветнай арганізацыі аховы здароўя. Для дарослых такіх жорсткіх абмежаванняў няма, бо пасля 25 гадоў вока перастае расці і на грузкі ўспрымаюцца гаджэты.

Вікторыя Леанідаўна раіць таксама захоўваць гігіену зроку пры падрыхтоўцы ўрокаў дома: «У нас як бывае? Дзіця прышліло і, пакуль усё заданні не зробіць, з-за стала не ўстане. Можна прасядзець гадзіны тры-чатыры. Трэба рабіць перапынкі: 45 хвілін школьнай працы, 15 адпачывае. І падчас адпачынку не пераключаецца на гаджэты. Каб знізіць на грузку

на вочы, варта часцей, дзе гэта магчыма, слухаць аўдыякніжкі».

## У ТРАНСПАРЦЕ — НЕ ЧЫТАЦЬ

У планшэце, на думку экспертаў, толькі адзін плюс — можна павялічыць шрыфт. Электронныя «чыталкі» з матавай паверхняй, дзе няма блікаў, бываюць больш карыснымі, чым звычайныя кнігі з дробнымі літарамі. Наколькі планшэты з электронным чарнілам больш небяспечныя за тэхніку з вадкакрышталічным экранам, пытанне спрэчнае.

Самая распаўсюджаная афтальмалагічная аперацыя ў Беларусі — выдаленне апэрыруюць з прымяненнем малых разрэзаў.

— Мы падымалі літаратуру па гэтай тэме, — каментуе Таццяна Імшанецкая. — Не заўсёды можна вызначыць, ці не замойлены гэтыя артыкулы вытворцамі. Складана аддзяліць праўду ад камерцыйнага заказу.

У транспарце, як лічаць афтальмолагі, і увогуле лепш адмовіцца ад карыстання гаджэтамі. Немагчыма захаваць патрэбную адлегласць паміж вачыма і экранам. Плюс дрэннае асвятленне. Наваў у дарослых чытанне ў такіх умовах можа выклікаць сіндром сухага вока.

Наталія ЛУБНЕЎСКАЯ, lubneuskaya@vziazda.by

# КАСМЕТАЧНЫ ДЭФЕКТ

## «Тлушчавік» можна і выдаліць

Ліпома, якую ў народзе называюць «тлушчавіком», — дабракаснае ўтварэнне з тлушчавых клетак, а значыць, можа сустракацца ў любым месцы, дзе ёсць тлушчавая тканка. У абсалютнай большасці выпадкаў ліпомы размнажаюцца пад скурай, а ў глыбокіх мяккіх тканках — вельмі рэдка. І найчасцей размова ідзе пра адзінкавыя ўтварэнні. Множныя ліпомы больш характэрны для жанчын і хворых з рознымі эндакрыннымі паталогіямі.

— Падскуранныя ліпомы ўяўляюць з сябе мяккія, акруглыя, рухавыя падскуранныя вузлы, — расказвае ўрач-траўматолог 11-й гарадской паліклінікі г. Мінска Дзмітрый АЎХІМОВІЧ. — Растуць яны павольна

і звычайна пачынаюць непакоіць як касметычны дэфект, калі становяцца буйнымі. Пры вельмі вялікім памеры, хуткім росце, глыбокім размяшчэнні, спайцы з блізкімі тканкамі, пры болю варта правесці дадатковае даследаванне, каб выключыць больш сур'ёзнае захворванне.

Наогул, ліпомы растуць павольна, яны не ператвараюцца ў злаякасныя ўтварэнні, а таму можна не прымаць нейкіх дзеянняў у дачыненні да іх. Безумоўна, пры гэтым трэба пазбягаць любых відаў уздзеяння на гэтую частку цела — нельга прыкладаць да ліпомаў кампрэсы, мазаць маззо, прагравіць і г.д. Калі ліпома перашкаджае, яе можна выдаліць хірургічным шляхам, пасля чаго праводзіцца абавязковае гісталагічнае даследаванне.

Калі вы выявілі на целе нейкае падскуранае ўшчыльненне, звярніцеся па кансультацыю да хірурга.

## Без сіндрому

# НЕ ДАЦЬ ЯМУ ВЯРНУЦЦА

Дзень 1 снежня набыў статус штогадовай сусветнай падзеі, якая дэманструе міжнародную сапідарнасць у барацьбе з эпідэміяй ВІЧ/СНІД. Тэма гэтага года — «Паскарэнне мёр для выкарэнання СНІДу».

На планеце пражывае звыш 35 млн чалавек, інфіцыраваных вірусам імунадэфіцыту, і штодня гэта лічба павялічваецца на 14-15 тысяч. У нашай краіне з такім статусам жыве больш 15 тысяч. Расце колькасць інфіцыраваных палавым шляхам перадачы, высокая распаўсюджанасць інфекцыі сярод тых, каму за 30.

Як вядомляюць у Рэспубліканскім цэнтры гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя, у краіне створана сістэма, якая забяспечвае максімальную даступнасць да кансультавання і тэставання на ВІЧ-інфекцыю. Прайсці тэст, у тым ліку ананімна, можна ў любой лячэбнай установе, якая мае працэдурны кабінет.

Усім ВІЧ-носьбітам, якім паказана спецыфічнае лячэнне, бясплатна прадастаўляюцца лекі для антырэтравіруснай тэрапіі.

## Можна абараніцца

- Заўсёды і паўсюль карыстайцеся асабістымі прадметамі гігіены.
- Не майце палавых сувязяў з людзьмі, якія ўжываюць наркатыкі.
- Не ўжывайце наркатыкі.
- Пазбягайце выпадковых палавых сувязяў. Карыстайцеся прэзерватывам, калі не пазбягаеце.

## Доктар адкажа

# Скажыце «ЧЫ-ЫЗ»

## Эстэтыка безметалавай керамікі

«Раскажыце, калі ласка, аб перавагах пратэзавання безметалавай керамікай».

Аксана Валяр'янаўна,



Тлумачыць урач стаматолог-артaped 9-й стаматалагічнай паліклінікі г. Мінска Павел НЕСЦЯРЭНКА:

— Безметалавая керамічная пратэза, безумоўна, з'яўляецца самымі сучаснымі, высакаякаснымі, звышэстэтычнымі і самымі высокатэхналагічнымі ў сённяшняй стаматалагічнай практыцы. Безметалавая кераміка ў нашай краіне ў большасці сваёй дзеліцца на два абсалютна розныя класы — кераміка на аснове дыяксіду цырконію і праскераміка (выкананая метадам ліццёвага прасавання).

Абедзве тэхналогіі маюць значныя перавагі перад «класічнымі» металакерамічнымі зубнымі пратэзамі. Так, не вядома ніводнага выпадку алергічнай рэакцыі на пратэзы з безметалавай керамікі ў адрозненне ад металавай, у склад пратэзаў з якой уваходзяць металы, у тым ліку плаціна і золата. Другі важны момант — высокая трываласць, эластычнасць, мікравердасць, супастаўляльнасць з цвёрдымі тканкамі сапраўднага зуба. Яшчэ плюс — вельмі высокая эстэтыка. Металакерамічнае пратэзаванне патрабуе большай апрацоўкі зуба, што, як правіла, прыводзіць да выдалення нерва. Таўшчыня ж безметалавай керамікі можа раўняцца 0,3-0,4 мм, а ў некаторых выпадках можна абійсці наогул без апрацоўкі цвёрдых тканак зуба — ён застаецца жывым.

Што ж выбраць — ліццёвае прасаванне або дыяксід цырконію? На маю думку, для вырабу ўкладак для замены «старых» пломбаў на жывых зубах, а таксама адзіночным каронак падыдзе метады ліццёвага прасавання, а вось для вырабу мастападобных пратэзаў, індывідуальных шціфтоў для пратэзавання на імплантат і для шціфтовых канструкцый раю канструкцыі з дыяксіду цырконію.

Абедзве тэхналогіі не толькі не супярэчаць, а, як правіла, дапаўняюць адна адну: пры адломе каронавай часткі зуба шціфт вырабляюць з дыяксіду цырконію, а каронкавую частку — з прасаванай керамікі або шціфт у імплант — з дыяксіду цырконію, а каронка — з ліццёвага прасавання. Вынік выдатны!

Безметалавая кераміка мае не толькі адмысловы знешні выгляд, але яна таксама максімальна набліжана па фізіялагічных параметрах да вартасцей эмалі здаровага зуба. Гэта стварае камфортны адчуванні падчас ужывання ежы. У любым выпадку кожнаму патрабаватца індывідуальна кансультацыя урача-стаматолога.

**Ганна ГУСЬКОВА:**

# «ВАША ВЕРА ЎСЯЛЯЕ Ў НАС НАДЗЕЮ»

На старце сезона знаёмімся з лідарам жаночай зборнай па фрыстайле

Гэта, мабыць, самыя эфектны і відовішчны зімовы від спорту. Ад лёгкіх акрабатаў, якія выконваюць піруэты ў паветры, часам немагчыма адвесці вачэй, а яны бясстрашна разганяюцца і ўзлятаюць. У Беларусі фрыстайл ужо даўно палюбіўся заўзятарам, бо нашы спартсмены рэгулярна пеццяць суайчыннікаў прызавымі месцамі, а імяны беларусаў ведае ўвесь спартыўны свет. Пасля завяршэння кар’еры алімпійскай чэмпіёнкі Алы Цупер жаночая зборная не засталася без таленавітых спартсменаў. Ганна Гуськова вырасла на перамогах старэйшых калег і раней не заставалася ў цені іх славы, а цяпер, здаецца, настаяў яе час. Ганна ўжо паспела прыняць удзел у Алімпійскіх гульнях і чэмпіянатах свету, таксама становілася неаднаразовым прызёрам этапу Кубка Еўропы, а ўвосень гэтага года выйграла адкрыты чэмпіят Беларусі на скачках на лыжах у ваду. Гэта дало падставу пазнаёміцца з нашай галоўнай надзеяй будучага спаборніцкага года бліжэй.

— **Аня, як прайшла падрыхтоўка да сезона?**

— Праявілі некалькі збораў, пабывалі ў Швейцарыі, Фінляндыі, дома скакалі ў ваду. Сезон стартаў з этапу Кубка Еўропы, потым этап Кубка свету ў Пекіне, пасля Новага года этапы ў ЗША, Іспаніі, Расіі. У сакавіку 2016-га будзе і хатні старт, тут галоўнае, каб не падвёў снег.

— **Чого чакаеш ад новага сезона?**

— У першую чаргу, вядома, п’едэсталаў. Гэта мая мэта, і я вельмі да яе імкнучыся, неадрама ж мы столькі трыюмуем. У гэтым сезоне буду ўскладняць сваю праграму, бо двайнымі салта ўжо нікога не здзіўліш. І хлопцы, і дзяўчаты скачуць трайныя, канкурэнцыя вельмі вялікая.

«Калі я гаварыла, чым займаюся, большасць людзей думала, што гэта напрамак танцаў».

— **Са спартсменамі з якіх краін даядзецца змагацца на п’едэстале?**

— Сёння сярод наймацнейшых кітайцы, расіяне і мы, вядома.

— **Можна сказаць, што ты расла ў чэмпіёнскай атмасферы, бо побач заўсёды былі Дашчыны, Цупер, Казака...**

— Гэта збоку здаецца, што яны нейкія нерэальныя — жыхары неба. А на самай справе, калі ты трыюмуеш ў такой кампаніі, то гэтага асабліва і не заўважаеш. У нас у камандзе ўсё так выдатна: усе добрыя, усе адно аднаго дапамагаюць, вельмі згуртаваны калектыв. Вядома, заўсёды хочацца браць прыклад з нашых чэмпіёнаў. Калі яшчэ Дзіма Дашчыны сам скакаў, пастаянна назірала за ім і адзначала нешта для сябе. Ну, а Мікалай Іванавіч — найвялікшы спецыяліст, я разумю яго ўжо з паўслова.

— **Цяпер у ролі лідара ўжо ты, адчуваеш псіхалагічны ціск?**

— Не, не сказала б. Разумею, што на мяне ўскладаюць надзеі, таму павіна ў два разы, у тры, а то ў дзесяць, больш трынаццаць. У прычыне, уся адказнасць пераходзіла да нас, але я спакойна да гэтага стаўлюся.

— **Ты ўжо паспела выступіць на Алімпіядзе. Якія адчуванні?**

— Я не суму (задалена тым, што наказала ў Зочы 21-е месца), але затое атрымала вопыт. Па адчуваннях гэта было, вядома, страшна, але па тэлевізары ўсё выглядае больш феэрычна, здаецца, так усё прыгожа, а калі ты сам там знаходзішся, то адчуваеш сябе, як на звычайных спаборніцтвах. А можа, я проста не разумела, што была Алімпіяда, лятала, як быццам у космасе.

атрымала вопыт. Па адчуваннях гэта было, вядома, страшна, але па тэлевізары ўсё выглядае больш феэрычна, здаецца, так усё прыгожа, а калі ты сам там знаходзішся, то адчуваеш сябе, як на звычайных спаборніцтвах. А можа, я проста не разумела, што была Алімпіяда, лятала, як быццам у космасе.

— **Збоку не страшна назіраць за скачкамі?**

— Ужо столькі гадоў трыюмуешся, ж глядзіш на гэта, як на звычайную справу. Іншае — скакаць самому: страшна заўсёды, нават калі прыязмляешся ў ваду.

— **Што тады прывяло цябе ў фрыстайл?**

— Яго для мяне выбралі мае бацькі. Наогул, мама займалася мастацкай гімнастыкай, і калі б не тата, то ў таткаса б стала гімнасткай. А тату нешта звязвала з фрыстайлам, таму вырашылі аддаць мяне туды і ніхто не пытаўся, хачу я ці не. Рана пачала трынаццаць, замест тэлефонаў і айпаду ў нас былі пісочніцы.

— **Зараз ужо бацькі не шкадуюць, што аддалі цябе ў такі трагіматычны від спорту?**

— Не, яно было ў мяне наогул шыкоўным. Цяпер дзеці могуць нам толькі пазаірдрасціць, замест тэлефонаў і айпаду ў нас былі пісочніцы.

— **Зараз ужо бацькі не шкадуюць, што аддалі цябе ў такі трагіматычны від спорту?**

— Не, яно было ў мяне наогул шыкоўным. Цяпер дзеці могуць нам толькі пазаірдрасціць, замест тэлефонаў і айпаду ў нас былі пісочніцы.

— **Ці даводзілася скакаць пры экстрамальных умовах надвор’я?**

— Зімой надвор’я наогул непрадказальныя: і снег, і туман рэзка могуць з’явіцца. Я памятаю адзін раз: мы прыехалі на схіл, я выязджаю і нічога не бачу далей за сваю руку. Ну, у прычыне, у такіх выпадках трэнеры кі адмяняюць, але бываюць моманты, калі адмены быць не можа, напрыклад на Алімпіядзе ў Ванкуверы. Яшчэ шмат што

залежыць ад ветру, ён можа быць супрацьным або спадарожным, у залежнасці ад гэтага на схіле мы становімся вышэй або ніжэй. За гэтым назірае трэнер, ён стаіць з прыборам і аналізуе сітуацыю.

Наогул, я люблю зіму, але толькі не з вельмі моцным марозам, таму што, калі скачаш, усё замарзае і ты не можаш нармальна сканцэнтравана.

— **З перамогамі нашых суайчыннікаў на Алімпійскіх гульнях фрыстайл становіцца ўсё больш папулярным у Беларусі.**

— Так, раней многія не разумелі, што гэта такое, калі я гаварыла, чым займаюся. Большасць людзей думала, што гэта напрамак танцаў. Мяне такое, шчыра кажучы, раздражняла. А цяпер ужо ўсе ведаюць і адразу называюць імяны лідараў. Тым больш калі адкрыўся цэнтр фрыстайла ў Мінску, куды людзі могуць прыйсці проста адпачыць у басейне і заодно назіраць за нашымі трэнерамі.

А наогул, калі казаць пра Беларусь, то яна заўсёды адрозніваецца сваёй тысцённай і людзьмі. Яны ў нас больш добрыя ці што. У Амерыцы, напрыклад, людзі, на мой погляд, дзіўныя — дзіўна апранаюцца, дзіўна размаўляюць. У нас грамадства нейкае згуртаванае, падвышэна на вуліцы, штосьці спытаеш — табе не толькі раскажуча, але і пакажуча.

— **Калі б да цябе прыехаў госць з іншай краіны, што б ты яму ў першую чаргу паказала?**

— Цэнтр «Фрыстайл» (смяецца). У нас жа ёсць зараз турыстычны аўтобус, які па Мінску возіць, я разам з ім бы, напэўна, села і паслухала пра Беларусь.

— **На некаторых тваіх фота відаць, што ў цябе ёсць татуіроўкі...**

— Так, першую я зрабіла ў 17 гадоў, ідэя прыйшла спантанна, мне проста захачелася нешта набыць, у выніку пайшла і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла.

— **Цэнтр «Фрыстайл» (смяецца). У нас жа ёсць зараз турыстычны аўтобус, які па Мінску возіць, я разам з ім бы, напэўна, села і паслухала пра Беларусь.**

— **На некаторых тваіх фота відаць, што ў цябе ёсць татуіроўкі...**

— Так, першую я зрабіла ў 17 гадоў, ідэя прыйшла спантанна, мне проста захачелася нешта набыць, у выніку пайшла і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла.

— **Цэнтр «Фрыстайл» (смяецца). У нас жа ёсць зараз турыстычны аўтобус, які па Мінску возіць, я разам з ім бы, напэўна, села і паслухала пра Беларусь.**

— **На некаторых тваіх фота відаць, што ў цябе ёсць татуіроўкі...**

— Так, першую я зрабіла ў 17 гадоў, ідэя прыйшла спантанна, мне проста захачелася нешта набыць, у выніку пайшла і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла.

— **Цэнтр «Фрыстайл» (смяецца). У нас жа ёсць зараз турыстычны аўтобус, які па Мінску возіць, я разам з ім бы, напэўна, села і паслухала пра Беларусь.**

— **На некаторых тваіх фота відаць, што ў цябе ёсць татуіроўкі...**

— Так, першую я зрабіла ў 17 гадоў, ідэя прыйшла спантанна, мне проста захачелася нешта набыць, у выніку пайшла і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла. Некаторыя людзі ўкладаюць і зрабіла.

якая яшчэ будзе працягвацца. Ніякай філасофія я туды не ўкладвала.

— **Што яшчэ хочаш набыць?**

— Не ведаю, гэта ж трэба думаць, неабходны час: мне ўсё-такі з імі хадзіць усё жыццё.

— **Чым любіш займацца, акрамя спорту?**

— Калі ёсць вольны час, фатаграфую людзей і сябе (смяецца). Люблю хэнд-мэйд, што толькі не раблю. Люблю малываць, але яшчэ не ўмею. А наогул, мая мара — шыць вопратку. Пакулі на гэта, на жаль, не хапае часу. З больш экстрэ-мальных люблю серфінг.

— **Таму, напэўна, аддаеш перавагу адпачынку на моры?**

— Мне ўсё роўна, дзе праводзіць адпачынак, гароўнае, каб быў час і сонца.

— **Якія рысы характару ты не любіш ў сабе?**

— У мяне, верагодна, завышаная самаацэнка, але люблю ў сабе ўсё. Я вельмі добрая — гэта адначасова добра і дрэнна, таму што часам людзі карыстаюцца. А вось у іншых мяне найбольш расчароўвае хлусня, асабліва калі гэта адбываецца нахабна, у вочы.

— **Чытаеш любіш?**

— Шчыра кажучы, не вельмі, апошняе, што чытала «Бягучы за ветрам» Халеда Хасейні. Цікавы раман, рэкамендую. Многае хочацца прачытаць, але не хапае часу. Квіткі з кіно збіраю, дарэчы, я не магу зразумець, як іх можна выкінуць, бо гэта такая памяць.

— **Твае сябры таксама спартсмены?**

— Неабавязкова, яны ў мяне зусім розныя людзі. А мая каманда фрыстайлістаў — гэта дакладна мае сябры. Мы з самага дзяцінства разам, і ўсе жывём фрыстайлам, таму заўсёды ёсць пра што пагаварыць. У сярбах галоўнае, каб яны былі спраўдзенымі, у мяне толькі такія.

«Страшна заўсёды, нават калі прыязмляешся ў ваду».

— **Як ставішся да папулярнасці і «зорнай» хваробы?**

— Я яшчэ нічога не дасягнула, каб лічыць сябе зоркай. Адрознае пасля спаборніцтваў людзі пачаюць, а так — не, таму я да гэтага стаюцца спакойна. Калі б прыхільнікі сталі ў мяне пад вокнамі — іншая справа. У любым выпадку, я дакладна ведаю, што «зорная» хвароба мяне не лагражае, таму што ёсць людзі, якія паставілі на месца.

— **Што пажадаеш заўзятарам напярэдадні новага сезона?**

— Хварэйце за Беларусь, хварэйце за нас, ваша вера ўсяляе ў нас надзею. У сакавіку Раўбічы прымуць этап Кубка свету, усіх запрашаю на спаборніцтвы, падтрымайце не толькі нас, але і ўдзельнікаў у малючкі на целе нейкі адмысловы сэнс, у мяне такога няма. Калі гэта надзея, то так, вядома, а калі малючак — не, ён проста табе спадабаўся. На ключыцы ў мяне напісана «мнжунца ўгору», на правай руцэ выбіта пума, а на левай — кветка з пярком.

**Сексуальныя лікбезы**

# ТОЛЬКІ БЕЗ НАТАЦЫЙ

Пра агульныя рэчы трэба раскажваць усім, а пра «падрабязнасці» — індывідуальна

Вядомы расійскі ўрач-сексолог, кандыдат медыцынскіх навук, прафесар Аляксандр Палеў у адным з нядаўніх інтэрв’ю звярнуў увагу на неабходнасць школьнай сістэмы сексуальнага выхавання ў Расіі. Маўляў, яна існуе практычна ва ўсіх цывілізаваных краінах. Бо аксерацыю ніхто не адмяняў. Маскоўскія даследаванні паказваюць, што з кожным годам у падлеткаў павольна, але расце ўзровень палавых гармонаў. І быццам ніхто ўжо не адмаўляе, што інтымнае жыццё ёсць, што яно неабходнае, але чамусьці адмаўляецца магчымасць азнаямлення з самымі элементарнымі ведамі менавіта ў школе. Аднак якімі павінны быць гэтыя веды? Чаму менавіта вучыць у інтэрнэце? Расійскі спецыяліст упэўнены, што гэта не выйсце. Адуцэннасць нармальных ведаў, на яго думку, фарміруе міфы, напрыклад, пра тое, што ад «нарагу разу» дзеці не нараджаюцца...



Фота: Наталля БУЖАК.

— Вылучаюць некалькі накірункаў развіцця чалавека — фізічнае, псіхічнае, а ёсць яшчэ палавое і псіхасексуальнае, чым і займаюцца псіхалогіі ў сексологіі, — тлумачыць урач-псіхатэрапеўт медыцынскага цэнтру «Нардзін» Мікалай ХВАШЧЫНСКІ. — Палавое і псіхасексуальнае развіццё — складаны працэс, які дзельцца на некалькі важных этапаў. Ад таго, як мы іх праходзім, залежыць і тое, якім будзе наша сексуальнае жыццё ў будучыні. Знаёміцца з гэтымі этапамі дзясці і падлеткаў неабходна. «Тэхнічныя» пытанні — як надзяваць прэзерватыў, дзе ў жанчын знаходзіцца эргеняная зона, і іншыя — далёка не першае, аб чым трэба весці размову.

— **У які момант і з чаго будзем пачынаць?**

— Пачынаць, пэўна, будзем з бацькоў, якія павінны правільна ставіцца да выхавання свайго дзіцяці. Іх задачай былі і застаюцца дапаказанне, аспіроўнасць, падтрымка. Ніколі ніякага асуджэння і нагнавання страху. Нельга асуджаць не толькі сваё дзіця, але і іншых. Неасцярожныя выказванні адносна таго, што Маша — на літару «б», не робяць дзіцяці добрую паслугу. Калі вы агучылі гэта ўжо нецятлівае падлетку, то сваёй фразой толькі ўзмацнілі страх і няўпэўненасць у яго душы. А для чалавека цнатлівага секс можа выклікаць асацыяцыі з чымсьці брудным і дрэнным. У абодвух выпадках ёсць рызыка зрабіць нашых дзяцей няшчаснымі. Большасць бацькоў, вядома, не сексологаў, але гэта і не патрабуецца. Проста будзьце спакойнымі, ураўнаважанымі і адказвайце толькі на тых пытанні, што задае ваша дзіця. Спытала малое аб тым, што робіць сабакі? Ну і скажыце, што ў іх каханне. Паверце, гэтага будзе дастаткова: 2-3-гадовага дзіця не думаюць і не ведаюць пра секс тое, што ведаюць дарослыя...

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

— Прыгадаваў адзін эксперымент, калі дзясці пакрылі такія кніжкі пару хвілін, а пасля звярнулі да сваіх лялек і машынак... Не хачу сказаць, што падобная літаратура пра маміны і татавыя органы не патрэбна зусім. Проста трэба разумець, што нічога дрэннага і лішняга дзіця з яе не атрымае. Да 3-5 гадоў адбываецца станаўленне палавой самасвядомасці. Дзіця асвойвае ў першую чаргу, якая ён полу. Я — хлопчык ці я — дзяўчынка? Цікавіць яго і тое, чым жа мы адрозніваемся адно ад аднаго знешне. Па сутнасці, гэты момант прадзвіжаны біялагічна, аднак не толькі хромаасма ХУ будзе вызначаць мужчынскую самасвядомасць, але і некаторыя знешнія фактары. Уздзеянне хімічных рэчываў у перыяд цяжарнасці (мэдрэпрапарату, алкаголю, наркатыкаў), а таксама стэрты на плод, на тую частку галаўнога мозга, якая адказвае за палавое самавызначэнне, здольна прывесці да псунай біялогіі, калі чалавек пачынае успрымаць сабе прадстаўніком іншага полу. Транссексуальны такім чынам, — гэта не распушта. Але ўжо іншая тэма.

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

— Прыгадаваў адзін эксперымент, калі дзясці пакрылі такія кніжкі пару хвілін, а пасля звярнулі да сваіх лялек і машынак... Не хачу сказаць, што падобная літаратура пра маміны і татавыя органы не патрэбна зусім. Проста трэба разумець, што нічога дрэннага і лішняга дзіця з яе не атрымае. Да 3-5 гадоў адбываецца станаўленне палавой самасвядомасці. Дзіця асвойвае ў першую чаргу, якая ён полу. Я — хлопчык ці я — дзяўчынка? Цікавіць яго і тое, чым жа мы адрозніваемся адно ад аднаго знешне. Па сутнасці, гэты момант прадзвіжаны біялагічна, аднак не толькі хромаасма ХУ будзе вызначаць мужчынскую самасвядомасць, але і некаторыя знешнія фактары. Уздзеянне хімічных рэчываў у перыяд цяжарнасці (мэдрэпрапарату, алкаголю, наркатыкаў), а таксама стэрты на плод, на тую частку галаўнога мозга, якая адказвае за палавое самавызначэнне, здольна прывесці да псунай біялогіі, калі чалавек пачынае успрымаць сабе прадстаўніком іншага полу. Транссексуальны такім чынам, — гэта не распушта. Але ўжо іншая тэма.

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

— Прыгадаваў адзін эксперымент, калі дзясці пакрылі такія кніжкі пару хвілін, а пасля звярнулі да сваіх лялек і машынак... Не хачу сказаць, што падобная літаратура пра маміны і татавыя органы не патрэбна зусім. Проста трэба разумець, што нічога дрэннага і лішняга дзіця з яе не атрымае. Да 3-5 гадоў адбываецца станаўленне палавой самасвядомасці. Дзіця асвойвае ў першую чаргу, якая ён полу. Я — хлопчык ці я — дзяўчынка? Цікавіць яго і тое, чым жа мы адрозніваемся адно ад аднаго знешне. Па сутнасці, гэты момант прадзвіжаны біялагічна, аднак не толькі хромаасма ХУ будзе вызначаць мужчынскую самасвядомасць, але і некаторыя знешнія фактары. Уздзеянне хімічных рэчываў у перыяд цяжарнасці (мэдрэпрапарату, алкаголю, наркатыкаў), а таксама стэрты на плод, на тую частку галаўнога мозга, якая адказвае за палавое самавызначэнне, здольна прывесці да псунай біялогіі, калі чалавек пачынае успрымаць сабе прадстаўніком іншага полу. Транссексуальны такім чынам, — гэта не распушта. Але ўжо іншая тэма.

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

— Прыгадаваў адзін эксперымент, калі дзясці пакрылі такія кніжкі пару хвілін, а пасля звярнулі да сваіх лялек і машынак... Не хачу сказаць, што падобная літаратура пра маміны і татавыя органы не патрэбна зусім. Проста трэба разумець, што нічога дрэннага і лішняга дзіця з яе не атрымае. Да 3-5 гадоў адбываецца станаўленне палавой самасвядомасці. Дзіця асвойвае ў першую чаргу, якая ён полу. Я — хлопчык ці я — дзяўчынка? Цікавіць яго і тое, чым жа мы адрозніваемся адно ад аднаго знешне. Па сутнасці, гэты момант прадзвіжаны біялагічна, аднак не толькі хромаасма ХУ будзе вызначаць мужчынскую самасвядомасць, але і некаторыя знешнія фактары. Уздзеянне хімічных рэчываў у перыяд цяжарнасці (мэдрэпрапарату, алкаголю, наркатыкаў), а таксама стэрты на плод, на тую частку галаўнога мозга, якая адказвае за палавое самавызначэнне, здольна прывесці да псунай біялогіі, калі чалавек пачынае успрымаць сабе прадстаўніком іншага полу. Транссексуальны такім чынам, — гэта не распушта. Але ўжо іншая тэма.

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

— Прыгадаваў адзін эксперымент, калі дзясці пакрылі такія кніжкі пару хвілін, а пасля звярнулі да сваіх лялек і машынак... Не хачу сказаць, што падобная літаратура пра маміны і татавыя органы не патрэбна зусім. Проста трэба разумець, што нічога дрэннага і лішняга дзіця з яе не атрымае. Да 3-5 гадоў адбываецца станаўленне палавой самасвядомасці. Дзіця асвойвае ў першую чаргу, якая ён полу. Я — хлопчык ці я — дзяўчынка? Цікавіць яго і тое, чым жа мы адрозніваемся адно ад аднаго знешне. Па сутнасці, гэты момант прадзвіжаны біялагічна, аднак не толькі хромаасма ХУ будзе вызначаць мужчынскую самасвядомасць, але і некаторыя знешнія фактары. Уздзеянне хімічных рэчываў у перыяд цяжарнасці (мэдрэпрапарату, алкаголю, наркатыкаў), а таксама стэрты на плод, на тую частку галаўнога мозга, якая адказвае за палавое самавызначэнне, здольна прывесці да псунай біялогіі, калі чалавек пачынае успрымаць сабе прадстаўніком іншага полу. Транссексуальны такім чынам, — гэта не распушта. Але ўжо іншая тэма.

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

— Прыгадаваў адзін эксперымент, калі дзясці пакрылі такія кніжкі пару хвілін, а пасля звярнулі да сваіх лялек і машынак... Не хачу сказаць, што падобная літаратура пра маміны і татавыя органы не патрэбна зусім. Проста трэба разумець, што нічога дрэннага і лішняга дзіця з яе не атрымае. Да 3-5 гадоў адбываецца станаўленне палавой самасвядомасці. Дзіця асвойвае ў першую чаргу, якая ён полу. Я — хлопчык ці я — дзяўчынка? Цікавіць яго і тое, чым жа мы адрозніваемся адно ад аднаго знешне. Па сутнасці, гэты момант прадзвіжаны біялагічна, аднак не толькі хромаасма ХУ будзе вызначаць мужчынскую самасвядомасць, але і некаторыя знешнія фактары. Уздзеянне хімічных рэчываў у перыяд цяжарнасці (мэдрэпрапарату, алкаголю, наркатыкаў), а таксама стэрты на плод, на тую частку галаўнога мозга, якая адказвае за палавое самавызначэнне, здольна прывесці да псунай біялогіі, калі чалавек пачынае успрымаць сабе прадстаўніком іншага полу. Транссексуальны такім чынам, — гэта не распушта. Але ўжо іншая тэма.

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

— Прыгадаваў адзін эксперымент, калі дзясці пакрылі такія кніжкі пару хвілін, а пасля звярнулі да сваіх лялек і машынак... Не хачу сказаць, што падобная літаратура пра маміны і татавыя органы не патрэбна зусім. Проста трэба разумець, што нічога дрэннага і лішняга дзіця з яе не атрымае. Да 3-5 гадоў адбываецца станаўленне палавой самасвядомасці. Дзіця асвойвае ў першую чаргу, якая ён полу. Я — хлопчык ці я — дзяўчынка? Цікавіць яго і тое, чым жа мы адрозніваемся адно ад аднаго знешне. Па сутнасці, гэты момант прадзвіжаны біялагічна, аднак не толькі хромаасма ХУ будзе вызначаць мужчынскую самасвядомасць, але і некаторыя знешнія фактары. Уздзеянне хімічных рэчываў у перыяд цяжарнасці (мэдрэпрапарату, алкаголю, наркатыкаў), а таксама стэрты на плод, на тую частку галаўнога мозга, якая адказвае за палавое самавызначэнне, здольна прывесці да псунай біялогіі, калі чалавек пачынае успрымаць сабе прадстаўніком іншага полу. Транссексуальны такім чынам, — гэта не распушта. Але ўжо іншая тэма.

— **Але ж існуе нават спецыяльная літаратура для самых маленькіх — аб тым, напрыклад, адкуль бяруцца дзеці...**

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА (ПОНИЖЕНИЕ ЦЕНЫ НА 80%) ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА ОАО «ГРОДНЕНСКИЙ МЯСОКОМБИНАТ»

Извещение о проведении повторного аукциона по продаже имущества ОАО «БПХО»

ОАО «Белхим» ПРИГЛАШАЕТ ПРИНЯТЬ УЧАСТИЕ В ПРОЦЕДУРЕ ПЕРЕГОВОРОВ

Краткая информация об открытой продаже облигаций третьего выпуска

Раздел 1 ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ ОБ ЭМИТЕНТЕ
1. Полное и сокращенное наименование эмитента (на белорусском и русском языках)

Плн - ставка процентного дохода (устанавливается отдельным решением Совета директоров Эмитента и публикуется в соответствии с действующим законодательством по раскрытию информации в газете «Связьда»);

Обязательства Банка по досрочному погашению Облигаций считаются полностью исполненными с момента списания денежных средств со счета Банка по реквизитам счетов владельцев Облигаций.

Раздел 2 СВЕДЕНИЯ О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОЙ ПРОДАЖИ ОБЛИГАЦИЙ
8. Дата принятия решения о выпуске облигаций и наименование органа, принявшего это решение

Таблица с заголовком ПЕРИОД НАЧИСЛЕНИЯ ДОХОДА, содержащая даты начала и окончания начисления дохода.

В случае отсутствия в реестре владельцев Облигаций данных о счетах владельцев Облигаций в валюте номинала настоящего выпуска Облигаций, а также в случае, если реестр содержит ошибочные банковские реквизиты, сумма, подлежащая выплате, выплачивается путем депонирования на отдельном счете Банка до письменного обращения владельца Облигаций, при этом, проценты по депонированному суммам не начисляются.

Извещение об открытом аукционе 31 декабря 2015 г. по продаже объектов недвижимости в г. Пинске

Аукцион состоится 31 декабря 2015 года в 14.00 по адресу: г. Пинск, ул. Калиновского, 11 в актовом зале.

Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки»

ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА

Таблица с заголовком Наименование, Характеристика, содержащая данные о лоте 1.

К участию в аукционе допускаются физические лица, юридические лица и индивидуальные предприниматели, подавшие организатору аукциона в названном в извещении срок заявления с приложением необходимых документов и внесшие в установленном порядке на указанные в извещении текущий (расчетный) счет суммы задатка, полученные в установленном порядке с указанием даты регистрации заявления и заключившие с организатором аукциона соглашение о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона.



НЕ ПРА ПУХ

Не ведаю, як іншым, а мне дык вельмі падабаюць рэчы з гісторыяй. Ну вось прыклад: у шафе ў мяне на самым пачэсным месцы ляжыць вялікая ажурная хустка, якую сваімі рукамі зважала мая бабуля і потым абхіналася, едучы з дзедом у госці ды на кірмашы. Побач з хусткай — яе ж, бабуліна, саматканая пасцілка. Ні канапу, ні ложак ёй, на жаль, не засцелі, бо вузкая, але і распарочу на два палавікі для дачы рука не падыймаецца — шкада. А вось саматканых льяных ручнікоў — не, бо яны чым болей мыюцца, тым больш мякчэюць і бялююць. І татавымі драўлянымі лыжкамі я з радасцю карыстаюся. І пасцельнай бялізнай, што атрымала ў пасаж ад мамы. І...

Пералік дарагіх мне рэчаў можа доўжыцца і доўжыцца, але зараз я хачу расказаць пра адну, якую купіла... сама.

У тую вясень неспрымнасці на маю галаву сыпаліся з усіх бакоў: я шукала і не магла знайсці сабе працу, праз гэта вельмі перажывала, хварэла, перасарвылася са сваімі сямейнікамі... Да ўсяго недзе непадалёк ад дома перыядычна рвала трубы, і ў нашым доме пастаненне адключалі то гарачую ваду, то аццёпленне, то ўсё разам... Карацей, змрок быў амаль што поўны!

Каб хоць неяк ад яго ўратавацца, я ўключала музыку і яркае святло, мыла, гатавала, прыбірала, вязала доўгі чырвоны шалік.

А да яго зусім неспадзявана купіла... паліто, прычым... белае. Галоўнае — разумела, што грошай у хаце няма, што рэч гэтая зусім непрактычная, а тым больш у горадзе на кожны дзень, але ж, праходзячы па рынку, убачыла, памерала і зняць ужо не змагла.

Дамачадцы мае, дзякаваць Богу, не папракалі, нават павіншавалі з абноўкай...

Я прыбралася і хоць трохі павесялела, бо ў новым пухавічку адчувала сябе і маладзейшай, і прыгажэйшай, і больш упэўненай. А галоўнае — са мной па-іншаму сталі размаўляць працадаўцы: нешта раілі, абяцалі... Мне трэба было хіба пачакаць, а яшчэ — памыць (ніз хутка споцкаеся) маё чароўнае паліто.

Справа гэта лёгка: зашпіліла я ўсе кнопачкі-маланкі, вывернула рэч на благі бок, усыпала правераны часам пральны парашок і...

І назаўтра да ўсіх маіх неспрымнасцей дадалася яшчэ адна, бо пасля сушкі высветлілася, што ўвесь пух у маім новым паліто... збіўся ў ладныя камкі. Адпаведна і попы, і спінка, і рукавы сталі выглядаць, як заснежаная ралля — усё на ямах і грудках.

Думаецца, гэта не бяда: трэба проста вярнуць паліто працадаўцу?

Я вярнула б, але ж... Рэч я купіла на чужым, зусім незнаёмым рынку, у каго — хоць забі, не помню, ды і ніякага чэка ў мяне няма...

Муж тады праўду сказаў: маўляў, палову яго зарплата я скруціла ў трубочку і сабаку пад хвост... Туды ж «прасілася» паліто. Але штосьці трымала: у найбліжэйшую суботу мы збіраліся на лецішча па гародніну. А ў нас там завядзёнка: усё непатрэбнае вешаем на плот — можа, забірць зор з субедзяў альбо з вясцоўцаў, якія паўз дачы ходзяць у краму.

Я дык нават уяўляла ўжо, як паліто маё трапіць у хату да нейкай майстрыжы, як яна «набівае» яго новым пухам або іншым уцяпляльнікам, аддае даччэ ці ўнучцы...

Шмат, карацей, было думак, а толку — нуль, бо праз два тыдні, зноў заехаўшы на дачу, мы здалі ўбачылі, што паліто па-ранейшаму вісіць — нікому не патрэбнае. Нават тут...

Было ад чаго засмуціцца! А потым — і гэтак жа да спёлі! — узрадавацца, бо, падшышоўшы бліжэй, рэч сваю я проста не пазнала. Дзе падзеліся тыя бясформенныя камкі на полах, спіне і рукавах? Паліто было акурат як новае: белае, роўнае, гладкае... Усё распушылася, грэе! А ўжо выглядае...

Менавіта ў ім, тым паліто (ды з чырвоным шалікам) я знайшла сабе новую працу, менавіта яго аправаю і цяпер, хача б для таго, каб помніць, што многія нашы неспрымнасці, як

тыя камкі, могуць разысціся, «расмактацца» пад уздзеяннем свежага паветра, лёгкага марозіку і проста... часу.

Л. Ю.,

г. Гродна

РАЗВОД І... КУРЫ ПАПАЛАМ

Не так даўно на нашай вуліцы пасяліліся маладажоны — Люба і Пятро. На першых парах ціхутка жылі, бо, відаць, хавалі ўсё дрэннае, што было ў іх характарах, прывыклі адно да аднаго. А ўжо потым... Можна, не прывыклі, а можа, зашмат было таго дрэннага, бо з іх хаты яно палезла як цеста з дзешкі.

Падчас сварак мы, суседзі, і дзваліся, што ў сужэнцаў гэты шлюб другі. Як Любаўш паслухаць, дык яе першы муж «піў, біў і грошай не даваў». Як Пятра — дык яго былая хацела толькі смачна есці і нічога не рабіць.

Развясціся, карацей, наоў пананіліся. І што ж нажылі?

Мы, прыгледзеўшыся да гэтай пары, прызналі, што Любе, можна сказаць, пашчасціла. Пятро, новы муж, грошай не прапіваў і няма-ла, відаць, зарабляў, бо пасадзіў жонку дома (трымаць парадак, займацца сабой ды сваімі хваробамі)... Да таго ж на падворку адразу паставіў цяплицу, потым пабудоваў лазню і ладны хляўчук, завёў свінчу, накупіў курэй з курантамі. Сам здбываў ім корм, сам ва-рыў і насіў. Жонка зрэдку хіба якога збожжа насыпле альбо вады занясце — ленавалася кабета нават у краму па хлеб схадзіць. Казала мужу:

— Табе ён трэба, дык ты і ідзі. А я сваё мяса і так з'ем... Ад хлеба паўнеюць.

Карацей, не шанавала яна свайго чалавека, а мнагае з таго, што ён прыносіў, прывозіў ды зарабляў, употай перапраўляла сынку ад першага шлюбу.

Былі дзеці і ў Пятра, аднак іх, каб магла, Люба і на парог не пусціла б...

А гаспадар жа хацеў — і прывеціць іх, і пачаставаць, і пагаварыць...

Усё часцей здаралася: злаваяў ён на жонку — гарэлі нервы, і таму аднойчы па-чаўся «пажар»: заявіў ён Любе:

— Усё, развод! Вунь Бог, а вунь парог... Я застаюся тут, у хаце, а ты ў кватэры жыві.

— Дудкі! — заявіла на гэта жонка. — Дурніцу знайшоў... Я пераеду і буду сядзець на нішчынках, а ты тут... маладоў кураціну есці?

— Якую кураціну? Што ты вярзеш? — разгубіўся Пётр.

— А то не ведаеш: кураняты нашы выраслі? Выраслі. Я іх карміла? Карміла. Значыць, палова цяпер мая!

— Дык забірай яе ды каціся...

— А хто мне іх пасячэ, хто абскубе ды абсалціць? Хто на кавалачкі потым парэжа? Наймаць некага буду? Не, галубок: у з гэтай хаты не пайду, пакуль пэўнаў сваіх не з'ем!

...Так і засталася, жывуць, прынамсі пакуль: даядаюць пэўнікаў. Потым, магчыма, возмуцца за парсючка, а потым будзе новая вясна і на падворку — новая жывінасца.

Раіса Васіліева,

г. Гомель

САЕЧКА І СУХАРЫК, альбо Два боты — пара?

Мянушкі гэтакіх нестарому яшчэ халасцяку прыдумалі на працы. Не, ён зусім не чэрствы быў! І не сухі (чалавек як чалавек), проста на жанчын не ласы. Вось тыя і правзвалі яго не Сухаром — Сухарыкам. А ўжо колькі разоў спрабавалі ачмурыць! Нават стымул такі прыдумалі: хто яго «падчэпіць», атрымае скрыню шампанскага. Найбольш старалася Галіна... Ды толькі марна ўсё — Сухарык ну ніяк не падаваўся: паправіць свае акулеры, усміхнецца дзеля прыліку і далей «паплыві» — зрываецца «з кручкі», хоць ты плач! Пакуль...

Неяк, у дзень народзінаў той Галіны, на працу да іх з вёскі заехала сваячка: удавіца, вясёлая, румяная, як той пірог! Гасцінцы з сабою везла: першачок, сала, квашаную капустачку... Імянінніца, убачыўшы гэта, тут жа арганізавала сабантуй: маўляў, колькі таго жыцця, а радасцей мала! Тым больш што заўтра — субота... У выніку многія з іх аддзелі патэлефанавалі дадому, папярэдзілі, што затрымаюцца... А вось Сухарык сабраўся сыхадзіць.

— Ты куды гэта? — строга спытала імянінніца.

— Мне дадому трэба.

— Пойдзеш пазней. А пакуль — я цябе не адпускаяю. Заставайся.

Сухарык завагаўся быў, як маятнік, які толькі што падштурхнулі, аднак, падняўшы вочы на госцю і сустраўшы яе небесна-блакітны позірк, падумаў: «Ат, была ні была...»

— Мяне завуць Дар'я, — сказала маладзіца, сядячы побач і наліваючы яму першачку. — А вас чаму Сухарыкам клічуць?

— Не ведаю... Па пашпарце я — Саша.

— Ага, разумею. У нашай вёсцы таксама людзей па-рознаму клічуць: каго Цяглінай, каго — Аглюбляй. Мяне вось Саечкай... Відаць, праз пышнасць? Ды я не крывадоў, няхай... Выпіце, Саша, і закусіце. Тут сваё ўсё, вясковае...

Не тое ад яе такога блізкага голасу, не тое ад самагонкі на душы ў Сухарыка пасвятлела і пацяплела. Ды і застольнікі ўжо расшумеліся, нават штосьці заспявалі. Праўда, галасы ў іх зусім не зліваліся, словы блыталіся. І Дар'я тады, цярпажына ўздыхнуўшы, ціха зая-ла: «Напілася я п'яна, не дайду я да дому...» Голас у яе быў незвычайны — нізкі, моцны, грудны. Ад яго ў Сухарыка аж муршкі па спіне пабеглі.

— Вось гэта жанчына! З такой бы на прыроду, на тыдзень! — захоплена сказаў яго начальнік аддзела, тут жа «арганізаваў рытмічную музыку» і, вывёўшы маладзіцу ў сярэдзін пакоя, закрукнуўся вакол, што той певень... Госця ля яго выглядала павачкай, але ж...

— Змарылася, — весела сказала Сухарыку, сядячы пабач. — А вы чаму сумны?

— Таму што я ўсё жыццё чакаў такую жанчыну, як ты, а цяпер, калі сустраў, павінен расцаткаць...

— Гэта чаму ж? — спытала Дар'я.

— Таму што вы заўтра ці калі там паедзеце ў сваю вёску, а я...

— Ну дык і вы паедзеце... У мяне там свой дом, сад з агародам, кароўка, свінкі. Сынок мой Ваня даўно просіць татку прывезці. Чацвёрты гадок малому...

— І вы прапануеце мне паехаць? Вось так адразу? — здзівіўся Сухарык. — Вы ж мяне зусім не ведаеце.

— Не ведаю ды банч, што чалавек вы добры. А добрыя людзі на дарозе не валяюцца!

— Сапраўды, — згадзіўся Сухарык. — Хоць ад вашай самагонкі паваліцца і можна... Назаўтра, у суботу, Галіна праводзіла Дар'ю на вакзал. Чакаючы аўтобуса, яны ўспаміналі ўчарашнюю вечарынку, казалі, як жа усё было добра!

— Толькі Сухарык штосьці сумаваў. А ўжо сыхадзіў, дык і зусім як хмара, — прызнала Галіна, пазіраючы на Дар'ю.

— Ой, глядзі, хто ідзе! — пачырванеўшы, усклінула Галіна.

— Божухна, я не веру вачам! — здзівілася Галіна.

З аднаго боку да іх падыходзіў аўтобус, а з другога — Сухарык.

— Вось... Праводзіць прыйшоў, — збянтэжана сказаў ён.

— Гэта добра! Ну, дык шчасліва заставацца? — Дар'я працігнула яму руку.

— Бываіце, — сумна ўсміхнуўся той.

...Аўтобус крануўся з месца і ўжо трохі ад'ехаў, калі Сухарык з крыкам «Стой!» кінуўся яму услед.

Кіроўца досыць рэзка затармазіў, адчыніў дзверы. Сухарык уляцеў у салон і сеў поруч з Дар'яй.

Усё адбылося настолькі нечакана, што ніхто нічога не зразумеў. Хіба Галіна:

— Ай ды Сухарык! Ай ды малайчына!.. І ты малайчынка, Дар'я! Я прыеду да вас... Прыеду са скрыняй шампанскага!

— А навошта скрыня? — гучна спытала маладзіца.

— Ды ў нас дамова такая! — паспела крыкнуць Галіна.

Аўтобус, пакінуўшы лёгкую аблачынку дыму, хутка паймаў у далечынь, звозачку ў вёску Дар'ю, Сухарыка ды іх нечаканае шчасце.

Валянціна Палікіна,

г. Мінск

Рубрыку вядзе Валянціна ДОУНАР.

dounar@zviazda.by

Ад яе ж: ведаецца, што аб'ядавае гэтыя гісторыі? Тое, што кожная з іх пачыналася словамі: «Я даўно збіралася расказаць вам пра тое...»

Дык, калі ласка, не «збірайцеся» — расказвайце!

Пасля пісьма

«ЗВЯЗДА» — ГЭТА НАША, БЕЛАРУСКАЕ СЛОВА!

«У Беларусі дзве дзяржаўныя мовы. «Звязда» — адзіная штотдзённая газета, якая выходзіць на першай. У яе эпіграф так і значыцца: родная, на роднай мове. Але ж я, колкі ні шукаў у слоўніках, не знайшоў там такога беларускага слова, — піша ў рэдакцыю спадар Міхал Буйніч з Гомеля. — Ды і нашы класікі, наколькі ведаю, пісалі пра зоры, зорачкі, заранкі... Тады адкуль узятася «Звязда»? Трэба разумець, ад рускага «звезда» толькі з памылкай? Прабачце, але гэта нагадала мне убачанае на адным з нашых шапікаў слова «цвяты»...

І яшчэ. Калі газета сапраўды беларускамоўная, то чаму на рускай мове ў ёй падаецца рэклама? — пытаецца чытач. — Чаму на ёй жа друкуецца дадатак «Союз Евразія»? Дарэчы, якраз у ім не так даўно быў артыкул Надзеі Юшкевіч «Сохраніць чыстоту «великого и могучего». У ім паведамлялася пра тое, што прадстаўнікі 15 дзяржаў з'яўдзіліся ў Мінск, каб абмеркаваць праблемы захавання рускай мовы... Вось дзе прыклад клопату, у тым ліку для нас, беларусаў! Хоць, як на мой погляд, дык рускай мове ў нашай краіне нішто не пагражае. А вось беларускую трэба падтрымліваць і захоўваць. Ці не так?»

Каб адказаць на ўзнятыя ў гэтым лісце пытанні, спецыяльна для спадара Буйніча да, магчыма, іншых адносна новых чытачоў нашай газеты адрэмір «Беларускую энцыклапедыю» (Мінск, 1998 г., т. 7). Паводле яе, «Звязда» — гэта, па-першае, штотдзённая грамадска-палітычная газета, якая выходзіць з 1917 года... А

па другое — рухомая шматпрамянёвая асветленая знутры зорка на кіі, з якой хадзілі так званыя зведары, атрыбут каляднай абраднасці.

Далей у артыкуле ідзе досыць падрабязны расказ пра тое, з чаго і ак ён, гэты атрыбут, рабіўся, чым упрыгожваўся. Дадаецца таксама дакумент — фатаграфія хлопчыка з вёскі Капылы Камянецкага раёна з гатовым вырабам, адзначаецца (падрэслім — у энцыклапедыі), што здымак зроблены ў 40-я гады, а наогул, звычай нашэння звязды быў папулярны да 20-30-х гадоў мінулага стагоддзя.

Тады, трэба разумець, само гэтае слова сумненна не выклікала. Але ж у многіх яно не выклікае іх і цяпер, бо яны яшчэ памятаюць гэты калядны абрад, удзельнічалі ў ім самі альбо чулі ад сваіх бацькоў.

Больш за тое, у многіх куточках краіны падчас Каляд звязды, як сімвал сонца, па-ранейшаму «загаруюцца!» Ахвотныя пераапрацоўваць у «мядзвядзю», «казу» і «жораву», ходзяць па хатах і кватэрах — віншуюць гаспадароў, спяваюць жартоўныя песні, частуюцца, варожаць, гуляюць у «жаныцбу Цярэшка»...

Жывая традыцыя, жывое слова, у тым ліку, магчыма, дзякуючы самому факту існавання газеты.

...Што тычыцца дадатку «Союз Евразія», то дзякуючы яму «Звязду» (у тым ліку ў электронным выглядзе) усё актыўней пачынаюць чытаць у тым самым Саюзе — у Расіі, Казахстане, Арменіі, Кыргызстане... Чытаюць на аразумелай у гэтых краінах рускай мове, мове між-

нацыянальнага зносінаў, што, дарэчы, дазваляе рэдакцыі эканоміць на перакладах — з беларускай на тую ж, напрыклад, армянскую, казахскую і г.д.

З той жа прычыны пераважна на другой з дзяржаўных моў друкуецца і рэклама. Асобныя з чытачоў прапануюць (а то настойваюць!) зменшыць яе аб'ём. Ды што там — нават зусім адмовіцца... Але ж гэта пакуль немагчыма. Хача б таму, што тады давлялося б павышаць кошт падпіскі і, адпаведна — страчваць пастаянных чытачоў. «Звязда» ж наадварот — зацікаўлена ў тым, каб іх было болей!

А таму падчас чарговай падпісной кампаніі мы, яе супрацоўнікі, па-ранейшаму спадзяёмся не толькі на паштальёнаў ды грамадскіх распаўсюджвальнікаў, мы спадзяёмся на нашых шчырых прыхільнікаў. Калі вам неабыйкава лёс роднай мовы, лёс газеты, якую з нецярпеннем чакалі і чыталі (нават у гады вайны!) ва-шы дзяды і прадзеды, калі яе ж чытаеце і паважаеце вы, калі ласка, прапагандауйце — райце яе сваім суседзям, сябрам, супрацоўнікам, давайце пачытаць...

Тады, магчыма, у «Звязды» стане больш магутнак, шырэй загучыць яе назва, вернецца ў шырокі ўжытак само гэтае слова — звязда!

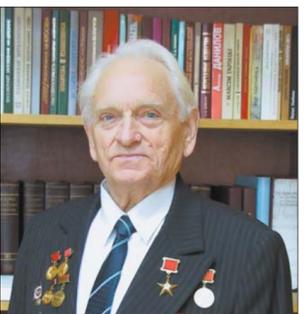
І ні ў кога не застанецца сумненняў наконт таго, беларускае яно ці не. Беларускае... З энцыклапедыяй (паводле слоўніка, навуковым даведчаным выданнем) не паспрачаецца.

Аддзел пісьмаў

Каб помнілі...

ЖЫЦЦЁ ЯК ПРЫКЛАД ДЛЯ ІНШЫХ

Паміж датамі яго нараджэння (21.09.1923) і смерці (25.10.2015) — не маленькая рыска, а вялікае жыццё на карысць Айчыне. У пяноўныя 46 гадоў Мікалай Аляксандравіч быў абраны прэзідэнтам Акадэміі навук БССР і ўзначальваў яе ажно 18 гадоў. Ён — аўтар сотняў навуковых прац і некалькіх манаграфій. Што датычыцца ўзнагарод, то іх у Мікалая Барысевіча хапіла б на цэлы калектыў: Герой Сацыялістычнай Працы, кавалер чатырох ордэнаў Леніна, Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Франціска Скарыны, лаўрэат прэстыжных прэміяў... Акадэмія навук Беларусі пад кіраўніцтвам Барысевіча стала адным з найбуйнейшых навуковых цэнтраў былога СССР, яе аўтарытэт прызналі ва ўсім свеце.



А нарадзіўся будучы акадэмік у звычайнай сялянскай сям'і, у вёсцы Лучны Мост, якую самі месціцы звалі Барысь, бо там шмат было Барысевічаў. Мікалай змалку хадзіў у калгас на працу, вельмі любіў даглядаць коней, але ж га-лоўнае — яго сланечнік да сонца, цягнуўся да вучобы. Школу ён скончыў на выдатна: 18 чэрвеня 1941 года атрымаў атэстат, маршуд загінуў на фізіка-матэматычнай факультэце ўніверсітэта... А праз 4 дні пачалася вайна і «паступіць» яму давлялося...

Дарэчы, камандзір яго пры дэмабілізацыі згледзеў, які парваны шинель у пераможцы — салдата Барысевіча, і аддаў загад уручыць яму свай, генеральскі (звычайны, вядома ж, пагонь).

Дарэгі падарунак, дарагая рэч, і новаму гаспадару яна паслужыла і добра, і доўга. Пасля вайны Мікалай усё ж стаў студэнтам фізіка-матэматычнага факультэце БДУ, і, як расказаў, спачатку з усімі сваімі пажыткамі, што змяшчаліся ў салдацкім рэчмышкі, начаваў на вакзале. Потым ужо засяліўся ў невядлікі інтэрна-цкі пайкойчы. І спаў там на сталі, накрываючыся тым афіцэрскім шыньлем.

Школьныя вяды хлопцу ўяна не хапала, і ён пры святле газойкі, зробленай з гільзы, начамі срдзеў над збіральнічымі кнігамі.

Стаў адным з найлепшых студэнтаў, потым — аспірантам, кандыдатам, доктарам фізіка-матэматычных навук. «Выйшоў у людзі», — кажаў пра яго бацька, але сын пры гэтым заставаўся простым чалавекам.

Яшчэ ў юнацтве стрыечны брат навучыў Мікалая ігра на гітары. Скрыпку ён асвоіў самастойна і на фронце насяў яе ў рэчмышкі за плячыма. Пасля вайны іграў на студэнцкіх вярчорках, на сямейных святах, з музыкай любіў адпачываць. Яна дапамагала яму захоўваць душэўную раўнавагу, успамінаць мілую сэрцу вёску.

...Памятаю, як напярэдні свайго юбілею шануюны зямляк разам з жонкай наведваў нашу раённую бібліятэку. Падчас той сустрэчы, дэманструючы выключную інтэлігентнасць, шчырацца і любоў да людзей, акадэмік успамінаў цікавыя выпадкі з жыцця, расказаў пра сваіх дзядзю, унучкаў... Бяспрэчна, Мікалай Аляксандравіч пражыў доўгае і годнае жыццё, пакінуў пра сябе цудоўную памяць, бо імя яго ведаюць ва ўсім свеце.

І вельмі хочацца, каб яго захавалася. У прыватнасці, каб Мікалай Барысевіч атрымаў званне ганаровага грамадзяніна Берасіно, каб адной з вуліц і, напрыклад, гарадской школе №1, дзе ён да вайны вучыўся (цяпер, дарэчы, гэта гімназія), было прысвоена імя вось та-кого выпускніка...

Гэта быў бы добры прыклад для іншых.

Тамара КРУТАЛЕВІЧ, загадчыца аддзела маркетынгу Бярэзінскай цэнтральнай бібліятэкі

Чалавек — чалавеку

ЦІ МОГУЦЬ ЛЮДЗІ БЫЦЬ АНЁЛАМІ?

Вы скажаце — не... А я скажу, што так, бо да нас у «Зубраня» прыязджалі супрацоўнікі пошукава-выратавальнага атрада «Анёл».

Заснаваў яго Сяргей Коўган 15 чэрвеня 2012 года, і займаецца атрад пошукам зніклых людзей.

Аляксандр Квяткоўскі — каарды-натар гарадскога пошуку. Ён працуе з інфармацыяй, разам з камандай валанцёрнаў тэлефануе ў бальні-цы і моргі, шукае сведак, апытвае сваякоў, размяшчае інфармацыю аб зніклых на сайце, у сацыяльных сетках, СМІ, расклеівае арыенці-роўкі...

«Анёл» супрацоўнічае з «Tut.by», «Online», «Зона Х». Толькі дзяку-ючы рэпостам у сацыяльных сетках за год знаходзяць больш за 200 чалавек.

Каб зрабіць пошук хутчэйшым, у больш чым 20 гарадах краіны працуюць прадстаўнікі «Анёла». Далучыцца да іх можа любы ахвотны. Адзі-ная умова — узрост: каб працаваць у лесе, трэба быць старэйш

ООО «Юридическая компания Аспект» проводит третьи повторные ОТКРЫТЫЕ ТОРГИ в форме аукциона по продаже недвижимого имущества ликвидируемого частного производственно-торгового унитарного предприятия «Альбус»

Table with 4 columns: № лота, Наименование лота (предмета торгов), Начальная цена лота (без НДС), руб., Шаг торгов, руб., Задаток для участия в торгах, руб.

Условия торгов: к участию в торгах допускаются лица, подавшие заявления о приеме участия в аукционе...

ник для заверения копии организатором аукциона; - представителем гражданина Республики Беларусь, индивидуального предпринимателя...

Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки»

ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА

Table with 2 columns: Наименование, Характеристика. Includes details about the auction of a building and land plot.

Условия аукциона: Без условий. Условия оплаты: 100% предоплата.

Заявление на участие в аукционе принимается по адресу: г. Гродно, ул. Врублевского, 3, каб. 209.

Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки»

ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА

Table with 2 columns: Наименование, Характеристика. Includes details about the auction of a building and land plot.

Условия аукциона: Без условий. Условия оплаты: 100% предоплата.

Заявление на участие в аукционе принимается по адресу: г. Гродно, ул. Врублевского, 3, каб. 209.

Центр Промышленной Оценки

- Организация аукционов
• Оценка всех видов имущества

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Table with 2 columns: Наименование, Назначение. Includes details about the auction of industrial premises.

Сведения о земельном участке: предоставлен продавцу для обслуживания зданий и сооружений молочно-жирового завода...

Срок подписания договора купли-продажи: 15 рабочих дней после проведения аукциона.

Центр Промышленной Оценки

- Организация аукционов
• Оценка всех видов имущества

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

Table with 2 columns: Наименование, Назначение. Includes details about the auction of a thermal power plant.

Сведения о земельном участке: предоставлен продавцу для обслуживания теплицы (назначение - здание специализированное растениеводства)...

Срок подписания договора купли-продажи: 15 рабочих дней после проведения аукциона.

Открытое акционерное общество «Дорожно-строительный трест № 3» сообщает об отмене внеочередного собрания акционеров...

Страховой полис по добровольному страхованию от болезней и НС на время поездки за границу...

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА Могилевское областное управление Филиал «Центр «Белтехинтертизация»

Table with 4 columns: ЛОТ №1, ЛОТ №2, ЛОТ №3, ЛОТ №4. Includes details about the auction of industrial premises.

Сумма задатка и расчетный счет для его внесения: Задаток в размере 5% от начальной цены лота...

Условия аукциона: Победитель аукциона обязан в течение 2 месяцев со дня регистрации перехода права собственности...

ИЗВЕЩЕНИЕ ОБ ОТКРЫТОМ АУКЦИОНЕ по продаже в частную собственность гражданам Республики Беларусь земельных участков для строительства и обслуживания многоквартирных жилых домов

Table with 6 columns: Местоположение объекта аукциона, кадастровый номер, Площадь земельного участка (га), Наименование инженерных сетей, Начальная цена объекта (руб.), Сумма задатка (руб.).

1. Аукцион состоится 29 декабря 2015 года в здании сельского исполнительного комитета по адресу: Минская область, Червенский район, аг. Валевахи, ул. Минская, 15.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА НА ПРАВО ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРА АРЕНДЫ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА

Table with 2 columns: Адрес земельного участка, Кадастровый номер участка. Includes details about the land lease auction.

Условия проведения аукциона: Наличие не менее двух участников; Заключение районным исполнительным комитетом соглашения...

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА НА ПРАВО ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРА АРЕНДЫ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА

Table with 2 columns: Адрес земельного участка, Кадастровый номер участка. Includes details about the land lease auction.

Условия проведения аукциона: Наличие не менее двух участников; Заключение районным исполнительным комитетом соглашения...

ОАО «Амкордор-КЭЗ»

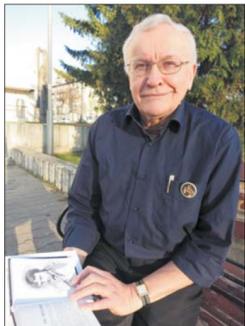
ИЗВЕЩЕНИЕ О СОЗЫВЕ ВНЕОЧЕРЕДНОГО ОБЩЕГО СОБРАНИЯ АКЦИОНЕРОВ. Собрание состоится 15 декабря 2015 г. в 14.00 по адресу: Витебская обл., Толочинский район, г.п. Козаново, Промышленная зона, ул. Промышленная, 3, зал заседаний Общества.

■ Эксклюзіў

# ВЫСОЦКІ ПА-БЕЛАРУСКУ

Магілёўскі аматар творчасці Уладзіміра Сямёнавіча выдаў за свае грошы зборнік вершаў на роднай мове

«Пра жыццё, пра волю, пра сябе» — так называецца кніга з беларускім варыянтам вершаў Уладзіміра Высоцкага, якая нядаўна выйшла ў выдавецтве «Кнігазбор». Прыгожае ілюстраванае выданне на 230 старонках, дзе побач з рускамоўнымі арыгіналамі суседнічаюць пераклады. Іх аўтар — магілёўскі выкладчык матэматыкі і фізікі, журналіст і пісьменнік Міхась БУЛАВАЦКІ. Пра свой шлях да Высоцкага ён напісаў у прадмове. Цікава, што рускі паэт дапамог яму ў свой час удасканаліць беларускую мову.



найперш захаваць дух аўтара, яго экспрэсію, дынамізм, глыбіню папучыўня». Гэта прымусіла яшчэ раз перагледзець спрэчныя радкі. Улічаны таксама крытычныя выказванні Генадзя Бураўкіна, Лявона Баршчэўскага. Перакладчык і зараз гатовы выслушаць карысныя парады і меркаванні. У прадмове ён пакінуў свой электронны адрас, па якім з ім можна звязцца. Міхась Булавацкі не прэтэндуе на нейкую выключнасць. Шчыра прызнаецца, што ў Высоцкага ёсць творы, якія напрыклад, «Дарожная гісторыя». «Не атрымліваецца перадаць словы дакладна, — кажа ён. — скажу той, азнаёміўшыся з перакладамі, — але яшчэ трэба

рэдагаваць». На жаль, сустрэча, якую прызначыў «дзядзька Рыгор» магілёўскаму перакладчыку, не адбылася. За два дні да яе пісьменнік пайшоў з жыцця. Булавацкаму вярнулі яго рукопісы з «птушчакмі». Гэта прымусіла яшчэ раз перагледзець спрэчныя радкі. Улічаны таксама крытычныя выказванні Генадзя Бураўкіна, Лявона Баршчэўскага. Перакладчык і зараз гатовы выслушаць карысныя парады і меркаванні. У прадмове ён пакінуў свой электронны адрас, па якім з ім можна звязцца. Міхась Булавацкі не прэтэндуе на нейкую выключнасць. Шчыра прызнаецца, што ў Высоцкага ёсць творы, якія напрыклад, «Дарожная гісторыя». «Не атрымліваецца перадаць словы дакладна, — кажа ён. — скажу той, азнаёміўшыся з перакладамі, — але яшчэ трэба

Адметна, што дагэтуль Высоцкі ў беларускім выданні амаль не існаваў, акрамя некалькіх вершаў, якія пераклаў Рыгор Барадулін. Міхась Булавацкі папрасіў, каб народны паэт Беларусі крытычна праглядаў яго працу. «Гэта добра, — кажу той, азнаёміўшыся з перакладамі, — але яшчэ трэба

Даты Падазеі Людзі

2 СНЕЖНЯ

**1805 год** — адбылася бітва пад Аўстэрліцам. Напярэдадні руска-аўстрыйская армія пад камандаваннем генерала Міхаіла Кутузава налічвала 86 тысяч чалавек і займала моцныя пазіцыі ў раёне Ольмюца ў чаканні падыходу падмацаванню. Кутузаў першапачаткова быў праціўнікам бітвы. Пасля паспяховага завяршэння Ульмска-Ольмюцкага марш-маневру расійскі камандуючы прапаноўваў адыходзіць далей, каб заблавіць французам у ўсход і яшчэ больш расцягнуць іх камунікацыі, выйграючы час да падходу новых падмацаванняў. Аднак малады імператар Александр І яго акружэнне марылі аб неадкладнай баявой славе. Цар прыняў план аўстрыйскага генерала Вейротэра, які хацеў як мага хутчэй вызваліць Вену ад французам і настаяў на пераходзе ў рашучае наступленне. Кутузаўскі праект быў адхілены, і саюзныя войскі рушылі на сустрэчу арміі Напалеона. 2 снежня 1805 года пачалася бітва. Імклівай атакай французы рассеклі руска-аўстрыйскі фронт папалам. Правы фланг аказаўся прыціснутым да замёрзлых азёраў. Калі, адыходзячы, тысячы салдат апынуліся на лёдзе, французы пачалі біць па іх карцейцамі. Саюзнікі пацярпелі поўнае паражэнне. Яны страцілі 27 тысяч чалавек (трэць сваёй арміі). У баі быў паранены Кутузаў. Страты французам склалі каля 12 000 чалавек.



**1902 год** — нарадзіўся (ст. Пухавічы) Анатоль Вольны (сапр. Ажгірэй), беларускі пісьменнік, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1935). Адын з заснавальнікаў літаратурнай арганізацыі «Маладыя». Аўтар апавесцей «Два», «Антон Савіцкі», кнігі фелетонаў «Суседзі». Па сцэнарыях А. Вольнага пастаўлены фільмы «Новая радзіма», «Сонечны паход», «Шасцідзятая паралель» і інш. У 1936 годзе быў арыштаваны, у 1937-м расстраляны. Рэабілітаваны ў 1957 годзе.

**1935 год** — 80 гадоў таму нарадзіўся Александр Міхайлавіч Салагуб, беларускі вучоны ў галіне машынабудавання, доктар тэхнічных навук (1991), прафесар (1999), заслужаны вынаходнік Беларусі (1990). Аўтар навуковых прац па канструаванні колавых і гусенічных машын з тэхналагічнымі комплексамі для механізацыі будаўнічых і дарожных работ, тэхналогіі, эканоміі і арганізацыі машынабудавання.

Было сказана

Яўгенія ЯНІШЧЫЦ, паэтэса: «Дастаткова для шчасця і гора, дастаткова, каб сілу адчуць».

# Зоркі нашага кіно

**Па гарызанталі:** 1. Жанр тэлефільма Л. Нячаева «Прыгоды Бураціна», пастаўлена на матывах вядомага твора А. Талстога. 4. Беларускі рэжысёр-дакументаліст, якога суайчыннікі называлі паэтам-філосафам экрану. 7. Братняя краіна, дзе ў 20-30-я гады мінулага стагоддзя пачыналася станаўленне беларускага кінематографа. 8. Адзін з аўтараў экранізацыі прыгодніцкай апавесці Я. Маўра «Палескія раёны». 15. Асноўная, галоўная задума фільма. 16. Народная артыстка Беларусі, якая знялася ў карцінах «Я, Франціск Скарына», «Людзі на балоце» і іншых. 17. Стваральнік кінастужкі «Палескія калядкі», што ўвайшла ў анталогію календарных народных абрадаў. 20. Творчы метад вядомага кіназнаўца і крытыка Ефрасінні Бондаравай. 21. Герой вайны, знакаміты партызанскі камандзір, персанаж гісторыка-дакументальнага фільма Б. Сцяпанова «Бацька». 22. Паслядоўнае развіццё падзеяў у карціне. 25. Тыповы персанаж народных казак, уваасоблены ў кінасюжэце В. Доўнарам Л. Волчанкам і іншымі мультыплікатарамі. 26. Апавесць В. Быкава «... бяды», экранізаваная вядомым рэжысёрам М. Пташук (на фота). 27. Музыкальная дакументальная стужка В. Асюка, прывесчаная піяністу Ю. Глядкоў і віяланчэлісту А. Алоўніку. 28. Рашэнне Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, у адпаведнасці з якім зорцы беларускага сцэны і экрану здзіславу Стому ў 1961 годзе было прысвоена званне народнага артыста. 33. Праектар для атрымання павялічанага адбітку на экране. 34. Купалаўская мясціна, падазненая Т. Логінавай, апэратарам тэлефільма «Знойдзеш Бацькаўшчыну блізка» ў ярка-каляровай гаме. 37. Рэжысёр, які ўнёс значны ўклад у распрацоўку ваеннай тэматыкі ў беларускім кіно. 40. Фільм В. Дудзіна. 41. Аўтар музыканага афармлення карціны «Канстанцін Заласлаў». 42. Знакаміты мастак і кампазітар з Берасцейшчыны, якому С. Гаўдук прысвяціў дакументальную стужку «За брамай забытых мелодыяў». 45. Стваральнік мастацкага фільма «Праз могілкі», занесенага ў 1964 годзе рашэннем ЮНЕСКА ў лік 100 найлепшых карцін на Другую сусветную вайну. 46. Персанаж У. Гасцюхіна ў фільме Ларышы Шлапцікі «Узьходжанне». 47. Прэзентацыя карціны Ю. Ялхова «Анастасія

Слуцкая», якая адбылася ў 2004 годзе ў Сталічным музеі беларускага кіно. 48. Вядомы кіназнавец, адна з аўтараў «Гісторыі беларускага кіно». **Па вертыкалі:** 2. Рэжысёр, які ўзбагаціў айчыннае дакументальнае кіно цыклам стужак-даследаванняў аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны. 3. Пастаноўчы фільма «Ідзі і глядзі» паводле твораў А. Адамовіча. 5. Патрыярх беларускага дзіцячага кінематографа Леў Голуб як выдатны, агульнапрызнаны майстар. 6. Апавядальны род мастацкай літаратуры, шматлікі сюжэты якой уваасоблены на экране. 9. Заклучны эпізод фільма. 10. Рускі класік, да творчасці якога неаднойчы звярталіся майстры беларускага кіно. 11. Чый вобраз стварыла славетная актрыса Купалаўскага тэатра Г. Макарава ў карціне В. Чацвярыкова «Фруза»? 12. Асноўны матыў мастацкага твора. 13. Стваральнік цыкла кінастужак па дакументальнай кнізе С. Алексіевіч «У вайны не жаночы твар». 14. Жанр апавядальнага твора І. Мележа «Людзі на балоце», па якім А. Гутковіч зняў трохсерыйны тэлеспектакль. 18. Пастаноўчы карціны «Бацькі і дзеці» па матывах рамана І. Тургенева. 19. Аўтар апавесці «Крыж на зямлі і поўня ў небе» пра славетнага беларускага мастака В. Бялінскага-Бірулю, пакладзенай у аснову аднайменнай стужкі. 23. Знакаміты палачанін, што стварыў першы айчыны мастацкі фільм паводле апавесці М. Чарота «Свінапас». 24. Беларускі скульптар, адна з дзючых асоб фільма У. Бакуна «Калі Віцебск быў Парыжам». 29. Сцэнарыст дакументальнага кінастужкі «Брэсцкая крэпасць». 30. Рэжысёр, які ў тэлефільме «Бацькаўшчына» стварыў абагулены вобраз роднай зямлі. 31. Карціна С. Галавецкага, у якой створаны вобразы выдатных майстроў беларускага сцэны М. Грыгорчыка і А. Саўчанкі. 32. Знакаміты рускі кампазітар М. Дунаўскі як творца музыкі да фільмаў У. Корш-Сабліна, аднаго з пачынальнікаў беларускага экраннага мастацтва. 35. Родныя мясціны, услаўленыя ў шматлікіх працах беларускіх кінадакументалістаў. 36. Узнагарода, якой у 1980 годзе быў удастоены на міжнародным кінафестывалі ў Манрэалі Валерыі Рубінчыч за фільм «Даўка паляванне караля Стаха». 38. Карціна Б. Сцяпанова «Альпійская ...».

Крыжівка з 48 пазіцыямі і вяртальніцай.

якая стала класікай беларускага кіно. 39. Кіназнавец рэжысёра В. Чацвярыкова, пастаўлена ў 1974 годзе. 43. Анімашыя стужка мастачкі Алы Булай «Пустэлічкі і ...», якую зняў таленавіты мультыплікатар К. Красніцкі. 44. Прысуд, вынесены мінскімі патрыётамі нямецкаму камісару Кубэ ў фільме «Гадзіннік спыніўся апоўначы». **Склаў Іосіф КАРПЫЗА, г. Ляхавічы.**

# ГАРАСКОП СТРЫЖАК НА СНЕЖАНЬ

**2 снежня, серада.** Дзень цудоўна падыходзіць для наведвання цырульніка. **3 снежня, чацвер.** Удалы час для ўдасканалення! Будзьце смелымі, эксперыментайце, прычым не толькі з даўжынёй валасоў, але і з іх колерам. **4 снежня, пятніца.** Неспрыяльныя месяцовы дзень для стрыжкі валасоў. **5 снежня, субота.** Спрыяльны дзень для стрыжкі, аднаўлення пашкоджаных валасоў. **6 снежня, нядзеля.** Стрыжка валасоў прынесе здароўе, прадухіццля крыві — вышы і на вас. **7 снежня, панядзелак.** Абавязкова падстрыжце валасы ў гэты дзень, каб зрабіць сваё жыццё больш яркім і цікавым. **8 снежня, аўторак.** Спрыяльны дзень для візіту ў салон. Аднак пры гэтым не варта эксперыментаваць і рэзка мяняць звычкі для вас вобзраз. **9 снежня, серада.** Стрыжка валасоў паказана для стымулявання аптымізму. **10 снежня, чацвер.** Стрыжка ў гэты дзень можа ослабіць імунітэт і павысіць рызыку захворванняў. **11 снежня, пятніца.** Вельмі светлы дзень. Пасля стрыжкі сёння валасы хутка растуць, але іх структура і стан не змяняцца. **12 снежня, субота.** Добры час для правядзення нестандартных стрыжак. **13 снежня, нядзеля.** Дзень вельмі спрыяльны для наведвання цырульніка, можна паэксперыментаваць з даўжынёй валасоў і формай прычоскі. **14 снежня, панядзелак.** Неспрыяльны час для стрыжкі і афарбоўвання валасоў. **15 снежня, аўторак.** Сёння яшчэ адзін непадыходны дзень для стрыжкі, ад афарбоўвання таксама лепш адмовіцца. **16 снежня, серада.** Час, небяспечны для стрыжкі. Існуе рызыка выпадзення валасоў, аблысненні і страты сувязі з Сусветам. **17 снежня, чацвер.** Сёння ад стрыжкі валасоў лепш адмовіцца. Затое вітаюцца ўсялякія працэдурны дагляды: пахажанні і ўмацавальныя маскі, апалосванне траўнымі настоямі — усё гэта пойдзе на карысць вашым валасам. **18 снежня, пятніца.** Нейтральны дзень для стрыжкі і завійкі валасоў. Стрыжка, зробленая ў гэты дзень, паскорыць рост валасоў, але са стратай іх якасці. А вось афарбоўваць валасы можна абсалютна ў любы колер. **19 снежня, субота.** Сёння сатанінскія 9-я месячковыя суткі — стрыжкі і афарбоўваць валасы не рэкамендуецца.

**20 снежня, нядзеля.** Добры дзень для стрыжкі валасоў і наогул догляду за сваёй знешнасцю. **21 снежня, панядзелак.** Добра рабіць лёгкія прычоскі. Стрыжка няк на паўпывае на стан валасоў. **22 снежня, аўторак.** Пасля стрыжкі ў гэты дзень валасы растуць даволі хутка, але іх якасць і структура не мяняюцца. **23 снежня, серада.** Неспрыяльны дзень для стрыжкі, афарбоўкі і завійкі валасоў. Калі пастрыжыць валасы сёння, яны стануць неслухмянымі і калматымі, стрыжыце не атрымаецца надаць патрэбны выгляд, прычоска будзе бяспформеннай.



**24 снежня, чацвер.** Устрымайцеся ад любых цырульніцкіх працэдур — вы наўрад ці атрымаеце добры вынік. **25 снежня, пятніца.** Спрыяльны дзень. Калі ў гэты дзень састрыжыць канцы валасоў, можна зняць лішні цяжар, непазрэбную інфармацыю. Валасы ажывуць, амалодзяцца, стануць гусцейшымі, будуць менш выпадаць. **26 снежня, субота.** Спрыяльны дзень для стрыжкі валасоў: яны стануць мацнейшымі і хутка адрастуць. **27 снежня, нядзеля.** Стрыжка асвяжыць ваш знешні выгляд і нават палепшыць дабрабыт. **28 снежня, панядзелак.** Спрыяльны дзень для стрыжкі, аднаўлення пашкоджаных валасоў. **29 снежня, аўторак.** Стрыжка валасоў проціпаказана ўсім, бо багатая на ўсялякія пошасці і непрыемнасці. **30 снежня, серада.** Стрыжка ў гэты дзень умацуе валасы валасам, яны будуць менш секчыся. **31 снежня, чацвер.** Калі вы пастрыжыце валасы ў гэты дзень, яны зрабяцца больш густымі і моцнымі.

«Цыкла тут з лесу невялічка Травой заросшая крынічка». Якуб КОЛАС.

Вядучая рубрыкі Ірына ТАМКОВІЧ. Тэл. 8 (017) 287-18-15

# МІФЫ АБ ЗІМОВЫМ УКРЫВАННІ РАСЛІН

**МІФ 4: найлепшыя матэрыялы для ўкывання — лапкі і апалае лісце**

Лявонія і сасновыя лапкі заслужана лічацца адным з найлепшых матэрыялаў для ўкывання раслін на зіму. Прычым абараняюць яны не толькі ад моцных маразоў, але і ад усюднісных грызуноў. І ўсё ж... Калі вы жывяце далёка ад лесу, назапасіце лапкі будзе дастаткова праблематычна. Разам з прынесенымі з лесу лапкамі вы можаце занесці на свой дачны ўчастак розных шкоднікаў і нават інфекцыю. Нарыхтоўваць лапкі можна толькі з тых хвойных, якія здаровыя, а яшчэ лепш — растуць на вашым участку.

Апалае лісце надзейна абараняе глебу ад першых халадоў і служыць выдатнай ежай дажджавым чарвякам, які, у сваю чаргу, павышаюць урадлівасць гэтай самай глебы. Але ці ўсю лістоў можна выкарыстоўваць для зімовага ўкывання раслін? Лісце большасці садовых дрэў утварае гніе. Менавіта ў лісце вельмі любяць уладкоўвацца мышы. За зіму не паспявае згніць толькі дубовае лісце — менавіта яго лепш выкарыстоўваць у якасці ўкывальнага матэрыялу. Як альтэрнатыву можна ўжываць лісце бярозы, клёна і каштана. Нельга ўкываць расліны мокрай лістотай, да выкарыстання яна павінна захавацца ў сухім памяшканні. Каб лісце на працягу ўсяго зімовага перыяду заставалася сухім і не прэла, над ім неабходна зрабіць дадатковае ўкыванне.

**МІФ 5: нятканяны матэрыялы — ідэальны спосаб ўкывання**

Безумоўна, нятканяны матэрыялы істотна аблегчылі нашу працу. З іх дапамогай стала лягчэй вырошчваць некаторыя культуры, і яны сапраўды служаць выдатным сродкам для зімовага абароны раслін, але толькі ў тым выпадку, калі вы выкарыстоўваеце іх правільна.

Калі вы хочаце выкарыстоўваць нятканяны ўкывальны матэрыял для зімовага абароны руж, павойніку і іншых раслін, выкарыстоўвайце, але зноў жа, камбінуючы яго з іншымі спосабамі аховы: тым жа лісцем або лапкамі. Толькі так вы здолееце стварыць ідэальнае зімовае ўкыванне для раслін.

**За зіму не паспявае згніць толькі дубовае лісце — менавіта яго лепш выкарыстоўваць у якасці ўкывальнага матэрыялу. Як альтэрнатыву можна ўжываць лісце бярозы, клёна і каштана.**

Яшчэ ў якасці зімовага ўкывання можна выкарыстоўваць:

- снег — выдатны матэрыял. Менавіта ён дапамагае абараніць расліны ад моцных маразоў, але, зноў жа, не выкарыстоўвайце толькі снег. Пакрыцце ім расліны, ужо накрытыя лістотай і нятканым матэрыялам, — гэта істотна павысіць эфектыўнасць абароны. Падыходзяць да пытання комплексна;
- кераміт, які служыць не толькі выдатным ўкывальным матэрыялам, але і цудоўнай мулячай, добрым дрэнжарам і цэпалаізлятарам. Прычым перавага кераміту яшчэ і ў тым, што ён абараняе расліны як зімой, так і летам, выдатна засцерагаючы ад загнівання каранёвай сістэмы. Каб падтрымаць расліны да зімы, кераміт трэба падсыпаць адразу пасля іх абароны вясенню: няма сэнсу чакаць больш халаднага надвор'я, а гэта вельмі зручна;
- торф, які ўжо традыцыйна ўцяпляюць зямлю вакол розных кустоў і дрэў. Але і з торфам будзьце асцярожныя — ён вельмі заксіляе глебу, і калі для некаторых раслін гэта толькі на карысць, то, напрыклад, для базы — на шкоду.

**СЁННЯ**

Месяц **Апошняя квадра 3 снежня. Месяц у сусор'і Дзевы.**

Імяніны **Пр. Аляксандра, Валянціна, Васіля, Гомель, Дзмітрыя, Канстанціна, Міхаіла, Сяргея. К. Альбіны, Паўліны, Пятра, Яна.**

Сонца 

Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск — 9.06	16.52	7.46
Віцебск — 9.02	16.34	7.32
Магілёў — 8.56	16.41	7.45
Гомель — 8.44	16.46	8.02
Гродна — 9.20	17.08	7.48
Брэст — 9.12	17.17	8.05

**ЗАЎТРА**

Геамагнітная ўзрушэнні

Абазначэнні:   
 ■ — няма прыкметных геамагнітных узрушэнняў   
 ■ — невялікія геамагнітныя узрушэнні   
 ■ — слабая геамагнітная бура

Віцебск 756мм рт.сл. -2.0°C   
 Гродна 758мм рт.сл. +1.0..+3.0°C   
 Мінск 749мм рт.сл. -4.0..-2.0°C   
 Магілёў 753мм рт.сл. -1.0..+1.0°C   
 Брэст 758мм рт.сл. 0.0..+2.0°C   
 Гомель 758мм рт.сл. -1.0..+1.0°C

...у суседзях   
 Варшава +5.0..+7.0°C   
 Кіеў -1.0..+1.0°C   
 Рыга +6.0..+8.0°C   
 Вільнюс +4.0..+6.0°C   
 Масква -4.0..-2.0°C   
 С.Пецярбург +1.0..+3.0°C

**УСМІХНЕМСЯ**

Сын разгадвае крыжаванку: «Без яе не прыгатуеш бліны!» — чатыры літары, першая «М». Дзіця без вагання піша: «МАМА».

— Што ты падарыў жонцы на гадавіну вясялля?   
 — Пущэўку ў Тайланд.   
 — А яна што табе?   
 — Паляцела!

**Я вельмі гасцінны гаспадар. Калі да мяне прыходзяць госці, я наліваю ім у кубак гарбаты да краёў. Ну, каб яны цукру памеш кідалі.**

Прамоўце «пахмелле» з націскам на апошнім складзе. Адчуўце цень вінаградніку, смак маладога бажале, утульнасць віннага склапа.

**ЗВЯЗДА** БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар **КАРПЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч**.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛІШЧУК (А. ЛЮБЧУК (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВИН (намеснік галоўнага рэдактара), Н. РАСКОЛЬКА, С. РАСКОЛЬКА, А. СЛАНЕУСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага 10-а.

Тэлефоны: прыёмнік — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пісьмаў — 287 18 64, падліку і распаўсюджвання — 284 44 04, 287 17 21, скартарыята — 292 05 82, аддзакны за выпуск дадатка: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовыя самакіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Магілёве: 32 74 31, па Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтэрыя: 287 18 81.

http://www.zviazda.by; **ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79.** **РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by**

(для зваротаў): zvarot@zviazda.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя на сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 20.035. Індэкс 63850. Зак. № 4666.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 **Нумар падпісаны ў 19.30**  
 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 **1 снежня 2015 года.**